

LÄROPLAN FÖR FÖRSÖKET MED TVÅÅRIG FÖRSKOLEUNDERVISNING I HELSINGFORS 2021

Försöket med tvåårig förskoleundervisning 2021-2024

Sektorn för fostran och utbildning 22.6.2021

Innehåll

1. UTARBETANDET AV DEN LOKALA LÄROPLANEN FÖR FÖRSÖKET I HELSINGFORS	2
2. FÖRSKOLEUNDERVISNINGENS UPPDRAG, ANORDNANDE OCH ALLMÄNNA MÅL I FÖRSÖKET MED TVÅÅRIG FÖRSKOLEUNDERVISNING.....	3
2.1 Den tvååriga förskoleundervisningens uppdrag som en del av lärstigen.....	3
2.2 Anordnande av tvåårig förskoleundervisning.....	5
2.3 Allmänna skyldigheter som styr anordnandet av tvåårig förskoleundervisning	6
2.4 Värdegrunden	7
2.4.1 Språkstrategi	8
2.5 Synen på lärande.....	8
2.6 Mångsidig kompetens	9
3. EN VERKSAMHETSKULTUR SOM STÖDER VÄXANDE OCH LÄRANDE	14
3.1 Riktlinjer för att utveckla verksamhetskulturen	15
3.2 Hela staden som lärmiljö i Helsingfors	18
3.3 Samarbete i den tvååriga förskoleundervisningen och vid övergångarna i Helsingfors	19
4. MÅL FÖR UNDERVISNINGEN OCH DET PEDAGOGISKA GENOMFÖRANDET I DEN TVÅÅRIGA FÖRSKOLEUNDERVISNINGEN	21
4.1 Mångsidiga arbetsätt	22
4.2 Pedagogisk dokumentation	23
4.3 Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet	24
4.4 Lärområden i den tvååriga förskoleundervisningen	27
4.5 Preciseringar gällande språklig och kulturell mångfald.....	39
4.6 Förskoleundervisning på två språk i Helsingfors.....	40
5. STÖD FÖR BARNETS VÄXANDE OCH LÄRANDE.....	41
5.1 Principerna för stöd.....	41
5.2 Samarbete med vårdnadshavaren i samband med stöd	42
5.3 Allmänt stöd.....	43
5.4 Intensifierat stöd	43
5.5 Särskilt stöd.....	46
5.6 Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning	50
6. ELEVVÅRD	52
6.1 Yrkesövergripande samarbete inom elevvården	52
6.2 Gemensam elevvård.....	53
6.3 Individuell elevvård	54
6.4 Elevvårdsplaner.....	55
6.5 Elevvård i Helsingfors förskoleundervisning.....	56

Utkast till Läroplanen för förskoleförsöket i Helsingfors

Helsingfors texttilllägg med blått

Grundernas text med svart

1. UTARBETANDET AV DEN LOKALA LÄROPLANEN FÖR FÖRSÖKET I HELSINGFORS

I Helsingfors tvååriga förskoleundervisning skapas en hållbar framtid tillsammans med barnen. Målet är en stad som kännetecknas av öppenhet, innovationer, samhörighet, likabehandling och främjande av barnets delaktighet. Barnets delaktighet stärks i den egna barngruppen och i barnets bostadsområde, samt som stadsinvånare och medborgare. Lärande sker ständigt i olika miljöer runt om i staden.

Läroplanen för det tvååriga förskoleförsöket i Helsingfors (benämns nedan läroplanen för förskoleförsöket) har utarbetats utifrån grunderna för läroplanen för försöket med tvåårig förskoleundervisning. I läroplanen för förskoleförsöket betonas Helsingforsperspektivet, de mål som ställts upp av staden för den tvååriga förskoleundervisningen och innehållet som beskriver förskoleundervisningens verksamhets sätt. Helsingfors stads värderingar och stadsstrategi styr likaså förskoleverksamheten och har beaktats i läroplanen för förskoleförsöket. Kapitlen 2 och 3 har skrivits ur ett lokalt perspektiv, dock så att texten i grunderna för läroplanen för försöket har använts som grund och grundernas föreskrifter om innehållet i den lokala läroplanen har följts. I kapitlen 4, 5 och 6 har texten från grunderna för läroplanen kompletterats med lokal text. Läroplanen för förskoleförsöket har utarbetats och publicerats i Utbildningsstyrelsens tjänst eGrunder.

Läroplanen för förskoleförsöket har utarbetats så att den skapar ett kontinuum från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen i Helsingfors. Under försöket ges samarbetet med nybörjarundervisningen särskild tyngd. I läroplanen för förskoleförsöket har de samarbetsstrukturer som gäller för tillfället inom förskoleundervisningen i Helsingfors nedtecknats. Under försöket med tvåårig förskoleundervisning utvecklas samarbetet med nybörjarundervisningen: man ställer upp gemensamma pedagogiska mål och skapar fungerande strukturer för samarbetet.

Utifrån grunderna för försöket med tvåårig förskoleundervisning och Helsingfors läroplan för förskoleförsöket utarbetas varje år en verksamhetsplan vid försöksverksamhetsställena i Helsingfors. En jämställdhets- och likabehandlingsplan utarbetas inom Helsingfors tvååriga förskoleundervisning enhetsvis som en del av enhetens verksamhetsplan.

För varje barn som deltar i den tvååriga förskoleundervisningen vid ett försöksverksamhetsställe upprättas en barnets plan för förskoleundervisningen. Om barnet får kompletterande småbarnspedagogik utöver förskoleundervisning, bildar barnets plan för förskoleundervisningen en enhetlig plan för hela dagen.

Kontinuerlig utveckling tillämpas och erfarenheterna från verksamheten utnyttjas i samband med att försöket. Utvärderingen av den pedagogiska verksamheten beskrivs mer ingående i kapitel 4.3. Under försöket följer man också hur deltagandegraden för barn i 5 års ålder utvecklas och hur stort antalet barn som behöver stöd är på försöksverksamhetsställena i relation till kontrolldaghemmen i hela Helsingfors och områdesvis.

2. FÖRSKOLEUNDERVISNINGENS UPPDRAG, ANORDNANDE OCH ALLMÄNNA MÅL I FÖRSÖKET MED TVÅÅRIG FÖRSKOLEUNDERVISNING

Försöket med tvåårig förskoleundervisning genomförs enligt grunderna för läroplanen för försöket med tvåårig förskoleundervisning och lokala läroplanen. I den tvååriga förskoleundervisningen i Helsingfors betonas i all verksamhet perspektiv på hållbar och jämlik framtid, barnens och vårdnadshavarnas delaktighet samt förstärka den gemensamma verksamhetskulturen.

2.1 Den tvååriga förskoleundervisningens uppdrag som en del av lärstigen

Syftet med försöket med tvåårig förskoleundervisning är att stärka jämlikheten i utbildningen, utveckla förskoleundervisningens kvalitet och genomslag samt utreda kontinuiteten mellan småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och nybörjarundervisningen. Vidare är syftet att utreda familjernas serviceval samt att få information om hur tvåårig förskoleundervisning påverkar barns förutsättningar för utveckling och lärande samt deras sociala färdigheter och utvecklingen av en sund självkänsla.

Förskoleundervisningens uppdrag är att i samarbete med hemmen och vårdnadshavarna främja barnets förutsättningar för utveckling och lärande samt stärka barnets sociala färdigheter och en sund självkänsla genom lek och positiva läroplevelser. Småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen, som är en del av småbarnspedagogiken, samt den grundläggande utbildningen ska med tanke på barnets växande och lärande bilda en konsekvent och kontinuerlig helhet som lägger grund för ett livslångt lärande. Verksamheten ska planeras så att den utgår från barnet och dess uppdrag är att stärka barnets positiva självbild och uppfattning om sig själv som lärande individ.

Målet är att den tvååriga förskoleundervisningen ska bilda en pedagogiskt enhetlig helhet. I förskoleundervisningen ska man tillämpa en pedagogik som lämpar sig för småbarnspedagogik och barnens egna intressen ska tas i beaktande när undervisningen ordnas. Då förskoleundervisningen ordnas under två år ger det nya möjligheter att fokusera på och fördjupa sig i genomförandet av lärområdena och utvecklingen av verksamhetskulturen. Den tvååriga förskoleundervisningen ger också barnen tid att utvecklas och lära sig i sin egen takt.

I Helsingfors är barnets individuella lärtig för växande och lärande en smidig framåtsträvande helhet. Läroplanen för förskoleförsöket är utarbetad så att ett pedagogiskt kontinuum från småbarnspedagogiken till den tvååriga förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen skapas genom att den tillämpas. I den tvååriga förskoleundervisningen betonas den helhet som barnets växande, utveckling och lärande bildar – och hur växande, utveckling och lärande sker överallt. Varje barn ges möjligheten att fördjupa sitt lärande och att flexibelt avancera på sin lärtig genom att delaktigheten och den gemensamma verksamhetskulturen stärks. Målet är en verksamhetskultur där delaktighet, gemenskap, samhörighet och gemensamt lärande är inbyggda i all växelverkan och verksamhet under hela dagen. Man är medveten om betydelsen av barnets helhetsmässiga välbefinnande, som hör till de saker som tas upp med barnen.

Vid planeringen och genomförandet av den tvååriga förskoleundervisningen ges varje barn möjlighet att påverka förskoledagen som individ och som medlem i gemenskapen, känna samhörighet, känna iver, glädjas, pröva på, leta och lyckas samt lära sig i en positiv atmosfär. Under den tvååriga förskoleundervisningen får barnen i omfattande grad erfarenheter av delaktighet i gemenskapen samt möjlighet att lära sig tillsammans. Samtidigt lär barnen sig att verka tillsammans och värdesätta människors likvärdighet samt sina egna unika egenskaper. Ett helhetsbetonat lärande och meningsfulla lärandeprocesser som utgår från barnens behov och som ges tillräckligt med tid står i centrum för all verksamhet i förskoleundervisningen. Helheten som bildas av pedagogisk dokumentation och gruppens pedagogiska plan är ett viktigt sätt att stärka och synliggöra barnens delaktighet (se kapitel 4.2.)

Under den tvååriga förskoleundervisningen skapas nya konkreta strukturer som främjar barnens smidiga framsteg och ger barnet möjligheten att fördjupa sitt lärande.

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

Under den tvååriga förskoleundervisningen utvecklas samarbetet med småbarnspedagogiken och framförallt med nybörjarundervisningen. Under förskoleförsöket skapas nya strukturer för samarbetet med nybörjarundervisningen och gemensamma pedagogiska mål ställs upp. Samarbetet ska vara planmässigt, målinriktat och regelbundet. Fokus i utvecklingen ligger på att barnen ska kunna verka tillsammans (mer i detalj i kapitel 3.3.).

Barnens individuella behov inom förskoleundervisningen tas i beaktande i och med att barnen i förskoleförsöket är ett år yngre. Den tvååriga förskoleundervisningen ska planeras och genomföras så att alla barn har möjlighet att bli inspirerade, pröva på olika saker och att lära sig nytt. Den tvååriga förskoleundervisningen ska planeras och genomföras så att alla barn har möjlighet att bli inspirerade, pröva på olika saker och att lära sig nytt.

Lek i olika former är starkt närvarande i förskoleundervisningens verksamhet. Barnens kunnande inom de olika kunskaps- och färdighetsområdena breddas genom att de agerar och är aktiva och får leka i olika lärmiljöer. Målet är att barnen i förskoleundervisningen ska få möjligheter till vänskap, nya intresseområden och lärande som ger glädje. I Helsingfors planerar vi verksamheten tillsammans med barnen och bygger upp lekmiljöer. Vi möjliggör långvarig lek och lekredskapen är mångsidigt tillgängliga för barnen.

I förskoleundervisningen ska man beakta barnens behov av vård och omsorg. I förskoleundervisningen ska barnen ges tillfälle att kommunicera på flera olika sätt och att stärka sina sociala färdigheter. Målet är att barnen lär sig att värdesätta att alla människors likvärdighet samt se deras eget unikheter.

Den tvååriga förskoleundervisningen ska utvecklas enligt principen om inkludering. Alla barn ska kunna delta tillsammans i förskoleundervisningen oberoende av till exempel stödbehov, funktionsvariationer eller kulturell bakgrund.

Utgångspunkten för en högklassig helhet är att lärarna och den övriga personalen känner till de olika skeden under lärtigen samt de centrala mål, särdrag och verksamhets sätt som anknyter till dem. För att barnens växande och lärande ska fortlöpa smidigt, ska övergångarna planeras och utvärderas gemensamt på det sätt som beskrivs i kapitel 3.3. Undervisningspersonalen och den övriga personalen ska samarbeta med vårdnadshavarna under alla skeden av barnens lärtig. Målet är att varje barns lärtig fortlöper smidigt från småbarnspedagogik till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen utgående från barnets behov. För att målet ska nås är det viktigt med en systematisk ledning av personalens samarbete och kompetens både vid försöksverksamhetsställena och i försökskommunerna.

Förskoleundervisningens uppdrag och allmänna mål som beskrivs i Grunderna för förskoleundervisningens läroplan (2014) gäller också försöket med tvåårig förskoleundervisning. I försöket betonas kontinuiteten och enhetligheten i barnets uppväxt och lärtig ännu starkare än tidigare. I försöket betonas också att barnets dag ska bilda en helhet.

I den tvååriga förskoleundervisningen är det också möjligt att ännu tidigare och bättre lägga märke till barnens individuella behov av stöd. Försöket stärker förskoleundervisningens betydelse när det gäller att i ett tidigt skede upptäcka barnets behov av stöd för växandet och lärandet, att genomföra stödet och även att förebygga svårigheter.

Den tvååriga förskoleundervisningen är målinriktad verksamhet. Målen för undervisningen fastställs enligt grunderna för läroplanen för försöket och Helsingfors läroplan för försöket som utarbetats utgående från läroplansgrunderna. I läroplanen ska man inte ställa upp några gemensamma mål för barnens kunnande. Mål för den pedagogiska verksamheten som utgår från individen främjar barnens växande och lärande, och därför ska läraren diskutera varje barns individuella behov, önskemål och mål för lärandet med barnet och barnets vårdnadshavare. Förskolepersonalen ska planera undervisningen och utveckla lärmiljöerna utgående från dessa behov och önskemål. I Helsingfors utarbetas för varje barn en plan för förskoleundervisning i samråd med vårdnadshavarna. Vid utarbetandet av barnets plan för förskoleundervisningen diskuterar läraren med barnet och vårdnadshavarna om barnets individuella behov, önskemål och målsättningar för lärandet. Under planeringen av lärandet samt utvecklingen av lärmiljöerna tar personalen hänsyn till dessa behov och önskemål. Barnets plan för

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

förskoleundervisning fungerar även som ett verktyg för uppföljning och utvärdering samt som ett verktyg för överföring av information till grundläggande utbildning. För de barn som omfattas av särskilt stöd utarbetas en individuell plan för anordnandet av förskoleundervisning (IP).

2.2 Anordnande av tvåårig förskoleundervisning

Anordnandet av tvåårig förskoleundervisning grundar sig på lagen om ett försök med tvåårig förskoleundervisning. I det här kapitlet behandlas centrala skyldigheter som berör anordnandet av den tvååriga förskoleundervisningen i [Helsingfors](#). Närmare bestämmelser om anordnandet föreskrivs i lagen om ett försök med tvåårig förskoleundervisning.

En försökskommun vars försöksgrupp omfattar både svensk- och finskspråkiga barn är skyldig att ordna tvåårig förskoleundervisning separat för vardera språkgruppen. [I Helsingfors hör både svensk- och finskspråkiga barn till försöksgruppen för den tvååriga förskoleundervisningen och till dem anordnas tvåårig förskoleundervisning i svensk- och finskspråkiga daghem. Svenska servicehelheten ansvarar över den svenskspråkiga tvååriga förskoleundervisningen och för den finskspråkiga tvååriga förskoleundervisningen ansvarar servicehelheten för småbarnspedagogik och förskoleundervisning](#)

I den tvååriga förskoleundervisningen är undervisningsspråket antingen svenska eller finska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk. Dessutom kan en del av undervisningen ges på något annat språk än de som fastställs i lagen om grundläggande utbildning, om det inte äventyrar barnens möjligheter att följa med undervisningen. Om detta bestäms närmare i kapitel 4.5.

Vid anordnandet av tvåårig förskoleundervisning ska man beakta författningarna som gäller behörighet inom undervisningsväsendet. Försöket får inte ordnas vid ett sådant verksamhetsställe för förskoleundervisning där barnet inte har möjlighet till småbarnspedagogik utöver förskoleundervisningen. Genom att erbjuda förskoleundervisningen och småbarnspedagogiken på samma plats strävar man efter att säkerställa en enhetlig dag för barnet och bestående sociala relationer.

Det är på försökskommunens ansvar att se till att barnen som hör till målgruppen och deras vårdnadshavare får tillräcklig information. Försökskommunen har skyldighet att informera vårdnadshavaren till barnet som hör till försöksgruppen om möjligheten att ansöka om att delta i tvåårig förskoleundervisning och godkänna ansökan av ett barn som hör till försöksgruppen. [Barn som hör till försöksgruppen i Helsingfors och deras vårdnadshavare har informerats om försöket och om möjligheten att ansöka till den tvååriga förskoleundervisningen vid det försöksverksamhetsställe som de anvisats. Daghemsföreståndarna i försöksverksamhetsställena antar barnen till den tvååriga förskoleundervisningen.](#) Vårdnadshavaren till ett barn som hör till försöksgruppen ska se till att barnet deltar i förskoleundervisning som varar i två år och som ordnas vid försöksverksamhetsstället eller i annan verksamhet genom vilken målen för den tvååriga förskoleundervisningen uppnås.

Utgångspunkten är att ett barn som antagits till tvåårig förskoleundervisning deltar i all verksamhet. Vårdnadshavaren, läraren och personalen som deltar i ordnandet av förskoleundervisning ska i samarbete se till att barnet regelbundet deltar i förskoleundervisningen. Försökskommunen beslutar och informerar vårdnadshavarna om förfaranden som gäller att ansöka om befrielse på grund av barnets sjukdom eller andra skäl. Försökskommunen fattar efter meddelande av barnets vårdnadshavare beslut om att barnets deltagande i tvåårig förskoleundervisning vid försöksverksamhetsstället upphör. [Uppföljningen av barnens frånvaro i Helsingfors beskrivs separat i kapitlet om förskoleundervisningens elevvård \(kapitel 5\).](#)

[Om vårdnadshavaren meddelar att de drar sig ur försöket med tvåårig förskoleundervisning vid försöksverksamhetsstället, görs ett kommunalt beslut i ärendet.](#) Tvåårig förskoleundervisning ska ges under två år i sammanlagt minst 1 400 timmar, minst 700 timmar vardera året. Barn som deltar i tvåårig förskoleundervisning har också rätt till småbarnspedagogik utöver förskoleundervisningen. [Barnets dag kan omfatta fyra timmar förskoleundervisning.](#) Om det i försöksgruppen ingår barn för vilka har fattats beslut om förlängd läroplikt, kan deras förskoleundervisning genomföras i enlighet med lagen om ett försök med tvåårig förskoleundervisning.

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

Under den tvååriga förskoleundervisningen kan barnet inte delta i förberedande undervisning före den grundläggande utbildningen.

Den tvååriga förskoleundervisningen kan genomföras som gemensam undervisning för barnen i försöksgrupperna som består av två åldersklasser. Arrangemanget skulle ur barnens synvinkel stödja en enhetlig lärtig och ge möjlighet till flexibla framsteg i lärande utgående från barnets färdigheter och behov och oberoende av åldersklassen. [I en grupp med två åldersklasser är det också möjligt att utnyttja barnens kompetenser då man handleder barnen i verksamheten.](#) Försökskommunen beslutar ändå lokalt om lämpliga sätt att bilda grupperna i förskoleundervisningen under försökets gång.

Gruppbildning – Alternativ till gruppbildning

Barn som deltar i försöket placeras i princip inte i åldersblandade barngrupper (t.ex. 3–5-åringar).

Dagensföreståndaren kommer överens med chefen för småbarnspedagogiken om hur barngrupperna bildas.

Om barn i samma åldersklass antas till försöksverksamhetsstället, kan barnet antas till försöksgruppen och delta i verksamheten med andra barn i samma ålder. Barnet hör ändå inte till försöksgruppen.

Personaldimensioneringen för småbarnspedagogik tillämpas. Enligt försökslagen skall det finnas en lärare som uppfyller behörighetsvillkoren för förskoleundervisning.

2.3 Allmänna skyldigheter som styr anordnandet av tvåårig förskoleundervisning

Skyldigheterna som styr förskoleundervisningen grundar sig på Finlands grundlag, lagen och förordningen om grundläggande utbildning och på de författningar och bestämmelser som utfärdats med stöd av dem samt elev- och studerandevårdslagen.

Då undervisningen ordnas ska man även beakta förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning eller internationella avtal som Finland förbundit sig att följa. Sådana är bland annat lagen om likabehandling, jämställdhetslagen, Europakonventionen om mänskliga rättigheter och FN:s konvention om barnets rättigheter.

Enligt lagen om grundläggande utbildning är målet för förskoleundervisningen att stödja barnens utveckling till humana människor och etiskt ansvarskännande samhällsmedlemmar och att ge dem sådana kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Förskoleundervisningen ska också främja bildning och jämlikhet. Målen för undervisning och fostran beskrivs närmare i statsrådets förordning som behandlar förskoleundervisningens mål.

Förskoleundervisningen ska på ett positivt sätt ta hänsyn till mångfalden av barnens språkliga, kulturella, åskådningsmässiga och religiösa bakgrund. Barnens åsikter ska beaktas och utvecklingen av deras identitet stödjars.

I lagstiftningen som berör förskoleundervisningen betonas vårdnadshavarnas delaktighet⁴⁶. Vårdnadshavarna har rätt att få information om förskoleundervisningens mål och verksamhet redan innan anmälan till förskoleundervisningen sker och om sitt barns förskoledag under åren i förskolan. Vårdnadshavarnas åsikter och den information och respons som de ger ska användas när man utvecklar förskoleundervisningen.

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

Ett barn som deltar i förskoleundervisning har rätt att varje dag i förskolan få undervisning enligt läroplanen samt sådant stöd som förutsätts för en gynnsam uppväxt och lärande. För att trygga denna rätt ska alla som arbetar med barnet i förskolan följa den läroplan som försökskommunen fastställt och andra normer som reglerar verksamheten.

Förskoleundervisningen, materialen och redskapen som används i undervisningen samt den elevvård som behövs är avgiftsfria. Barnen ska varje förskoledag avgiftsfritt få en fullvärdig måltid som är ändamålsenligt ordnad och övervakad.

Barn som deltar i förskoleundervisning har rätt till en trygg och säker lärmiljö. Tryggheten och säkerheten ska beaktas i lärmiljöerna och i all verksamhet i förskolan. En verksamhetskultur som bygger på ömsesidig respekt och omsorg **samt gemenskap** och lärmiljöer som lämpar sig för förskoleundervisningen utgör grunden för barnens känsla av trygghet och säkerhet. Frågor i anknytning till trygghet och säkerhet beskrivs närmare i kapitlen 3 och 6. Vid anordnandet av undervisning ska dessutom beaktas föreskrifter om arbetarskydd och personuppgifter samt föreskrifter om utredning av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. I den tvååriga förskoleundervisningen kan man vid behov och enligt övervägande samt med beaktande av barnets ålder och på ett sätt som är lämpligt för förskoleundervisningen tillämpa sådana disciplinära åtgärder och fostrande samtal som avses i lagen om grundläggande utbildning. Försökskommunen gör i samband med läroplanen upp en för den tvååriga förskoleundervisningen lämplig plan för användningen av disciplinära åtgärder och fostrande samtal och därtill hörande förfaringssätt.

2.4 Värdegrunden

Den tvååriga förskoleundervisningen bygger på uppfattningen om barndomens egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt precis så som **hen** är. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande och förstådda som individer och som medlemmar i gemenskapen. Barnen har rätt att lära sig och bilda sig en uppfattning om sig själva och världen utifrån sina egna perspektiv.

Barnen har rätt att lära sig genom lek och att glädja sig över sitt lärande. Barnets tidigare upplevelser och färdigheter utgör en del av barnets lärtig. Det är viktigt att respektera alla barn som individer samt att de agerar och lär sig på flera olika sätt. Barnens uppfattningar och åsikter ska värdesättas och de ska få delta i utformandet av lärmiljöerna och enligt sina förutsättningar även i planeringen och utvärderingen av verksamheten. Barnen ska spurras till samarbete och gemenskap.

Varje barn har rätt till god undervisning och omsorg. God förskoleundervisning kännetecknas av uppmuntrande respons och rättvist bemötande. Barnen har rätt att uttrycka sig och sina tankar, hantera känslor och konflikter samt pröva och lära sig nya saker. Förskoleundervisningen ska stödja barnens förmåga att förstå värderingar, tillägna sig hälsosamma levnadsvanor samt utveckla sina emotionella färdigheter och sitt sinne för estetik.

Verksamhetsmiljön i förskolan ska stödja barnens likabehandling och jämlikhet.

Förskoleundervisningen ska främja barnens möjligheter att utveckla sina färdigheter och att göra val oberoende av förväntningar och begränsningar som hör samman med kön, ursprung, kulturbakgrund eller andra personliga egenskaper.

Samarbete mellan förskolepersonalen och vårdnadshavarna bidrar till att trygga barnens välbefinnande. Grunden för en konstruktiv kommunikation och undervisning bygger på att förskolepersonalen bemöter mångfalden av familjer och deras språk, kulturer, åskådningar, religioner, traditioner och syner på uppfostran med öppenhet och respekt.

I förskoleundervisningen ska man följa principerna om hållbar livsstil och beakta dess olika dimensioner: den sociala, den kulturella, den ekonomiska och den ekologiska. I förskoleundervisningen ska man värdesätta bildning, vilket tar sig uttryck i hur man förhåller sig till sig själv, andra människor, omgivningen och kunskap samt i sätten och viljan att agera rätt. Mobbning, rasism eller våld accepteras inte i någon form.

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

Undervisningen ska vara partipolitiskt, religiöst och konfessionellt obunden. Förskoleundervisningen får inte användas som kanal för kommersiell påverkan.

2.4.1 Språkstrategi

En gemensam språkstrategi har utarbetats för den svenskspråkiga småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och utbildningen. Språkstrategin har utarbetats för att stärka det svenska språket och den ingår i enheternas verksamhetsplaner.

För att utveckla barns och ungas svenska språk skapas lärmiljöer som är språkstödjande i fråga om arbetsmetoder och material. Man strävar efter en positiv atmosfär där barn och unga utvecklar sina sociala och kommunikativa färdigheter. Den pedagogiska verksamheten stödjer språket kontinuerligt, bl.a. genom lek, berättande, läsande och skrivande.

Det svenska kulturutbudet i Helsingfors ska användas mångsidigt i förskoleundervisningen och barnen ska få bekanta sig med staden som svenskspråkig miljö. De svenska enheterna samarbetar med de finska i staden i syfte att främja en levande tvåspråkighet i Helsingfors.

Det som är viktigt är att stärka barns och ungas svenska så att de i alla sammanhang kan använda språket på modersmålsnivå. Barn och unga ges möjlighet att utveckla det kommande skolspråket och samtliga barn och unga uppmuntras att utveckla alla sina språk. Personalen inom förskoleundervisningen är tillsammans med vårdnadshavarna språkliga förebilder och stöder utvecklingen. Den kommunala småbarnspedagogiken arbetar dessutom enligt Tänk språk! Språkstrategi för småbarnspedagogiken, som är ett material avsett att höja den språkliga medvetenheten i arbetet.

2.5 Synen på lärande

Tvåårig förskoleundervisning baserar sig på en syn på lärande, enligt vilken barn tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter i samverkan med andra människor och den närmaste omgivningen. Lärandet är en helhetsbetonad process och sker överallt. I lärandet kombineras kunskaper, färdigheter, handlingar, känslor, sinnesförnimmelser, fysiska upplevelser, språk och tankar. Synen på lärande utgår från uppfattningen om barnet som en aktiv aktör. Det väsentliga i lärandet är att barnen själva är aktiva och litar på sina möjligheter som lärande individer. Också barnens vilja och tilltagande förmåga att fungera tillsammans har betydelse för lärandet. I förskoleundervisningen lär sig barnen genom att leka, röra på sig, utforska, utföra olika uppgifter, uttrycka sig själva och skapa konst. Positiva känsloupplevelser, glädje och nyskapande verksamhet främjar lärandet och sporrar barnen att utveckla sitt kunnande.

Utgångspunkten för lärandet är barnets tidigare erfarenheter och kunnande. Det är viktigt att nya kunskaper och färdigheter har anknytning till barnens vardag och erfarenhetsvärld. I förskoleundervisningen får barnen lära sig att samarbeta med andra och att ställa upp individuella och gemensamma mål för verksamheten. I verksamheten ska man lyssna till barnen, höra deras åsikter, diskutera med dem och handleda dem att ta hänsyn till andra. På det viset upplever barnen att de är en del av gruppen och gemenskapen. Kamratgruppen och känslan av att höra till en gemenskap är viktiga för barnets lärande och delaktighet. Målet är att aktiviteter som är lämpligt utmanande och nya kunskaper och färdigheter som barnen lär sig väcker deras lust att lära sig mera.

Leken är betydelsefull för barnens lärande. Leken är aktivitet som motiverar barnet och ger glädje och där barnen samtidigt lär sig många färdigheter och tillägnar sig kunskap. I förskoleundervisningen ska man förstå lekens egenvärde för barnet samt lekens pedagogiska betydelse för lärandet och barnens helhetsmässiga utveckling och välbefinnande.

2.6 Mångsidig kompetens

Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter på det sätt som situationen kräver. Utvecklingen av mångsidig kompetens börjar i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Den stärks stegvis under lärtiden genom studier inom olika kunskaps- och färdighetsområden, vardagliga aktiviteter och kommunikation. Behovet av mångsidig kompetens betonas när den omgivande världen förändras. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som medborgare förutsätter både nu och i framtiden en mångsidig kompetens som överskrider gränserna mellan olika vetenskapsområden och för samman olika vetenskapsområden.

Utvecklingen av mångsidig kompetens ska beaktas i all verksamhet i den tvååriga förskoleundervisningen: vid utvecklandet av verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt i det fostrande arbetet och i undervisningen.

Uppdraget att utveckla mångsidig kompetens fortlöper kontinuerligt från grunderna för planen för småbarnspedagogik till grunderna för förskoleundervisningens läroplan och grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Genomförandet av uppdraget förutsätter målmedvetet arbete och utvärdering av hur målen uppnås samt samarbete mellan småbarnspedagogen, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Utvecklingen av mångsidig kompetens främjar barnens växande som individer och som medlemmar i sin grupp. Det här stöder barnens förmåga att rikta in sig på livslångt lärande och lägger grund för att tillägna sig en hållbar livsstil.

Arbetsätten i förskolan, hur lärmiljöerna utformas och hur barnens lärande och välbefinnande stöds påverkar utvecklingen av mångsidig kompetens hos barnen i högre grad än innehållet i undervisningen.

I den tvååriga förskoleundervisningen i Helsingfors utgör den mångsidiga kompetensen, gemenskapen och stärkandet av färdigheter som är en förutsättning för skapande av innovationer viktiga målsättningar. I varje delområde inom de mångsidiga kompetenserna betonas vikten av en hållbar framtid och barnen handleds i positiv anda till att bli medvetna om möjligheterna att bygga en hållbar framtid. Personalen inom förskoleundervisningen skapar och upptäcker tillsammans med barnen möjligheter till förundran, insikter och lärande tillsammans, och inspirerar barnen till aktiva innovationer.

I dessa grunder beskrivs sex delområden inom mångsidig kompetens som överlappar varandra:

- förmåga att tänka och lära sig
- kulturell och kommunikativ kompetens
- vardagskompetens
- multilitteracitet
- digital kompetens
- förmåga att delta och påverka samt en hållbar livsstil.

Nedan ges en kort beskrivning av de olika delområdena inom mångsidig kompetens och av förskoleundervisningens uppdrag inom respektive delområde. Utöver det ges exempel på hur man kan stödja utvecklingen av mångsidig kompetens i förskoleundervisningen. Det pedagogiska genomförandet i förskoleundervisningen beskrivs närmare i kapitel 4. Målen för mångsidig kompetens har även tagits i beaktande då lärområdena har definierats (kapitel 4.4).

Förmåga att tänka och lära sig

Förmågan att tänka och lära sig utvecklas genom samverkan och skapar förutsättningar för utvecklingen av övriga kompetenser och livslångt lärande. Mängden information, som hela tiden förändras, förutsätter förmåga att tillägna sig ny kunskap och att kunna styra sitt lärande. Att strukturera information och skapa ny kunskap

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

förutsätter kreativt och kritiskt tänkande. Förskoleundervisningens uppdrag är att uppmuntra och hjälpa barnen att utveckla sin förmåga att tänka och lära sig och att stärka barnens tro på sitt eget kunnande.

Utvecklingen av barnens minne och fantasi ska stödjas med till exempel ramsor, musik och drama. Lekar, spel och olika problemlösnings- och forskningsuppgifter ger barnen upplevelser samt möjligheter att känna glädje över att komma till insikt om och upptäcka nya saker. Att röra på sig mångsidigt och perceptionsmotoriska övningar stöder barnens lärande. Barnen ska uppmuntras att pröva och lära sig också krävande saker. De ska handledas att betrakta företeelser ur flera olika perspektiv samt att fråga och ifrågasätta. De ska spöras att uppmuntra andra och glädja sig när någonting lyckas och att inte ge upp när någonting misslyckas. Verksamheten ska dokumenteras och man ska diskutera och fundera tillsammans med barnen hur det man har gjort har lyckats. Samtidigt ska barnen få hjälp med att bli medvetna om sina framsteg och sitt lärande.

I den tvååriga förskoleundervisningen i Helsingfors skapas en aktiv diskussionskultur och barnen uppmuntras till gemensam och nyskapande lärande och problemlösning. Barnens egna frågor och förundran är utgångspunkten för lärprocessen och de undersökande observationerna. Barnen spöras till att klä sina tankar i ord och det reserveras gott om tid för gemensamt tankearbete. Gemensamt tankearbete kan till exempel vara egna tankesmedjor för barnen, där man tillsammans begrundar, förundras och får insikter. Barnens framtidslitteracitet stöds till exempel genom Hållbar framtid inom småbarnspedagogiken-modellen.

Barnens förmåga att analysera, namnge och beskriva miljön och dess fenomen stöds. Barnen uppmuntras att modigt ta sig an olika utmaningar – att prova på nya saker och skapa en atmosfär, där det finns utrymme för misslyckanden. Tack vare den pedagogiska dokumentationen av verksamheten och gemensamma reflektioner kan barnen skapa en bild av sitt lärande och identifiera sina styrkor. Det här stärker barnets tro på sin egen förmåga.

Kulturell och kommunikativ kompetens

Att kunna kommunicera, uttrycka sig och förstå andra har stor betydelse för individens funktionsförmåga och välbefinnande i en värld som präglas av kulturell, språklig och åskådningmässig mångfald. Förmågan att lyssna, känna igen och förstå olika synsätt samt att reflektera över sina egna värderingar och attityder kännetecknar goda kommunikativa och kulturella färdigheter. För att skapa positiva människorelationer och lösa problemsituationer på ett konstruktivt sätt förutsätts samarbetsförmåga. Att kunna kommunicera, uttrycka sig och förstå andra har stor betydelse för individens identitet, funktionsförmåga och välbefinnande. En fungerande kommunikation med personer som har olika kulturella och åskådningmässiga bakgrunder förutsätter att man förstår och respekterar sin egen och andras kulturella och åskådningmässiga bakgrund. Förskoleundervisningens uppdrag är att erbjuda barnen möjligheter att på ett tryggt sätt öva sin förmåga att kommunicera och uttrycka sig i kamratgruppen och med vuxna i den närmaste omgivningen.

Barnen ska uppmuntras att lära känna och fungera med andra människor. Fester, lekar och aktiviteter som förutsätter samarbete ger barnen möjlighet att öva sig att uppträda i olika situationer och med olika människor. Barnen ska bemötas med respekt och de ska handledas att vara vänliga och uppföra sig väl mot andra. Tillsammans med barnen ska man bekanta sig med närmiljön och dess kulturella mångfald. Barnen ska lära sig att uppskatta sina egna och andra familjers traditioner och vanor. Utvecklingen av barnens språkmedvetenhet ska stödjas och barnen ska uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt.

I den tvååriga förskoleundervisningen i Helsingfors råder en atmosfär som är accepterande och där mångfald respekteras – där allas unika egenskaper och möjlighet att påverka den dagliga förskoleundervisningen uppskattas. En gemensam verksamhetskultur där samhörigheten stärks byggs upp av delaktighet i verksamheten och positiva möten. Mångkulturalism är en naturlig del av varje dag i förskoleundervisningen. Barn får stöd i att utveckla en egen kulturidentitet.

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

Barnen och de vuxna begrundar regelbundet tillsammans vilka faktorer ligger bakom en trygg atmosfär. Barnen uppmuntras att diskutera och berätta om sina egna observationer, samt att begrunda hur de själva kan bidra till en vänlig atmosfär och hantera konflikter. Barnens förmåga att samarbeta och verka tillsammans stärks i olika situationer i vardagen. Barnen får öva sig i att leva sig in i en annans situation, att granska saker ur olika perspektiv samt att lösa konflikter på ett konstruktivt sätt. Den gemenskap som förskolan bildar utvärderar verksamheten och begrundar hur jämställdhet och likabehandling är en naturlig del av barnens vardag. Lärmiljön ska vara en trygg, jämställd och jämlik lärmiljö för alla.

Vardagskompetens

Det är viktigt att alla kan ta hand om sig själva, sin hälsa och sin trygghet och sin säkerhet samt använda teknik i vardagen. Det handlar om individens välbefinnande och att tillägna sig en hållbar livsstil. Förskoleundervisningens uppdrag är att stärka färdigheter som hör samman med barnens välbefinnande och handleda dem att göra val som stämmer överens med en hållbar livsstil. Förskoleundervisningen ska stödja barnen att förhålla sig positivt till framtiden.

I förskoleundervisningen ska barnen utifrån sina förutsättningar handledas att ta hand om sig själva och andra, sina saker och den gemensamma miljön. Barnens vardagsrytm samt betydelsen av måltider, vila och det psykiska välbefinnandet ska tas upp i undervisningen och i samarbete med vårdnadshavarna. Särskild vikt ska fästas vid mångsidig och tillräcklig fysisk aktivitet som en förutsättning för barnens välbefinnande och lärande. Med barnen diskuteras vad som inverkar positivt respektive negativt på deras välbefinnande.

Barnen ska få hjälp med att uttrycka och reglera sina känslor. Barnens emotionella färdigheter stärks när man tillsammans med barnen övar att iaktta, vara medveten om och sätta ord på sina känslor. Barnen ska handledas i att respektera och skydda sin egen och andras kropp. De ska handledas att också be om och söka hjälp vid behov. Barnen ska handledas att agera på ett ansvarsfullt och tryggt sätt i förskoleundervisningens lärmiljöer, till exempel i naturen och i trafiken. Tillsammans med barnen prövar man på tekniska lösningar och övar sig på att använda apparater och utrustning på ett tryggt sätt.

I Helsingfors är man medvetna om vikten av barnets helhetsmässiga välbefinnande och dess betydelse för lärande. Välbefinnande, förmåga att ta hand om sig själv och hälsa är mål för lärandet. Målet är särskilt att stärka barnets förmåga att förstå på vilka sätt det egna och andras välbefinnande kan främjas. Man diskuterar tillsammans med barnen om välbefinnande och hur de själva kan främja välbefinnandet. Under förskoledagen har barnen möjlighet att påverka de faktorer som leder till ökat välbefinnande, såsom att röra på sig, hygien, utevistelse, måltider och vila.

Barn handleds till att beskriva sina känslor med ord och lyssna på andras tankar. Emotionella och sociala färdigheter övas regelbundet och empatiförmågan stärks som en del av samarbetsförmågan. Emotionella färdigheter möjliggör också upplevelser av samhörighet och en gemenskapsfrämjande verksamhetskultur. För att främja kompis- och de emotionella färdigheterna tillämpas i varje barngrupp gemensamt överenskomna förfaringsätt (AMP13)

Helsingfors mångsidiga utbud av lär- och verksamhetsmiljöer utnyttjas i enlighet med Låt vardagen aktivera dig-programmet för att möjliggöra dagliga fysiska aktiviteter och motion inomhus, utomhus och i naturen. Motionsredskap är fritt tillgängliga för barnen och används både inom- och utomhus. Det råder enighet om att motion och rörlighet kan integreras i vardagen på en mängd olika sätt så att framförallt långvarigt stillasittande kan undvikas. Inomhus kan man till exempel gymnastisera medan man köar eller teckna stående. De möjligheter som utevistelse erbjuder utnyttjas i stor utsträckning: man kan planera olika spel ute och naturutflykter i närmiljön.

Genom att öka vuxnas medvetenhet om kopplingen mellan motion och lärande, utveckla en verksamhetskultur där motion ses som något positivt samt säkerställa att motionsredskap är lätt tillgängliga för barnen både inomhus och utomhus undanröjs onödiga hinder för rörelse och fysiska aktiviteter. De vuxna kan också här föregå med gott exempel och uppmuntra barn som inte rör på sig mycket av naturen att vara fysiskt aktiva. Snart blir rörelse och

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

motion en livsstil också för dem. Barnets kroppsliga självförtroende stöds genom ett accepterande och tryggt förhållningssätt: barnet lär sig att uppskatta sin egen kropp. Därtill lär barnet sig att respektera både sin egen och andras kroppsintegritet.

Multilitteracitet

Med multilitteracitet avses förmågan att tolka och producera olika slag av meddelanden. Multilitteracitet hänger nära samman med kognitiva och kommunikativa färdigheter och förmågan att söka, bearbeta, producera, presentera, bedöma och värdera information i olika miljöer och situationer. Informationen kan produceras och presenteras med hjälp av verbala, visuella, numeriska eller andra symbolsystem eller med kombinationer av dessa. Multilitteracitet bygger på det vidgade textbegreppet, enligt vilket texter kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella eller digitala. Multilitteracitet omfattar olika läsfärdigheter, till exempel visuell läskunnighet, numerisk läskunnighet, medieläskunnighet och grundläggande läsfärdighet. De olika delområdena inom multilitteracitet är grundläggande färdigheter som är centrala med tanke på individen, människornas samverkan, samhället, medborgarskapet och arbetslivet. Utvecklingen av multilitteracitet skapar grunden för övrigt lärande och övriga studier. Utvecklingen av multilitteracitet börjar redan i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Förskoleundervisningens uppdrag är att i samarbete med vårdnadshavarna stödja utvecklingen av barnens multilitteracitet.

Barnen ska uppmuntras att undersöka, använda och producera olika slags meddelanden i olika miljöer. På det här sättet lär sig barnen uttrycka sig och kommunicera och de lever sig tillsammans in i de tankar och känslor som olika meddelanden väcker. Utvecklingen av barnens visuella läskunnighet, skriv- och läsfärdighet och numeriska läskunnighet samt medieläskunnighet ska stödjas. För att utveckla multilitteracitet behöver barnen en vuxen förebild, en rik textmiljö, kultur producerad av barn och kulturella tjänster avsedda för barn, såsom filmer, lekramor och musik. Barnens delaktighet stärks i takt med att multilitteraciteten utvecklas. Samtidigt vidgas barnens värld, den blir mera strukturerad och får nya betydelser.

I Helsingfors är barnens egen erfarenhetsvärld utgångsläget för en pedagogik som främjar multilitteraciteten, barnens egna observationer och en mångsidig lärmiljö. I planeringen och förverkligandet av verksamheten utnyttjas barnens egna erfarenheter och kunskaper i medier av olika slag. Barnen är observanta på olika meddelanden både på daghemmet och i stadsmiljön. En viktig del av multilitteraciteten är förmågan att producera och tolka meddelanden i interaktion med kamrater och personalen. Man lär barnen att göra observationer och att kritiskt tolka verbala meddelanden och bilder. Olika slags texter och innehåll analyseras med mångsidiga redskap och metoder – utan att glömma barnens intressen. Här används digital utrustning och digitala tjänster, andra former av mediala redskap, dagstidningar, tidskrifter och litteratur. Barnen uppmuntras att själva producera medieinnehåll och dessutom stöds barnens förmåga till samhällspåverkan och delaktighet i samhället. Den här förmågan utvecklas efter hand.

Digital kompetens

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet. Den behövs i barnens och familjernas vardag, för kommunikation mellan människor och för deltagande i samhället. Digital kompetens är en del av den multilitteracitet och medie- och studiefärdighet som behövs i studierna och i arbetslivet. Förskoleundervisningens uppdrag är att jämsides med vårdnadshavarna främja barnens digitala kompetens.

Tillsammans med barnen ska man utforska och iakttä informations- och kommunikationsteknikens roll i det vardagliga livet och bekanta sig med olika digitala verktyg, applikationer och spel. Barnens förmåga att kommunicera och lära sig och deras småningom tilltagande skriv- och läsfärdighet ska stödjas med hjälp av digitala verktyg. När barnen ges möjlighet att själva och tillsammans testa och producera innehåll med hjälp av digitala verktyg främjas barnens kreativa tänkande och färdigheterna att arbeta tillsammans. Då barnen får bekanta sig

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

med grunderna för programmering utvecklas en förståelse för utvecklingen av digitala program och barnets logiska tänkande stärks. Barnen ska få handledning i att använda digitala verktyg på ett tryggt och ergonomiskt sätt.

I Helsingfors producerar man digitalt innehåll genom att fotografera, videofilma, banda och editera. Barnen ges möjlighet att utforska och inspireras under processen. Så kallad spelifiering utnyttjas i samband med de olika lärområdena: man bygger egna spel eller rör sig i digitala lärmiljöer. Programmering övas med hjälp av lek och kan ske också utan digitala verktyg.

Barnen övar sig i användning av digital utrustning för informationssökning. Samtidig diskuterar man med barnen om vad som är pålitlig information och om upphovsrätten till information på webben. Åldersgränserna för olika spel och huruvida det är tryggt att spela tas också upp i diskussionerna med barnen.

Förmåga att delta och påverka samt en hållbar livsstil

Att aktivt och ansvarsfullt delta och påverka lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har förmåga och vilja att delta i den gemensamma verksamheten och litar på sina möjligheter att påverka. Till barnens rättigheter hör att bli hörda och att vara delaktiga i frågor som påverkar deras liv. I förskoleundervisningen ska man respektera dessa centrala demokratiska principer. Förskoleundervisningens uppdrag är att stödja barnens småningom tilltagande förmåga att delta och påverka och deras förmåga att tillägna sig en hållbar livsstil.

Verksamheten i förskolan ska planeras, genomföras och utvärderas i samverkan med barnen, förskolepersonalen och vårdnadshavarna. När barnen är med och påverkar lär de sig samtidigt att uppfatta betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och förtroende. Att bemöta barnen med respekt, ta hänsyn till deras tankar och ge dem möjlighet att fungera tillsammans med andra barn och vuxna stärker barnens förmåga att delta och påverka. Barnen ska uppmuntras att hjälpa varandra och att vid behov be om hjälp. Det är viktigt att barnen upplever och vet att de som barn har rätt att få hjälp och skydd av vuxna.

I förskoleundervisningen ska man bekanta sig med naturen tillsammans med barnen. Positiva erfarenheter och upplevelser av närmiljön och omsorgen för den stärker förhållandet till naturen.

Samtidigt lär sig barnen uppfatta hur man agerar ansvarsfullt för miljön. Ansvarsfulla val och lösningar i vardagen stärker barnens delaktighet och lär dem en hållbar livsstil.

I Helsingfors är delaktighet inbyggd i all växelverkan och verksamhet under dagen. I gemenskapen uppskattar man varje barns unika egenskaper, aktivitet och förmågor. Barnen påverkar mångsidigt förskoledagen och sitt lärande som individ och som medlem i gruppen. Barnen upplever att de är fullt ut delaktiga i gruppen. En gemenskapsfrämjande verksamhetskultur tar form genom att man deltar i verksamheten och genom positiva möten.

Verksamheten byggs upp tillsammans med barnen i alla vardagsituationer. Inom processen för gemensamt lärande skapar man så många tillfällen som möjligt med kamratgruppen och personalen. Barnen deltar aktivt i planeringen och utvärderingen av verksamheten samt i uppställningen av gemensamma mål. Hela förskoledagen och lärmiljön planeras målinriktat. En enskild aktivitet planeras inte, eftersom det inte går att förutspå lärprocessen. Varje barn möjliggörs lärande på ett meningsfullt sätt och man stärker barnets positiva uppfattning om sig själv som en lärande individ.

Samhörigheten mellan barnen och mellan barnen och de vuxna samt utvecklingen av en gemenskapsfrämjande verksamhetskultur stöds så att man övar kompisfärdigheter och förmågan att verka tillsammans samt en aktiv diskussionskultur. När man bygger upp en gemenskapsfrämjande verksamhetskultur, är det också viktigt att lösa

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

konflikter tillsammans med barnen, att man upplever att relationerna bygger på ömsesidighet, att gemensamma beslut fattas och att samhörigheten stärks genom positiva kamratrelationer.

I den tvååriga förskoleundervisningen i Helsingfors stärker man en hållbar livsstil genom Hållbar framtid inom småbarnspedagogiken-modellen. Modellen kombinerar miljö- och klimatfostran, framtidslitteracitet och kunnande som möjliggör innovationer. Genom Hållbar framtid inom småbarnspedagogiken-modellen bekantar man sig tillsammans med barnen med byggstenarna för en hållbar livsstil. Det här inspirerar till att konkret förverkliga en hållbar utveckling och stärker barnets positiva inställning till framtiden.

Som en del av hållbarhetsfostran provar man på tankesmedjor för barnen, som kan undersöka olika tankesätt som främjar hållbarhet. Frågan om hållbar framtid behandlas med betoning på välbefinnande, glädje, kreativitet, empati och nyfikenhet.

Inom småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen läggs grunden till ekosocial bildning: barnen undersöker naturens tillstånd och bekantar sig särskilt med ekologisk hållbarhet. Man stärker relationen till naturen och välbefinnandet genom att öka mängden utflykter, att röra på sig och lära sig i naturen. Småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen lägger grunden till ekosocial bildning så att barnen inser att ekologisk hållbarhet är grunden till all hållbarhet.

3. EN VERKSAMHETSKULTUR SOM STÖDER VÄXANDE OCH LÄRANDE

En verksamhetskultur är ett historiskt och kulturellt format handlingsmönster som utvecklas genom socialt samspel. De personer som leder den tvååriga förskoleundervisningen ska skapa förutsättningar för att utveckla och utvärdera verksamhetskulturen. En bra verksamhetskultur främjar lärandet och välbefinnandet i förskolan. Utgångspunkten för utvecklandet av verksamhetskulturen är en tvåårig förskoleundervisning som ger varje barn möjlighet att agera, utvecklas och lära sig som en unik individ och som medlem i gemenskapen.

Verksamhetskulturen i förskoleundervisningen är en helhet som omfattar bland annat:

- värderingar och principer
- tolkning av de normer och mål som styr arbetet
- lärmiljöer och arbetssätt
- olika former av samarbete
- kommunikationen och atmosfären
- personalens kompetens, professionalism och utvecklingsinriktade arbetssätt
- ledningsstrukturer och -praxis
- organisering, planering, genomförande och utvärdering av verksamheten.

Verksamhetskulturen formas av medvetna och omedvetna, och ibland även oavsiktliga, faktorer. Alla medlemmar i en gemenskap påverkar verksamhetskulturen och verksamhetskulturen påverkar i sin tur alla medlemmar, oberoende av om de är medvetna om det eller inte. Det är viktigt att personalen är medveten om att deras sätt att agera och kommunicera överförs som en modell till barnen. På så sätt tillägnar sig barnen gemenskapens värderingar, attityder och vanor.

Vid utveckling och utvärdering av verksamhetskulturen beaktas den värdegrund och synen på lärande som beskrivs i kapitel 2 i Helsingfors läroplan för förskoleförsöket.

Utvecklingen av en gemenskapsfrämjande verksamhetskultur som tar form genom delaktighet i Helsingfors

I Helsingfors tvååriga förskoleundervisning stärks en verksamhetskultur präglad av samhörighet. Samhörigheten byggs upp i möten mellan barnen, mellan barnen och personalen i förskoleundervisningen, mellan förskoleundervisningen och vårdnadshavarna, mellan förskoleundervisningen och småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen. Det sker också i möten med andra aktörer som deltar i förskoleundervisningens vardag. Målet är en verksamhetskultur där delaktighet, samhörighet och gemenskapsanda är djupt rotade i all verksamhet och interaktion.

En gemenskapsfrämjande verksamhetskultur blir till genom att man möjliggör delaktighet i verksamheten och positiva möten. De som hör till gemenskapen bygger upp och lär sig att bygga upp verksamhetskulturen i interaktion med varandra och i en trygg, varm och positiv atmosfär. Verksamhetskulturen utvärderas och utvecklas också tillsammans. Alla i gemenskapen har rätt att fullt ut ta del av gemenskapen och samhörigheten. Särskild uppmärksamhet fästs vid hur kommunikation stärker samhörigheten och hur kommunikation stänger ute och hindrar från att få fäste i gemenskapen.

Försöket med den tvååriga förskoleundervisningen ger goda möjligheter att modigt pröva på nya verksamhets sätt och utveckla verksamhetskulturen. Försökslagen betonar förskoleundervisningens genomslagskraft, betydelsen av en enhetlig dag och lärtig för barnet och utmanar samtidigt till att utveckla dessa. I försöket utreds nya sätt för att två åldersgrupper ska kunna arbeta och lära sig tillsammans. Därtill ska man samarbeta med barnen i småbarnspedagogiken och nybörjarundervisningen och samtidigt utveckla modeller för allt smidigare övergångar. Deltagande i försöket förutsätter också övrigt utvecklingsarbete för att lyckas med den tvååriga förskoleundervisningen. Det handlar till exempel om att utveckla servicehandledningen, ordna smidig transport åt barnen, stärka personalens kunnande och se till att femåringarna omfattas av stödet för växande och lärande samt elevvårdens tjänster.

Verksamhetskulturen påverkar kvaliteten i förskoleundervisningen. Den har stor betydelse för hur förskoleundervisningen genomförs och för hur målen uppnås. En bra verksamhetskultur skapar gynnsamma förhållanden för barnens utveckling, lärande, delaktighet, trygghet, välbefinnande och en hållbar livsstil. I förskoleundervisningen ska alla arbetssätt stödja barnets utveckling och lärande och de ska kunna motiveras pedagogiskt.

Ledarskapet påverkar i hög grad verksamhetskulturen och dess utveckling och kvalitet. Utgångspunkten för ledarskapet i förskoleundervisningen är att främja varje barns välbefinnande och lärande. Pedagogiskt ledarskap är en förutsättning för att utveckla verksamhetskulturen och det pedagogiska ledarskapet innebär att leda, utvärdera och utveckla förskoleundervisningen som helhet på ett målinriktat och systematiskt sätt. Det omfattar alla sådana åtgärder som ger personalen förutsättningar för goda arbetsförhållanden, förutsättningar att utveckla och utnyttja sin yrkeskompetens och sin utbildning och att genomföra pedagogisk verksamhet.

3.1 Riktlinjer för att utveckla verksamhetskulturen

Verksamhetskulturen förändras ständigt och den ska utvärderas och utvecklas så att den stöder målen för den tvååriga förskoleundervisningen. En förutsättning för att värdegrunden och synen på lärande ska förverkligas är att alla förbinder sig till gemensamma mål. För att utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att fundera över verksamhetskulturens inverkan samt identifiera icke-önskvärda drag och korrigera dem. En grundläggande förutsättning för kontinuerlig utveckling är att personalen förstår vilka värderingar, kunskaper och föreställningar som påverkar deras arbete och kan analysera dem. En förtroendeskapande dialog som präglas av delaktighet och respekt för varandra är viktig i utvecklingsarbetet. Då man planerar, anordnar och utvecklar förskoleundervisningen ska man i första hand se till barnets bästa. Barnets bästa ska i fråga om ett enskilt barn, en barngrupp eller barn i allmänhet beaktas separat i varje fall och situation.

Genom att skapa strukturer för professionella diskussioner främjar ledaren en verksamhetskultur som kännetecknas av delaktighet. Ledaren ska också engagera arbetsgemenskapen i att regelbundet utveckla och förnya den gemensamma verksamhetskulturen. Ledaren ska stödja gemenskapen så, att den utvecklas till en

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

lärande gemenskap där var och en utvecklar och delar med sig av sin kompetens. Målet är att den gemensamma verksamhetsidéen och målen för verksamheten syns i det praktiska arbetet. Ledaren ska ansvara för att de gemensamma arbetsätten synliggörs och för att de regelbundet observeras och utvärderas.

I den tvååriga förskoleundervisningen är pedagogisk dokumentation en central arbetsmetod. Pedagogisk dokumentation används för att planera, genomföra, utvärdera och utveckla den pedagogiska verksamheten. Med hjälp av informationen som dokumentationen ger gör man ändringar i och utvecklar förskoleundervisningens verksamhetskultur, lärmiljöer och arbetssätt i enlighet med målen för förskoleundervisningen. Pedagogisk dokumentation i förskoleundervisningen beskrivs närmare i kapitel 4.

Det är viktigt att barnens och vårdnadshavarnas erfarenheter och åsikter utnyttjas i utvecklingsarbetet. För att barnens lärande ska fortlöpa smidigt är det nödvändigt att samarbeta med småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen samt med de yrkesutbildade inom stöd och elevvård.

Verksamhetskulturen i förskoleundervisningen ska utvecklas enligt följande riktlinjer:

En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen

Förskoleundervisningen bildar en gemenskap, där barnen och personalen lär sig med och av varandra. I en lärande gemenskap finns det rum för olika åsikter och känslor. Barnen och personalen ska uppmuntras att öppet dela sina tankar och att pröva nya och olika verksamhetssätt. I försöket med tvåårig förskoleundervisning ska man särskilt utveckla nya verksamhetssätt för det gemensamma lärandet för två åldersklasser. En gemenskap som kontinuerligt utvärderar och utvecklar sin verksamhet utmanar sig själv och är medveten om och utnyttjar sina styrkor. I en lärande gemenskap uppskattas respektfullt och hänsynsfullt beteende. Inom gemenskapen ska man uppmuntras till att experimentera, försöka och anstränga sig men det ska även vara tillåtet att göra misstag. Att göra tillsammans och uppleva delaktighet stärker gemenskapen.

I planeringen ska läraren se till att varje barn får lämpliga utmaningar i lärandet och sådant stöd för växande och lärande som hen behöver. Det är viktigt att barnen upplever att man är intresserad av dem, respekterar dem och att deras åsikter och handlingar har betydelse. Det tidiga stödet för en hälsosam självkänsla och motivation att lära sig ska betonas.

Personalen ska uppmuntras till självvärdering och till att dela kunskap och kompetens och samtidigt utvecklas professionellt. Reflektion över gemensamt överenskomna mål och uppgifter, regelbunden utvärdering av det egna arbetet samt respons av vårdnadshavarna och andra samarbetspartner främjar lärandet i gemenskapen. Resultat från utvecklingsarbete, utvärderingar och forskning bidrar även till att främja lärandet.

Glädje genom lärande, insikt och lek

Verksamhetskulturen i förskolan ska främja allas lärande. Förskolegemenskapen ska sporra barnen att våga pröva, försöka och misslyckas och att se saker positivt. Man gläds tillsammans över framgångar och insikt. Förskoleundervisningen ska genomföras så att det finns utrymme för barnens lekar, initiativ och försök. Barnen ska uppmuntras att uttrycka sig, att öva och lära sig olika färdigheter, kunskaper och arbetssätt i egen takt.

En verksamhetskultur som uppmuntrar till lek bekräftar lekens betydelse för barnets välbefinnande och lärande. Personalen ska lägga märke till faktorer som begränsar leken och utveckla arbetssätt och lärmiljöer som främjar lek. Barnen och personalen ska ha möjlighet att uppleva glädjen i att göra och leka tillsammans. Alla i gemenskapen ska uppmuntras att använda sin uppfinningsrikedom, uttrycksförmåga, fantasi och kreativitet. Leken ska få synas och höras. Barnen ska ges tid, rum och ro att hitta på lekar, pröva och uppleva. Lekande barn och vuxna ska ges lekro.

Delaktighet, likabehandling och jämlikhet

En inkluderande verksamhetskultur ska främja delaktighet, likabehandling och jämlikhet i all verksamhet. Barnens, personalens och vårdnadshavarnas initiativ, åsikter och synpunkter ska värdesättas. Det förutsätter att man medvetet utvecklar arbetssätt och strukturer som främjar delaktighet. Delaktigheten stärks genom att barnen och vårdnadshavarna deltar i planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten. Varje medlem i personalen är en viktig del av den fostrande gemenskapen.

Verksamhetskulturen ska stödja samarbete, gemensamt ansvar och delaktighet. Genom delaktighet utvecklar barnen förståelse för gemenskapen, rättigheter, ansvar och konsekvenser av val. Det är personalens uppgift att se till att alla barn får uttrycka sina åsikter och behov och att barnens idéer och initiativ beaktas i verksamheten. Uppmärksamhet ska också fästas vid barnens nonverbala kommunikation. Barnen ska få erfarenheter av att fatta beslut som rör förskolegruppen och olika uppgifter. Barnens beslut och aktivitet utvärderas gemensamt och barnen ska samtidigt handledas att så småningom lära sig att ta gemensamt ansvar. Detta ger barnen erfarenhet av att vara delaktiga och aktiva.

Medlemmarna i gemenskapen ska bemötas och behandlas likvärdigt oberoende av omständigheter som gäller en enskild person. Det att alla är lika värda betyder inte att alla är likadana. För att kunna utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att attityder i anslutning till likabehandling och jämlikhet diskuteras i arbetsgemenskapen. Det är också viktigt att fundera över hur attityder i anslutning till exempelvis språk, etnicitet, åskådning, religion, funktionsvariation, kön och dess mångfald återspeglas i tal, gester, handlingar och verksamhetssätt. Kommunikationssätt, språkbruk och handlingsmönster som utgår från stereotypa antaganden överförs till barnen. Förskoleundervisningen ska vara genussensitiv. Personalen ska vara medveten om sina egna förutfattade meningar och uppmuntra barnen att göra val oberoende av könsbundna eller andra personrelaterade stereotypa rollmönster och förväntningar. Personalen ska lägga märke till om det förekommer ojämnt bemötande bland barnen och ingripa på ett finkänsligt och konsekvent sätt. Positiv och uppmuntrande kommunikation stöder utvecklingen av barnets identitet och självkänsla.

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Förskoleundervisningen är en del av ett kulturellt föränderligt och pluralistiskt samhälle. Kulturell mångfald ska ses som en resurs. Rätten till det egna språket, den egna kulturen, religionen och åskådningen är grundläggande rättigheter. Landets kulturarv och nationalspråk samt den egna gemenskapens och omgivningens kulturella, språkliga och åskådningsmässiga mångfald ska tas till vara och värdesättas i förskoleundervisningen. Man ska diskutera olika tanke- och handlingsmönster på ett konstruktivt sätt och även skapa nya gemensamma verksamhetssätt. Samtidigt främjas en kulturellt hållbar utveckling. Mångsidig kompetens som anknyter till detta beskrivs närmare i kapitel 2.

I en språkmedveten förskoleundervisning är man medveten om att språken är närvarande – hela tiden och överallt. Personalen förstår språkets centrala betydelse för barnens utveckling och lärande, för kommunikation och samarbete samt för identitetsskapande och delaktighet i samhället. Att synliggöra flerspråkigheten stöder barnens utveckling i en kulturellt mångskiftande värld. Alla i personalen ska vara medvetna om att de är språkliga modeller för barnen och de ska fästa uppmärksamhet vid sitt eget språkbruk. Personalen ska uppmuntra barnen att använda språk på ett mångsidigt sätt. Barnens språkliga färdigheter ska beaktas och de ska ges tid och möjligheter att uttrycka sig i språkligt varierande situationer.

[Språkmedveten undervisning och dess verksamhetsprinciper samt verksamhet som främjar målsättningar, beskrivs närmare i kapitel 4.4. Språkens rika värld.](#)

Välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil

En hälsosam, trygg och fysiskt aktiv livsstil värdesätts i förskoleundervisningen. Man ska röra på sig både inomhus och utomhus på många olika sätt samt undvika långvarigt stillasittande. Barnen och familjerna vägleds att i mån av möjlighet föredra att gå eller cykla till och från förskoleundervisning istället för att använda egen bil. Barnens

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

välbefinnande främjas genom att de under dagen ges möjlighet att vila och ta det lugnt samt genom att de erbjuds en mångsidig, hälsosam och tillräcklig kost. Då man utvecklar verksamhetskulturen är det viktigt att se till att barnen och personalen har möjlighet att arbeta i en stressfri miljö som främjar koncentration. En tydlig och planerad, men flexibel dagsstruktur främjar välbefinnandet.

I förskoleundervisningen ska man värna om hela gemenskapens fysiska, psykiska och sociala trygghet. Barnet ska skyddas från våld, mobbning och andra former av trakasserier. Barnet har rätt att få tröst då barnet behöver det. Mobbning, våld eller trakasserier tillåts inte. Personalen ska känna igen mobbning, ingripa vid mobbning och förebygga mobbning medvetet och systematiskt som en del av utvecklingen av verksamhetskulturen. Avgörande för att förebygga mobbning är att stödja barnens kamratrelationer och hela gemenskapens välbefinnande. Personalen har en central roll när det gäller att stödja barnen i att träna och utveckla sociala och emotionella färdigheter. Personalen ska tillsammans med barnen lära sig att lägga märke till och lösa konflikter på ett konstruktivt sätt. I kommunikationssituationer är det viktigt med närvaro och handledning av en vuxen. I fall av trakasserier, mobbning eller våld ska personalen diskutera med barnens vårdnadshavare och söka lösningar tillsammans. Till främjandet av säkerhet hör också säkerhetsfostran samt att systematiskt förebygga och följa upp olyckor och ta hand om lokaler och redskap. För att främja säkerheten i förskoleundervisningen förutsätts ett fungerande och ansvarsfullt ledarskap samt att personalen behärskar säkerhetsaspekterna.

I Helsingfors genomförs på alla stadier ett antimobbningsprogram (AMP13) för att motverka mobbning. I varje åtgärd kommer man överens om systematisk användning av en gemensam verksamhetsmodell, med vilken man stärker kamratrelationer, det vill säga växelverkan, empatiförmåga och emotionella färdigheter, samt barnens delaktighet i lösningen av konflikter.

Vikten av en ekologiskt, socialt, kulturellt och ekonomiskt hållbar livsstil ska beaktas i all verksamhet. Vardagliga val och aktiviteter ska avspegla ett ansvarsfullt förhållningssätt till naturen och omgivningen. Gemensam användning av redskap och lokaler, måttlighet, sparsamhet samt att reparera och återvinna saker ska främjas i förskoleundervisningen. Samtidigt får barnen positiva upplevelser av en hållbar livsstil. Då man värnar om barnens trygghetskänsla och framtidstro som en del av fostran som hör samman med en hållbar livsstil främjas även deras välbefinnande.

3.2 Hela staden som lärmiljö i Helsingfors

I förskoleundervisningen är syftet att säkerställa en lärmiljö som är utvecklande, som främjar lärande och som är hälsosam och trygg samt tillgänglig. Lärmiljö är ett brett begrepp och med detta avses bland annat lokaler, platser, gemenskaper, verksamhetssätt, teknologi och tillbehör som stöder barnens utveckling, lärande och kommunikation. Lärmiljön lockar barnen till fysisk aktivitet, till att leka, undersöka samt uppleva och uttrycka konst. Barnen ska ha möjlighet att utforska världen med alla sina sinnen och med hela kroppen. De mångsidiga lärmiljöerna planeras och utformas tillsammans med barnen. Genom att omforma och berika lärmiljöerna erbjuds barnen nya möjligheter till lärande. Målet är att lärmiljöerna uppmuntrar till aktivt, kollaborativt och självständigt lärande.

Den fysiska lärmiljön utformas av förskolans utrymmen både inom- och utomhus, den närliggande naturen och naturmiljöerna, den uppbyggda stadsmiljön samt andra mångsidiga möjligheter som staden erbjuder. För verksamheten i förskoleundervisningen i Helsingfors utnyttjas mångsidigt olika naturmiljöer; skogar, parker, berg och stränder som erbjuder fina möjligheter till regelbunden användning som lärmiljöer för de olika lärområdena. Muséer, kulturarvsplatser, bibliotek och teatrar samt lokaltrafiken är en del av lärmiljön i Helsingfors.

En god lärmiljö är stimulerande där barnen har tillgång till mångsidiga och säkra lekredskap och övriga redskap i tillräcklig omfattning. Redskapen ska vid behov anpassas till barnens **individuella behov av stöd**. I val av material och redskap tas principerna för hållbar utveckling i beaktande och i mån av möjlighet används olika återvinningsmaterial. Informations- och kommunikationstekniken är en del av en mångsidig och inkluderande lärmiljö för barnet.

Atmosfären i förskoleundervisningen skall vara trygg och präglas av respekt för varandra och gemensamt ansvar. Lärmiljön planeras och utvecklas så att de främjar inkludering, likabehandling och jämställdhet mellan könen.

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

Detta möjliggör att man kan bryta rådande könsstereotypa mönster. Lärmiljöerna främjar barnens språkliga utveckling och språkmedvetenhet samt synliggöra kulturell mångfald. [I en trygg miljö är det tillåtet att visa olika känslor och personalen hjälper barnen att uttrycka sina känslor och att reglera dem. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och de ska få sina frågor besvarade.](#)

Utvärdering och utveckling av lärmiljöerna sker regelbundet tillsammans med barnen och vårdnadshavarna. Utveckling av personalens yrkeskompetens, testning och tillägnande av nya arbetssätt samt systematisk utvärdering av gruppens pedagogiska verksamhet är viktiga byggstenar i utvecklingen av lärmiljöerna. Henkilökunnan ammatillisen osaamisen kehittäminen, uusien työtapojen kokeileminen ja omaksuminen sekä ryhmän pedagogisen toiminnan systemaattinen arviointi ovat tärkeitä osa oppimisympäristöjen kehittämistä.

3.3 Samarbeta i den tvååriga förskoleundervisningen och vid övergångarna i Helsingfors

Målet med samarbetet är att småbarnspedagogiken, den tvååriga förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen bildar en logisk kontinuitet som stöder barnets växande och lärande. Samarbetet ska säkerställa kvaliteten på förskoleundervisningen och stärka barnens och vårdnadshavarnas delaktighet.

Samarbeta inom förskoleundervisningen

En förutsättning för undervisning av hög kvalitet är kännedom om målen och verksamhetssätten under de olika skedena av lärtigen. Kvaliteten på undervisningen främjas genom gemensamma diskussioner och samarbete mellan personalen i förskoleundervisningen, småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen. Det är viktigt att personalen inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och nybörjarundervisningen har möjlighet att bekanta sig med varandras verksamhet och lärmiljöer också i praktiken. I samband med försöket med tvåårig förskoleundervisning ska samarbetet i synnerhet stärkas med nybörjarundervisningen, så att man kan trygga kontinuiteten under barnets lärtig och stärka det gemensamma lärandet. För att stödja barnens växande och lärande ska metoderna för undervisning och stöd vara enhetliga.

I Helsingfors beskriver [planen för gemensamt lärande](#), som ska upprättas av ett försöksverksamhetsställe och dess samarbetskola, det målinriktade samarbetet med nybörjarundervisningen och stärker den enhetliga lärtigen. Samarbetet med nybörjarundervisningen utvecklas under försöket med tvåårig förskoleundervisning och nya strukturer för samarbetet skapas. Det är av stor vikt att samarbetet är planmässigt, målinriktat och regelbundet. Tyngdpunkten i utvecklingen ligger på gemensamma aktiviteter. Därtill stärks pedagogikens och de pedagogiska verksamhetssättens beröringspunkter mellan förskola och nybörjarundervisningen.

I Helsingfors skapar fostrans- och utbildningssektorn tillsammans med social- och hälsovårdssektorn både gemensamma verksamhetsmodeller i syfte att främja barnens och familjernas välmående och genom de olika formerna av stöd för uppväxt och lärande. De verksamhetsmodeller som är i bruk och det sektorsövergripande samarbetet beskrivs mer i detalj i kapitlen 5 och 6.

Stödet för barnens växande och lärande samt praxis inom förskoleundervisningens elevvård ska utvärderas och utvecklas genom sektorsövergripande samarbete. I förskoleundervisningen ska man samarbeta till exempel med rådgivningspersonalen, barnskyddet samt med andra aktörer inom hälsovården och socialvården. Vikten av samarbete ökar om någon av dessa aktörer känner oro för barnets utveckling eller välbefinnande samt när barnets stöd planeras och ordnas.

I den tvååriga förskoleundervisningen i Helsingfors går man in för samarbete med de olika verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken, den övriga offentliga förvaltningen, kulturaktörer, föreningar och invånarna samt företag.

Samarbete inom personalen är nödvändigt med tanke på en välmående gemenskap och för undervisningens kvalitet. Samtidigt fungerar samarbetet mellan de vuxna i förskolan som en modell för barnen. Att stärka barnens

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

samarbetsförmåga är ett av de mest centrala målen i förskoleundervisningen. Olika samarbetsformer och smågruppsarbete ska användas i förskoleundervisningen. Barnen ska uppmuntras och handledas att agera som medlemmar i en grupp och att utveckla sin samarbetsförmåga [och barnen är med i planeringen, genomförandet och vid utvärderingen av verksamheten i förskoleundervisningen](#). Barnens åsikter ska höras på ett för dem lämpligt sätt när verksamheten planeras, genomförs och utvärderas.

Samarbete med vårdnadshavarna

Samarbetet med vårdnadshavarna spelar en viktig roll i förskoleundervisningen. Målet med samarbetet är att vårdnadshavarna och personalen ska förbinda sig att tillsammans främja att barnen växer, utvecklas och lär sig på ett sunt och tryggt sätt. Samarbetet när det gäller det fostrande arbetet ska bygga på förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt. Högklassig servicehandledning innan barnet ska söka till förskoleundervisningen är en del av samarbetet.

Samarbetet i förskoleundervisningen förutsätter initiativförmåga av förskolans personal och att de har personlig kommunikation med vårdnadshavarna. Samarbetet ska ta hänsyn till familjernas mångfald, individuella behov och frågor som gäller vårdnad. Olika kommunikationsmedel ska användas i samarbetet och vid behov används en tolk eller språkassistent. Samarbetet med vårdnadshavarna ger också möjlighet till diskussion vårdnadshavarna emellan.

Vårdnadshavarnas erfarenheter gällande sitt barns tidigare uppväxtmiljöer, utveckling, lärande och intressen ska beaktas i förskoleundervisningen. Läraren ska diskutera med vårdnadshavarna om familjens och förskolans värderingar, fostringsmetoder och mål. Barnens och vårdnadshavarnas synpunkter ska beaktas i undervisningen och då planen för barnets lärande utarbetas ([mera om barnets plan för förskoleundervisningen i kapitel 2](#)).

Förskolepersonalen ska diskutera med vårdnadshavarna om hur barnets växande och lärande framskrider. Det är viktigt med uppmuntrande meddelanden som beskriver barnets utveckling och lärande i positiva ordalag. Vårdnadshavarens och personalens iakttagelser av och diskussioner om barnets dag skapar förutsättningarna för att trygga barnets välbefinnande som helhet. Särskilt viktigt är samarbetet med vårdnadshavarna när stöd för barnets växande och lärande planeras och genomförs.

Vårdnadshavarna [får](#) information om transporter och bidrag för dem samt om elevvårdstjänster och övriga tjänster inom småbarnspedagogiken som utöver förskoleundervisningen erbjuds barnet. Respons från vårdnadshavarna och barnen ska tas i beaktande då undervisningen, olika former av stöd och verksamhetskulturen utvecklas.

[Verksamheten och dess innehåll synliggörs genom dokumentering, som är en viktig del av samarbetet med vårdnadshavarna. Vårdnadshavarna ges tillfällen att bekanta sig med och delta i sitt barns förskoledag och delta i planeringen och utvecklingen av verksamheten tillsammans med personalen och barnen. Vårdnadshavarnas språk- och kulturkännedom och annan sakkunskap utnyttjas i förskoleundervisningen. För samtal med vårdnadshavarna reserveras tillräckligt med tid.](#)

[I Helsingfors används mångsidigt olika modeller för delaktighet. Modellerna främjar vårdnadshavarnas delaktighet i förskoleundervisningens gemenskap och stärker tilliten mellan förskoleundervisningens personal och vårdnadshavarna.](#)

[Vårdnadshavarnas nätverkande och gemensamma aktiviteter på olika evenemang stärker samhörigheten och stöder personalens arbete. På olika evenemang för föräldrarna ges information om övergången till skolan och samarbetet mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Konkreta samarbetsfrämjande aktiviteter beskrivs i enheternas verksamhetsplaner.](#)

[Under försöket utvecklas aktivt nya verksamhetssätt som stärker strukturerna för samarbetet med vårdnadshavarna och vårdnadshavarnas delaktighet samt uppbyggnaden av gemenskapen. Syftet är att stärka vårdnadshavarnas möjlighet att delta i planeringen, förverkligandet och utvärderingen av verksamheten samt att](#)

åstadkomma en öppen och aktiv interaktion med vårdnadshavarna. Som ett led i det här strävar man efter att också stärka nätverkanter mellan vårdnadshavarna.

Samarbete vid övergångarna

Övergången från hemmet eller den tidigare småbarnspedagogiken till förskolan och från förskolan till skolan är viktiga skeden i barnets liv. En smidig övergång främjar barnens känsla av trygghet och välbefinnande samt deras förutsättningar för att växa och lära sig. I försöket med tvåårig förskoleundervisning ska verksamhetssätten vid övergångarna och det yrkesmässiga samarbetet som anknyter till övergångarna systematiskt utvecklas. Det är viktigt att det i de lokala planerna för småbarnspedagogik, förskoleundervisning och grundläggande utbildning finns en enhetlig linje för verksamhetssätten i samband med övergångarna. Verksamhetssätten ska utvärderas och utvecklas genom samarbete bland personalen. Respons från vårdnadshavarna ska beaktas i utvecklingsarbetet.

Målet är att skapa sådana rutiner för samarbete och informationsöverföring att barnens övergång från hemmet eller den tidigare småbarnspedagogiken till den tvååriga förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen sker så smidigt som möjligt och stöder barnens växande och lärande. Praxis kring start- och förflyttning beskrivs i enhetens verksamhetsplan. Målet är att barnen och vårdnadshavarna bekantar sig med lärmiljöerna, verksamheten och personalen i förskole- och nybörjarundervisningen redan innan undervisningen inleds. När ett barn börjar i tvåårig förskoleundervisning och i skolan ska man diskutera med barnet och vårdnadshavaren om undervisningens mål, uppdrag och verksamhetssätt. I Helsingfors bekantar sig barnen med den grundläggande utbildningens verksamhets- och lärmiljö tillsammans med skoleleverna flera gånger under förskoleåret. Barn och vårdnadshavare till barn som övergår till den grundläggande utbildningen ska informeras om morgon- och eftermiddagsverksamheten i den grundläggande utbildningen.

Information som är nödvändig för att ordna undervisning, stöd för lärande och elevvård överförs när barnet övergår från en enhet till en annan eller från ett utbildningsstadium till följande. Överföringen av information ska följa gällande lagar. I Helsingfors fungerar planen för förskoleundervisningen som ett verktyg för överföring av information till den grundläggande utbildningen.

Information om lärmiljöerna samt färdigheter som förvärvats och arbetssätt som utnyttjats under förskoleundervisningen överförs till lärarna inom nybörjarundervisningen genom samarbetet mellan förskoleundervisningen och nybörjarundervisningen och lärande tillsammans samt annat tillgängligt material.

Under försöket utvecklas samarbetet med nybörjarundervisningen. Tyngdpunkten i utvecklingen ligger på barnens gemensamma verksamhet och på att bygga en enhetlig stig från förskoleundervisningen till nybörjarundervisningen. Ett fungerande samarbete omfattar utveckling av förfaringsätt för smidig övergång till den grundläggande utbildningen. Av stor vikt är att stärka barnets positiva bild av övergången till den grundläggande utbildningen.

4. MÅL FÖR UNDERVISNINGEN OCH DET PEDAGOGISKA GENOMFÖRANDET I DEN TVÅÅRIGA FÖRSKOLEUNDERVISNINGEN

Det pedagogiska målet för förskoleundervisningen är att främja barnens lärande och välbefinnande samt deras mångsidiga kompetens. Förskoleundervisningen är helhetsskapande och består av lärhelheter av olika omfattning som genomförs på olika sätt. Lärhelheterna ska planeras och genomföras utgående från barnens intressen och de gemensamma mål för undervisningen som beskrivs i dessa grunder.

Målen i anslutning till mångsidiga arbetssätt, pedagogisk dokumentation, utvärdering av undervisningen och lärområdena är mål för undervisningen. I genomförandet av förskoleundervisningen ska man dessutom beakta de allmänna målen för den tvååriga förskoleundervisningen samt målen för verksamhetskulturen och för att främja barnens mångsidiga kompetens som beskrivs i tidigare kapitel.

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

I förskoleundervisningen ska man tillämpa en pedagogik som lämpar sig för småbarnspedagogik och med vilken man under hela dagen värnar om barnens möjligheter till lärande och deras välbefinnande. Läraren inom förskoleundervisning har ansvar för förskoleundervisningens planering, genomförande, utvärdering och utveckling i enlighet med den lokala läroplanen för försöket. Det är viktigt att hela personalen inom förskoleundervisningen känner till läroplanens mål och tillsammans arbetar för att uppnå dem.

Barnen som deltar i försöket med tvåårig förskoleundervisning kan vara till och med under fem år och upp till sju år gamla. Ålderskillnaderna mellan barnen och skillnaderna i den individuella utvecklingen ska tas i beaktande i all verksamhet. Därtill ska man beakta att barnen har varierande erfarenheter av lärande och verksamhet som är karakteristiskt för småbarnspedagogiken. I planeringen av undervisningen ska man utgå från barnens intresseområden, kunnande och deras färdigheter som kontinuerligt utvecklas, samt från behovet av att erbjuda varje barn lämpligt med utmaningar. Barn i olika åldrar kan delta i gemensamma grupper i försöket.

De flesta barn som deltar i tvåårig förskoleundervisning får utöver förskoleundervisningen även småbarnspedagogik. För att barnens dagar pedagogiskt sett ska vara av hög kvalitet och enhetliga är det viktigt att personalen inom förskoleundervisningen och småbarnspedagogiken kommer överens om de praktiska rutinerna i vardagen samt planerar och utvärderar verksamheten tillsammans.

I kapitel 4 under varje underrubrik efter grundtexten beskrivs Helsingfors egna kommunspecifika verksamhetsätt och -tillägg.

4.1 Mångsidiga arbetssätt

Handledd och spontan lek samt åskådliggörande arbetssätt som främjar barnens aktivitet och kreativitet utgör en väsentlig del av verksamheten i den tvååriga förskoleundervisningen. Valet och användningen av arbetssätt ska styras av förskoleundervisningens uppdrag och mål och av barnens behov, förutsättningar och intressen. Genom att använda mångsidiga arbetssätt ska man stödja barnens växande och lärande och utvecklingen av deras mångsidiga kompetens (kapitel 2.6) samt stärka deras sociala färdigheter.

Arbetssätten i förskoleundervisningen är både verktyg och föremål för lärandet – färdigheter som utvecklas småningom och som barnen behöver under sin lärtid. Därför är det viktigt att läraren leder barnen att pröva och använda olika arbetssätt i grupper, parvis och självständigt. Arbetssätt som grundar sig på lek samt upplevelsebaserade och aktiverande arbetssätt ger barnen upplevelser och stärker deras motivation att lära sig. Målet är att barnen använder alla sina sinnen, rör på sig, utvecklar sitt minne och sin fantasi och njuter av att komma till insikt. När man arbetar tillsammans ska barnen uppmuntras att fråga, undra, utforska, dra slutsatser och lösa problem samt att agera målinriktat mot det gemensamma målet. Barnen ska också ges möjligheter att pröva på olika saker och arbeta självständigt.

Barnen ska få delta i planeringen av verksamheten och valet av arbetssätt och utföra olika slag av uppgifter. Det främjar barnens delaktighet i vardagen och stöder utvecklingen av barnens förmåga att ta initiativ och ansvar. Lärandet främjas av att barnen är med och funderar över arbetets målsättningar och att de vet vad som förväntas av dem. De gjorda valen och slutresultaten utvärderas tillsammans.

Arbetsfärdigheterna hos barnen som deltar i förskoleundervisningen håller ändå först på att utvecklas, alltså ansvarar läraren för att barnen får erfarenhet av och handledning i arbetssätt som lämpar sig för olika kunskaps- och färdighetsområden. Centrala arbetssätt är sådana där barnen får leka, iaktta, utforska och vara fysiskt aktiv. Olika arbetssätt bidrar också med variation till barnens dagar och veckor. Till exempel efter livlig lek behöver barnen möjligheten att lugna sig och koncentrera sig på att arbeta på något annat sätt.

För barnet är leken ett naturligt sätt att agera och gestalta världen. Olika lekar främjar barnens utveckling och välbefinnande och ger barnen möjligheter att hitta på samt öva och lära sig nya saker. Då barnen leker skapar de till exempel en fantasivärld som leken bygger på, intar olika roller och gör upp regler och lekarna blir på det här sättet viktiga lärmiljöer för barnen. Därför är lek i olika former central i förskoleundervisningen.

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

Det är lärarens och den övriga personalens uppgift att trygga förutsättningarna för lek samt att delta och handleda och berika leken på ett pedagogiskt och genussensitivt sätt. Det är viktigt att se till att varje barn har möjlighet att vara delaktigt i de gemensamma lekarna. I förskoleundervisningen ska man uppmuntra barnen att ta initiativ då man leker och handleda dem att ta hänsyn till andra i leken. Man ska stödja utvecklingen av barnens färdigheter att leka. Utöver barnens egna lekar ger lekar som man skapat tillsammans och som pågår en längre tid goda möjligheter att genomföra olika lärhelheter. Då man utvecklar lekens innehåll och skapar den värld som leken bygger på kan man på ett naturligt sätt kombinera olika arbetssätt, såsom drama, rörelselekar och lekfullt läsande och skrivande. Temana för leken kan variera enligt barnens egna intressen från allvarliga ämnen och aktuella teman till att man hittar på roligheter tillsammans.

Att utforska saker vid sidan av leken är ett centralt arbetssätt i den tvååriga förskoleundervisningen. Då man undersöker tillsammans ska man sträva efter att välja ett fenomen som lyfts fram ur barnens lekar, diskussioner och frågor. Man ska sporra barnen att ställa frågor, dra slutsatser och hitta lösningar på problem i vardagen och testa dem. Till ett undersökande arbetssätt och lärande hör att iaktta, formulera frågor, söka information, pröva på olika saker, hitta på lösningar samt dokumentera och presentera resultat. Då man dokumenterar och presenterar resultaten synliggör man barnens tankar och utvecklingen av deras kunskaper samt stärker barnens upplevelse av delaktighet.

Användningen av mångsidiga arbetssätt förutsätter att lärmiljöerna i tillräcklig omfattning innehåller material, audiovisuella hjälpmedel och redskap som lämpar sig för lek och lärande samt möjligheter att använda digitala verktyg. En systematisk användning av digitala verktyg och program berikar lärandet och leken. Mångsidiga lärmiljöer som innehåller erbjudanden ger möjlighet att differentiera verksamheten, förbinda sig till en långvarig lek och repetera det som barnen har lärt sig. Upplevelser av att lyckas och uppmuntrande respons i anknytning till arbetssätten bidrar till att utveckla en positiv självkänsla hos barnen. Målet är att barnens vilja att försöka och att lära sig stärks och att de förlitar sig på sin förmåga att lära sig nya saker.

Arbetsätten ska utvecklas tillsammans utgående från personalens självvärdering och responsen från barnen och vårdnadshavarna.

I Helsingfors beaktas vid val av arbetssätt stadens mångsidiga möjligheter, såsom naturen, kollektivtrafiken, möjligheterna till fysiska aktiviteter, olika samarbetspartner, kultur- och annat liknande utbud samt stadens historia.

Det sätt på vilket målen för olika lärområden behandlas varierar beroende på situationen, det valda temat och enligt barnens individuella utveckling. I Helsingfors inspireras barnen till aktiviteter genom fenomenbaserat lärande, mångsidig undersökning av saker och fenomen samt utforskning tillsammans, där slutresultatet är oplanerat.

I Helsingfors finns material som stöd för **helhetsskapande pedagogisk** verksamhet som består av lärandets olika delområden och målen för mångsidig kompetens.

4.2 Pedagogisk dokumentation

Pedagogisk dokumentation är en central del i planeringen och genomförandet av förskoleundervisningen samt i utvärderingen och utvecklingen av verksamheten. Den pedagogiska dokumentationen är en kontinuerlig process där man genom iakttagelser, sammanställning av dokument och tolkningen av dem granskar och utvärderar den pedagogiska verksamheten. Dokumenten kan vara anteckningar, fotografier, barnens arbeten eller till exempel videor på de gemensamma aktiviteterna. Målet för dokumentationen är att sammanställa information om förskolegruppens verksamhet och om respektive barns utveckling och lärande samt tänkande och intresseområden. Med hjälp av dokumenten kan läraren synliggöra barnets lärande och utveckling och samtidigt motivera barnet att lära sig.

Pedagogisk dokumentation är en del av lärarens och den övriga personalens arbete och en del av dokumentationen är avsedd att endast användas av personalen i deras arbete. Barnen deltar i dokumentationen

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

enligt sina egna färdigheter och de ska handledas att sammanställa dokument över sådant som är viktigt för dem själva. Med hjälp av dokumenten som förskolegruppen tillsammans valt och barnens personliga dokumentation kan man på ett åskådliggörande sätt berätta om förskoleundervisningens verksamhet för vårdnadshavarna. På det här sättet får även vårdnadshavarna delta i att utvärdera och utveckla verksamheten samt komma med idéer.

Med hjälp av en systematisk dokumentation lär sig lärarna och den övriga personalen att känna de enskilda barnen, förstå deras sociala relationer och samverkan mellan barngruppen och personalen. Syftet med den pedagogiska dokumentationen är att bidra till att verksamheten kan genomföras utgående från barnet. Systematisk pedagogisk dokumentation behövs också vid genomförandet av stödet för barnets växande och lärande (kapitel 5) och elevvården (kapitel 6). I den pedagogiska dokumentationen i förskoleundervisningen ingår en plan för barnets lärande, en plan för lärandet inom intensifierat stöd och en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas om barnet får särskilt stöd. Informationen som fås med hjälp av dokumentationen används för att kontinuerligt utveckla verksamhetskulturen, lärmiljöerna, arbetssätten och rutinerna för utvärderingen i enlighet med målen för förskoleundervisningen.

I Helsingfors stärks barnets delaktighet som en aktiv medlem i gemenskapen bland annat genom pedagogisk dokumentation. Barnen blir hörda och sedda via sina intresseområden, som dokumenteras planmässigt. En lyckad pedagogisk dokumentering synliggör insikter, erfarenheter och glädje att göra saker tillsammans, som alla ökar sammanhållningen i gruppen. Genom att berätta om och illustrera de här erfarenheterna med hjälp av olika slags dokumenteringssätt och -verktyg hjälper personalen som ansvarar för verksamheten i barngruppen barnen att bli mer medvetna om sitt lärande och sina erfarenheter.

De mål och den verksamhet som antecknats i gruppens pedagogiska plan dokumenteras i gruppportfolion. Genom den kan man återuppleva gemensamma erfarenheter, diskutera, utvärdera och planera framtida verksamhet. Tillsammans med barnen produceras material om barnens iakttagelser i vardagen, helheter av fenomenbaserat lärande samt lek- och utforskningsprojekt som förverkligats i gruppen. Dokumenteringen förverkligas på olika sätt och med olika redskap, varvid barnen får öva sina färdigheter i olika informations- och kommunikationstekniker. Det material som sammanställts i gruppportfolion delas ut till vårdnadshavarna, som därigenom får information om verksamheten och dess pedagogiska innehåll.

Det är viktigt att i förskolegrupperna upprätta en klar plan om vad som ska dokumenteras samt hur och när dokumenteringen ska ske och gås igenom tillsammans. Av central betydelse är att man utvärderar den verksamhet som förverkligats och lyfter fram riktningen för den fortsatta verksamheten.

4.3 Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet

Utvärderingen utgör en viktig del av förskoleundervisningen. I förskoleundervisningen har utvärderingen två syften: den används som hjälp för att planera och utveckla undervisningen och för att stödja varje barns välbefinnande, växande och lärande. Utvärderingen är en helhet bestående av iakttagelser, dokumentation, slutsatser och respons, som utöver lärarna även den övriga förskolepersonalen samt barnen och barnens vårdnadshavare ska delta i.

Förskoleundervisningens uppdrag är att tillsammans med vårdnadshavarna främja barnets förutsättningar att utvecklas och lära sig. För att undervisningen ska vara målinriktad och stödja barnets utveckling förutsätts att läraren får information om barnens tidigare uppväxtmiljö, utveckling, lärande och intressen. Barnens vårdnadshavare, tidigare personal inom småbarnspedagogik och barnen själva kan ge den här informationen. Det är viktigt att läraren också får information om eventuellt stöd som barnet har fått samt barnets behov av stöd i småbarnspedagogiken som barnet deltagit i före förskoleundervisningen. Läraren ska använda informationen för att planera barnets individuella mål i samråd med vårdnadshavaren och barnet. En plan för barnets lärande kan användas som hjälp vid planeringen. I planeringen, genomförandet och utvärderingen ska man ta i beaktande att målen som ställts upp i läroplanen är mål för undervisningen och att man i förskoleundervisningen inte ställer upp allmänna mål för barnens kunskande.

Läraren och den övriga personalen som leder barnen ska följa upp varje barns utveckling och lärande under förskoleåren. Föremålen för uppföljningen ska vara barnets arbete, beteende och hur lärandet framskrider inom

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

olika kunskaps- och färdighetsområden. Uppföljningen ska basera sig på kontinuerliga iakttagelser och mångsidig dokumentation. Barnens alster och beskrivningar av sina egna erfarenheter ska utgöra en del av iakttagelserna och dokumentationen. Också vårdnadshavarens iakttagelser av sitt barns lärande och välbefinnande är värdefulla. Läraren ska utgående från uppföljningsinformationen och utvärderingen som baserar sig på den utveckla undervisningen, lärmiljöerna och det eventuella stödet som barnen får.

Läraren och den övriga personalen som handleder barnen ska varje dag ge sporrande och uppmuntrande respons till barnen om deras styrkor och om områden som de behöver utveckla. Den dokumentation som har samlats används så att varje barn kan observera sina framsteg. På det här sättet utvecklar barnen en positiv uppfattning om sig själva som lärande individer. Det är viktigt att vårdnadshavarna ofta får respons om sitt barns arbete, beteende och framsteg i lärande, så att de för sin del kan stödja sitt barn.

I förskoleundervisningen ska man utveckla barnens förutsättningar för självvärdering⁶³. Barnen ska uppmuntras att beskriva vad de tycker om i förskolan, vad de enligt egen åsikt lyckats med och vad de skulle vilja lära sig i fortsättningen. Läraren ska också uppmuntra barnen att fundera över hur gemensamma aktiviteter har lyckats. Självvärderingsförmågan som småningom utvecklas under barnens lärstig, utgör en del av förmågan att lära sig.

När barnet börjar i första klass är det viktigt att läraren i den grundläggande utbildningen har tillgång till nödvändiga uppgifter om varje barns arbete, växande och lärande i förskolan. Det här säkerställs genom samarbete mellan förskolan, skolpersonalen, vårdnadshavarna och barnen. Vid överföringen av information kan dokument som beskriver barnets framsteg i förskolan och planen för barnets lärande eller IP som utarbetats i förskolan utnyttjas. Försökskommunen bär ansvar för att utveckla fungerande praxis för övergångarna (beskrivs närmare i kapitel 3.3). Vid överföring av information ska gällande föreskrifter iakttas.

Lärarna ska använda utvärderingsinformation och dokumentation om barnens växande och lärande för pedagogisk planering och för att vidareutveckla undervisningen. Respons från barnen och vårdnadshavarna ska beaktas då man utvecklar verksamheten.

När de båda läsåren avslutas kan barnen ges ett intyg över deltagande i den tvååriga förskoleundervisningen. Intyget ges på begäran av vårdnadshavaren. I intyget antecknas intygets namn, försökskommunens namn, skolans/daghemmets namn, barnets namn och personbeteckning samt datum för när intyget ges. På intyget ska också finnas en anteckning om att de är utformade i enlighet med de grunder för läroplanen för försöket med tvåårig förskoleundervisning som Utbildningsstyrelsen fastställt 5.2.2021. Intyget kan innehålla en allmän beskrivning av förskoleundervisningen. Intyget ska inte innehålla beskrivningar av barnets personlighet, lärande eller arbetssätt.

I Helsingfors får barnen ett intyg när de gått ut förskolan. I intyget antecknas den tid som barnet deltagit i förskoleundervisningen och barnets namn. Om vårdnadshavarna så begär, ges ett intyg över deltagande i förskoleundervisningen med det innehåll som nämns i grundernas text, till exempel när familjen flyttar utomlands.

Utvärdering och utveckling av verksamheten under försöket

Genomförandet av försöket med den tvååriga förskoleundervisningen följs upp och utvärderas på nationell och lokal nivå. Försökskommunen ska delta i extern utvärdering av sin verksamhet i enlighet med försökslagstiftningen. Utöver extern utvärdering och forskning ska försökskommunerna även själva utvärdera den tvååriga förskoleundervisningen. Anordnandet av tvåårig förskoleundervisning är ett nationellt betydande försök och därför utgör målinriktad utvärdering och utveckling av den egna verksamheten en del av försöket och förutsätter planering och ledning direkt då försöket inleds. Försökskommunen ansvarar för vilka metoder som används för att utvärdera verksamheten och för personalens självvärdering under försökets gång. Syftet med utvärderingen är att ta fram information om kvaliteten på förskoleundervisningen, hur försöket har lyckats och vilka utvecklingsområden det finns med anknytning till tvåårig förskoleundervisning.

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

Utvärderingen av verksamheten under den tvååriga förskoleundervisningen i Helsingfors

Förskoleundervisningen i Helsingfors utvärderas och utvecklas utifrån nationell utvärderingsinformation samt utvärdering lokalt och på enhetsnivå. Utvärderingen av förskoleundervisningens verksamhet är förpliktande och syftar till att upprätthålla och utveckla kvaliteten samt stödja barnets uppväxt, utveckling och lärande.

Utvärderingen av förskoleundervisningens verksamhet är systematisk och kontinuerlig, och utgår från de mål som ställs upp för verksamheten i Helsingfors plan för förskoleundervisningen. En central utvärderingsmetod är målinriktad och planmässig självutvärdering som sker på olika nivåer och bygger på principerna för utvecklande utvärdering. Den information som kan inhämtas genom kundrespons och kundenkäter samt uppdagade utvecklingsbehov utnyttjas i samband med utvecklingen av verksamheten.

Enhetens verksamhetsplan, gruppens pedagogiska plan och grupportfolion bildar en pedagogisk dokumentationshelhet, som inbegriper planering, dokumentering, utvärdering och utveckling av verksamheten. Huruvida de mål som ställts upp i planerna har förverkligats utvärderas i enheterna i enlighet med den gemensamma bedömningsmodellen som tas i bruk år 2021.

I Helsingfors utför man dessutom ett enhetligt utvärderings- och utvecklingsarbete inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Enhetens verksamhetsplan

De småbarnspedagogiska enheterna upprättar årligen en verksamhetsplan utifrån planen för småbarnspedagogik i Helsingfors respektive läroplanen för förskoleundervisningen i Helsingfors. I verksamhetsplanen beskrivs de pedagogiska principerna enligt vilka verksamheten ordnas och vilka åtgärder ska tas för att målen ska uppnås. I Helsingfors har man dessutom på stadsnivå och på årsbasis en del gemensamma mål som har sitt ursprung i stadens strategi. Verksamhetsplanen och hur målen i den förverkligas utvärderas på enhets- och gruppnivå med hjälp av utvärderingstabellerna i verksamhetsplanen. På lokal nivå bedöms det om verksamhetsplanen och de mål som har ställts upp för verksamheten har förverkligats genom auditering.

Gruppens pedagogiska plan och grupportfolio

Den planmässiga pedagogiska verksamheten i förskolegrupperna baserar sig på mål och åtgärder. Målen grundar sig i sin tur på personalens observationer och barnens intresseområden, styrkor och behov som antecknats i barnens plan för förskoleundervisningen.

Planeringen, utvärderingen och utvecklingen antecknas i gruppens pedagogiska plan. Den verksamhet som förverkligats utvärderas och dokumenteras i grupportfolion tillsammans med barnen.

Barnets plan för förskoleundervisningen

I barnets plan för förskoleundervisningen utvärderas tillsammans med barnet och vårdnadshavarna hur man har svarat på barnets behov ifråga om barnets växande, utveckling, lärande och stöd, och hur barnets styrkor och intresseområden har beaktats.

Utvärdering av hur försöket lyckats på lokal nivå

I Helsingfors utvärderas under försökets gång de pedagogiska målen i försökläroplanen och om planen tjäna sitt syfte med tanke på barnets växande, utveckling och lärande. Utvärderingen av verksamheten sker regelbundet under försöket i enlighet med principen om kontinuerlig utvecklande utvärdering tillsammans med daghemsföreståndarna och personalen för försöksverksamhetsställena.

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

De verktyg som används i samband med utvärderingen är bland annat följande:

- gruppens pedagogiska plan
- vårdnadshavarnas och barnens deltagande i utvärderingen, till exempel riktad kundenkät
- auditering av försöksverksamhetsställen.

4.4 Lärområden i den tvååriga förskoleundervisningen

Lärområdena baserar sig på mål för undervisningen som hör samman med olika kunskaps- och färdighetsområden och som är väsentliga i förskoleundervisningen. Även om målen för mångsidig kompetens har beaktats då lärområdena har utformats, är det viktigt att läraren tar dem i beaktande då undervisningen planeras. Målen för lärområdena är mål som ska styra lärarens arbete. För att säkerställa kontinuiteten i lärandet och en enhetlig dag för barnet är det viktigt att hela personalen känner till målen för lärområdena och de övriga målen för undervisningen som fastställs i kapitel 4.

Lärområdena som beskrivs i detta kapitel har delats in i fem helheter och de är:

- Språkens rika värld
- Mina många uttrycksformer
- Jag och vår gemenskap
- Jag utforskar min omgivning
- Jag växer, rör på mig och utvecklas.

Varje helhet innehåller mål som har både didaktiska och pedagogiska syften som hör samman med varandra. När lärhelheter planeras i förskoleundervisningen ska läraren, i enlighet med principen om en helhetsskapande undervisning, kombinera målen och innehållet i lärområdena på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt.

En annan faktor som vid sidan av lärområdena är viktig för planeringen och genomförandet av undervisningen är barnets intresseområden. Information om barnets intressen får man bland annat genom att iaktta barnens aktiviteter och genom att prata med barnen och deras vårdnadshavare. Även personalen inom småbarnspedagogiken som barnet tidigare deltagit i har information om barnets intresseområden. Läraren använder informationen som samlats in när verksamheten planeras för barngruppen och vid det individuella stödet för barnets lärande. Barnets intresseområden ändras och varierar under förskoleundervisningens gång och därför är iakttagelserna och de gemensamma diskussionerna viktiga under hela förskoleundervisningen.

En förskoleundervisning som utgår från barnet beaktar barnens intressen. Då barnet får lära sig olika saker och teman som intresserar hen blir hen motiverad att lära sig och känna glädje över sitt lärande. Samtidigt upplever barnen att deras tankar är viktiga. Lärarens uppgift är också att handleda barnen att pröva på och lära sig olika färdigheter och kunskaper i enlighet med lärområdena. Man ska tillsammans med barnen bekanta sig med lärområdenas innehåll och diskutera vad de innebär.

Förskoleundervisningen är helhetsskapande undervisning som genomförs i form av lärhelheter. Hur lång tid som används för varje lärhelhet och hur de genomförs varierar beroende på ämnesområdet, situationen och på hur barnens lärande framskrider. Barnen ska under lärarens ledning delta i planeringen av lärhelheterna och i utvärderingen av genomförandet inom ramen för sina egna tilltagande färdigheter. Det är viktigt att varje barn har möjlighet att lära sig och att hen får arbeta i egen takt och utveckla sina färdigheter i mångsidiga lärmiljöer i samverkan med andra barn, läraren och den övriga personalen. Syftet med lärhelheterna är att erbjuda varje barn nya och inspirerande lärupplevelser och möjligheter att arbeta med uppgifter som innehåller lämpliga utmaningar i lärandet. Barnens olika behov av stöd ska beaktas i undervisningen och barnen ska ges tillräckligt stöd genast när behov uppstår.

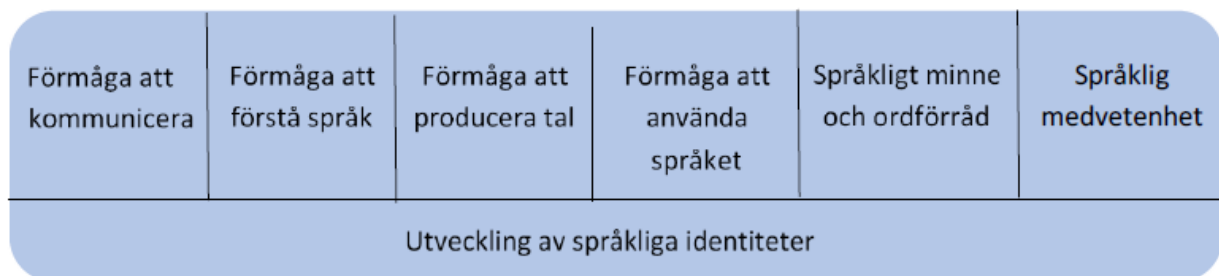
Språkens rika värld

I förskoleåldern blir språket allt mera ett verktyg för tänkande, kommunikation, för olika sätt att uttrycka sig samt för att lära sig och inhämta information. Det innebär att språket blir ett verktyg som barnen använder för att strukturera sin vardag och forma sin världsbild. Språket ger barnen nya möjligheter att påverka, delta och vara aktiva aktörer.

De språkliga kunskaperna och färdigheterna hos barnen som deltar i den tvååriga förskoleundervisningen är mycket varierande. Genom att differentiera undervisningen ska man erbjuda varje barn lämpliga utmaningar och glädje över att lära sig nya saker. I förskoleundervisningen ska barnens intresse och nyfikenhet för språk samt för att producera och tolka texter stärkas. Då man stöder språkutvecklingen utvecklas även barnets multilitteracitet (kapitel 2.6). Språkutvecklingen har också samband med följande delområden inom mångsidig kompetens: förmåga att tänka och lära sig, kulturell och kommunikativ kompetens samt digital kompetens. I förskoleundervisningen ska barnet regelbundet få uppmuntrande respons på sin förmåga att använda språket och på sin förmåga att kommunicera. Den positiva responsen är viktig för barnens lärande och motivation.

I förskoleundervisningen ska varje barn få stöd för att utveckla sina färdigheter i undervisningsspråket. I undervisningen ska man ta hänsyn till att barnen lever i olika språkliga miljöer och att de kan tillägna sig flera olika språk samtidigt. Språkbruket och sättet att kommunicera varierar mellan hemmen och i flera hem kan det talas olika språk. I förskoleundervisningen ska språklig och kulturell mångfald synliggöras i samarbete med vårdnadshavarna, vilket stöder utvecklingen av barnens språkliga identiteter. Preciseringar gällande språklig och kulturell mångfald i förskoleundervisningen behandlas i kapitel 4.5.

Med tanke på språkinläringen är det viktigt att vara medveten om att barn i samma ålder kan befinna sig i olika skeden av språkutvecklingen inom olika delområden. **Barnens språkliga identiteter** (figur 1) utvecklas när de får stöd och handledning inom de centrala delområdena för språkliga kunskaper och färdigheter.

Figur 1. Språkutvecklingens centrala delområden i förskoleundervisningen

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Förskoleundervisningen har som uppdrag att stödja utvecklingen av barnens **språkliga kunskaper och färdigheter** samt deras **språkliga identiteter**.

En mångsidig språk- och textmiljö stöder barnens språkliga utveckling. Barnen ska ha tillgång till mångsidiga sätt att lyssna, läsa och betrakta. I undervisningen ska man använda olika slags texter, såsom barnlitteratur, fackböcker för barn, tidningar, nätbaserade texter och ljudböcker. Läraren och den övriga personalen ska läsa för barnen och berätta historier för dem och barnen ska uppmuntras att hitta på egna berättelser. Barnens berättelser, ramsor och verbala budskap ska dokumenteras. Utvecklingen av multilitteraciteten stöds i och med att man i förskoleundervisningen i enlighet med det vidgade textbegreppet och vid sidan om talat språk ska använda bland annat visuella, auditiva och audiovisuella meddelanden och texter. Lärarmiljöerna ska planeras så att de ger barnen goda möjligheter att iakttä och utforska språk: läsa, tala och skriva samt bredda sitt ordförråd. Barnen ska lära sig ett ändamålsenligt penngrepp och att använda tangentbord och andra digitala verktyg för sitt skrivande.

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

Detaljerade mål

Förmågan att kommunicera stärker barnens upplevelser av att de blir hörda och att deras initiativ blir bemötta. Utvecklingen av förmågan att kommunicera stöds genom att barnen uppmuntras att kommunicera med varandra och med personalen. Barnen ska få öva sig i att ställa frågor, lära sig att be om något, förhandla och att fungera i olika situationer. I undervisningen kan man använda olika aktiverande arbetssätt, till exempel drama.

Genom en mångfald av språkliga modeller stöder man barnens **förmåga att förstå språk**. Genom att systematiskt verbalisera och diskutera med barnen och behandla olika typer av texter stöds utvecklingen av barnens ordförråd. I förskoleundervisningen ska språkbruket vara beskrivande och exakt. Barnets förmåga att förstå språk ska vid behov stödjas med hjälp av bilder, föremål och tecken.

Barnens **förmåga att producera tal** ska stärkas genom att barnet handleds att berätta och diskutera i olika situationer. I gemensamma diskussioner utvecklas barnens färdigheter att ställa frågor, dra slutsatser och bedöma vad de hört. I undervisningen kan man öva på att koncentrerat lyssna och föra en dialog samt öva på intonation och på att talet är flytande och förståeligt.

Barnens **förmåga att använda språket** ska stärkas genom att man iaktar hur språket används i olika situationer. Genom att barnen får bekanta sig med olika texter stöds förmågan att använda språket och förmågan att uppfatta skillnader mellan talat och skrivet språk. Barnen ska handledas att berätta, beskriva och förklara samt att uttrycka sina åsikter och leva sig in i olika texter.

Utvecklingen av barnens **språkliga minne och ordförråd** ska stödjas till exempel med ramsor och sånglekar, att leka med språket, benämna och att använda beskrivande ord och nya begrepp. Genom att läsa olika slags texter, berätta historier och tillsammans diskutera det som man läst hjälper man barnen att förstå läsningens betydelse, vilket främjar motivationen att lära sig. Med hjälp av lärarens modeller och olika övningar får barnen erfarenheter av hur tal kan omvandlas till skrivet språk och hur skrivet språk kan omvandlas till tal.

Att iaktta olika språk i närmiljön och barnets förmåga att uppfatta sitt eget språkliga uttryck stöder utvecklingen av barnens **språkliga medvetenhet**. Läraren ska öka barnens intresse för talat och skrivet språk samt även för att läsa och skriva. Genom att iaktta och undersöka språk ska barnens uppmärksamhet styras från ordens betydelse till språkets former och strukturer, bland annat till bokstäver, ord, stavelser och ljud. Barnen ska handledas att lekskriva och lekläsa. Barnen ska uppmuntras att tillsammans och på egen hand känna igen och på olika sätt producera bokstäver, ord och texter utgående från sina färdigheter och intressen i sammanhang som är meningsfulla för dem. De ska spöras att uttrycka sig själva och föra fram sina tankar genom att producera muntliga, skriftliga samt audiovisuella texter. För att producera text utnyttjar man både förmågan att skriva för hand och med hjälp av digitala verktyg. I undervisningen kan man använda till exempel sånger och lekar på andra språk samt tecken.

Inom Helsingfors förskoleundervisning använder personalen olika stödmaterial (till exempel [Tänk språk](#) och [Lyft språk](#)) som hjälp för att säkerställa att barnets språk utvecklas. I Helsingfors finns dessutom områdesvis [S2-lärare](#), som den personal som verkar med barnen samarbetar med för att säkerställa att barnens språkfärdigheter utvecklas. I Helsingfors stad arbetar två lärare inom småbarnspedagogik som språkstöd med att stärka den språkliga medvetenheten hos personalen och stödja dem i att skapa en språkmedveten verksamhet på enheterna. Mångprofessionellt samarbete utförs för att utvecklingen av barnens språkfärdigheter ska kunna tryggas.

Personalen inom förskoleundervisningen säkerställer att alla barn har möjlighet att bli förstådda och förstå det som händer i deras omgivning samt delta i händelserna. Lärarna inom förskoleundervisningen planerar verksamheten så att språkliga mål ställs upp vid sidan av innehållen i lärandet och de språkliga målen synliggörs för barnen.

Lärmiljöerna är flerspråkiga och flera språk används parallellt i dem. De är trygga samt uppmuntrar och inspirerar barnen att lära sig språk, lära sig om språk och lära sig på språk. Barnen lär sig språk genom att leka, sjunga, dansa, tala, berätta historier, lyssna och fråga.

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

I Helsingfors föregår alla anställda också språkmässigt med gott exempel och agerar så att barnens läsiver väcks. De gemensamma givande lässtunderna spelar en särskilt viktig roll i att öka barnens läslust. Under lässtunderna väljer man mångsidigt olika böcker och beaktar också barnens egna önskemål och intressen. Böcker läses på många olika språk.

I Helsingfors svenska småbarnspedagogiska verksamhet finns det barn som har både svenska och finska som modersmål. Det är av betydelse för dessa tvåspråkiga barns språkliga utveckling och identitetsutveckling att båda språken får stöd. Det finns också barn som kommer från familjer med andra språkkombinationer. Detta leder till att det på enheterna finns barn vars språkliga bakgrund är väldigt heterogen. Därför är det viktigt att personalen är medveten om sin roll som språklig modell samt att deras attityd är av stor betydelse för barns språkutveckling och välmående. Anordnarna av småbarnspedagogik i Helsingfors ska ha en språkstrategi som stöder verksamheten. Inom den kommunala svenska småbarnspedagogiken utarbetas språkliga mål för verksamheten via handlingsplanen *Lyft språken – en språkmedveten småbarnspedagogik* och *Tänk språk! Språkstrategi för småbarnspedagogiken*.

Mina många uttrycksformer

Barnens förutsättningar för lärande, sociala och kommunikativa färdigheter och positiva självbild stärks när de lär sig att strukturera omvärlden. Dessa färdigheter utvecklas när barnen får utforska, tolka och öva att uttrycka sig och världen på olika sätt. I olika uttrycksformer uppfylls olika skeden av att gestalta, genomföra och tolka.

Inom förskoleundervisningen ska varje barn ha möjlighet till konstnärliga upplevelser, erfarenheter och att uttrycka sig själva. Olika uttrycksformer lyfter fram barnens tänkande, känslor och sätt att gestalta och uppleva världen. Att öva sig på olika uttrycks sätt stöder välbefinnandet och utvecklingen av koncentrationsförmågan samt kommunikations-, problemlösnings- och självregleringsförmågan. Då barnen övar på olika sätt att uttrycka sig stärks deras förmåga att lyssna och agera målmedvetet och ge respons åt varandra. Man ska särskilt fästa uppmärksamhet vid att stärka uttrycksförmågan hos de yngre barnen. Samtidigt stärks deras möjligheter att delta och bli hörda.

Förskoleundervisningen uppdrag är att utveckla barnens uttrycksförmåga genom träning av grundläggande färdigheter i att uttrycka sig genom **musik, bildkonst, slöjd samt verbalt och kroppsligt**. När barnen får bekanta sig med olika kultur- och uttrycksformer stärks deras förmåga att delta och påverka och multilitteraciteten utvecklas. Användningen av olika uttrycksformer i förskolans vardag och i samband med festligheter ger möjligheter att lyfta fram den kulturella mångfalden och glädjas över den.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

I förskoleundervisningen ska barnen uppmuntras och handledas i att använda olika uttrycksformer. Undervisningen ska planeras så att barnen får upplevelser av konst och erfarenheter av en kreativ process bestående av planering, genomförande och utvärdering. Verksamheten ska utgå från barnens förmågor, iakttagelser och upplevelser. Barnen ska uppmuntras att berätta om sina idéer, sitt arbete och om sina olika erfarenheter i anknytning till dem. Slutprodukterna granskas tillsammans och de gemensamma aktiviteterna ska synas i lärmiljöerna. När barnen uttrycker sig och när arbetet dokumenteras ska man använda många olika slags material och redskap. Kulturutbudet i den närmaste omgivningen och lärmiljöerna ska mångsidigt utnyttjas i undervisningen. Att öva och pröva på konst, kultur och olika uttrycksformer förutsätter att verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen utvecklas systematisk.

I Helsingfors är konst- och kulturförstran en viktig källa till glädje och nöje som berikar barnets liv. Konstupplevelser och konstuttryck främjar barnens förutsättningar att lära sig och utvecklar barnens sociala kompetens och positiva självbild.

Under den tvååriga förskoleundervisningen erbjuds barnen mångsidiga möjligheter att uttrycka sig samt att uppleva och skapa konst. Konstförstran inbegriper såväl spontan som planerad verksamhet. I samband med den

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

tvååriga förskoleundervisningen är det viktigt upprätta en plan om hur innehållen i olika uttrycksformer kan fördjupas med hjälp av olika metoder, material och redskap under förskoleundervisningen.

Varje barn får individuellt stöd och stöd i grupp för utveckling av sin uttrycksförmåga. Barnen ges möjlighet att använda sina egna språk och ge uttryck för den mångfald som de representerar på olika sätt som man har diskuterats med vårdnadshavarna och barnen själva.

Under den tvååriga förskoleundervisningen ska man mångsidigt stifta bekantskap med konst och kultur så att innehåll av olika slag kombineras på ett kreativt sätt. Genom övning i självuttryck och konstfostran sätts en kreativ process igång, som ska ges tillräckligt med tid och utrymme.

Under förskoleundervisningen utnyttjas Helsingfors mångsidiga natur och byggda stadsmiljö. Man samarbetar med stadens konst- och kulturaktörer. Det kan röra sig om samarbete med kulturcenter, bibliotek, museer och stadens andra kultur- och konstaktörer. De mångsidiga lärmiljöerna i staden utgör platser där förskolebarnen kan på ett meningsfullt sätt uppleva och skapa konst samt mötas genom leken.

Barnen får stifta bekantskap med olika uttrycksformer och öva sig i dem också så att olika innehåll i småbarnspedagogikens och förskoleundervisningens kulturstiga förverkligas. Småbarnspedagogikens och förskoleundervisningens kulturstiga bildar tillsammans med den grundläggande utbildningens kulturstiga en helhet som ger barnen möjlighet uppleva och skapa konst och kultur på jämlika grunder. Inom Helsingfors förskoleundervisning anknyter konstfostran också till klimat- och miljöfostran genom den så kallade Hållbar framtid inom småbarnspedagogiken-modellen.

Barnen erbjuds mångsidiga möjligheter att förevisa och dela sina alster. I samband med att barnens alster presenteras övar sig barnen också i att ge uppmuntrande kamratrespons. Arbetet och alstren dokumenteras till exempel genom att fotografera, videofilma och banda. Alstren ställs fram vid de småbarnspedagogiska enheterna, och bilder och videor delas i till exempel i gruppernas portfolio. Utställningar och föreställningar kan i mån av möjlighet också ordnas i samarbete med stadens konst- och kulturaktörer. Barnens uttrycksformer synliggörs också på verksamhetsställens gemensamma fester och evenemang.

Detaljerade mål

Den musikaliska verksamheten i förskolan ska vara mångsidig och multisensorisk. Målet är att stärka barnens musikintresse och det egna förhållandet till musiken. Barnen ska ges möjlighet att upptäcka sina musikaliska färdigheter med hjälp av sång, dans, rörelser och genom att spela och skapa egen musik. Barnen ska få lära sig sånger och mångsidigt bekanta sig med olika musikstilar och instrument. Man ska leka, experimentera och improvisera med musik. Tillsammans med barnen ska man iaktta ljudnivå, ljudlängd, ljudstyrka och klangfärger i den musikaliska verksamheten. Barnen ska få erfarenheter av grundrytm, ordrytm och av att använda kroppen som instrument. Undervisningen ska ge barnen erfarenheter av olika sätt att skapa musik tillsammans och av att öva inför mindre musikframföranden och uppträda.

I förskoleundervisningen ska barnen öva sig **att slöjda** med hjälp av många olika slags material och genom att använda olika arbetsredskap. Barnens intresse för slöjd ska väckas för att stärka deras förhållande till slöjdekulturen och deras positiva upplevelser av delaktighet. Barnen ska få pröva på att använda både hårda (t.ex. sten, trä, metall) och mjuka (t.ex. ylle, mossa, tyg) material och lära sig de tekniker och basfärdigheter som behövs i användningen av dem. De ska uppmuntras att planera och skapa olika slöjdarbeten tillsammans med andra inom ramen för sin fantasi, sina intressen och sina färdigheter. Barnen ska med stöd av de vuxna planera och genomföra längre slöjdprocesser som framskrider logiskt och som är anpassade för yngre barns kunskapsnivå. Lokala hantverkstraditioner eller hantverkstraditioner som anknyter till barnens bakgrund samt återvinningsmaterial ska utnyttjas i arbetet.

Målet för **den visuella uttrycksförmågan** är att utveckla barnens förhållande till bildkonst, övrig visuell kultur och kulturarv. Barnen ska ha möjlighet att njuta av att skapa bilder samt få estetiska upplevelser och erfarenheter i anslutning till konst. Utvecklingen av barnens **visuella tänkande och visuella uttryck** ska stödjas i förskoleundervisningen genom att barnen får skapa, tolka och bedöma olika bilder. Innehållet i undervisningen ska

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

planeras utgående från barnens erfarenhetsvärld och intressen. Barnen ska uppmuntras att skapa bilder på olika sätt, med olika verktyg och material. Förmågan att skapa bilder tränas multisensoriskt, till exempel genom att måla, bygga och skapa mediepresentationer. Utöver de bilder barnen själva producerar ska man också tillsammans studera konstverk, mediebilder, formgivning av föremål och olika objekt i naturen och den byggda miljön. Barnen ska handledas att tolka och beskriva sina tankar om de visuella budskapen. När man granskar bilder ska man fästa uppmärksamhet vid till exempel färg, form, material, upphovsman, i vilket sammanhang bilderna visas och vilka känslor de framkallar.

Barnen ska uppmuntras att uttrycka sig **munligt och kroppsligt** med hjälp av lek och olika övningar. Målet är att barnen ska få erfarenheter av hur man kan leka med språket, rösten och kroppen och utveckla sina kommunikativa färdigheter och förmågan att uttrycka sig på ett mångsidigt sätt. Barnens fantasier, upplevelser och iakttagelser bearbetas gemensamt med hjälp av olika uttrycksformer och kommunikationssätt. I undervisningen ska man använda till exempel ramsor, dikter, sagor, berättelser, skådespel och annan litteratur som lämpar sig för verksamheten. Barnen ska få erfarenheter av att uttrycka sig spontant, av gemensamt planerade processer och av delaktighet i ett gemensamt framförande. Som uttrycksformer kan användas till exempel drama, ordkonst, dans och cirkus.

Inom Helsingfors förskoleundervisning ordnas **musikverksamhet** lekfullt med mål att ge barnen erfarenheter av att lyckas. Barnen erbjuds också upplevelser där musik och rörelse kombineras. De har tillgång till ett mångsidigt urval av instrument och andra likande redskap, och instrueras i hur dessa används. Musikuppföranden och andra liknande tillfällen kan förverkligas i gruppen eller för en större publik, till exempel på gemensamma fester. I centrum för **hantverk och att slöjda** inom förskoleundervisningen i Helsingfors står eftersträvan att ge upplevelser och erfarenheter av att lyckas. I samband med hantverk och att slöjda används mångsidigt mjuka och hårda material. Barnen får öva sig i att bearbeta materialen och man är mån om att verktygen används på ett tryggt sätt. Utöver motoriska färdigheter övar barnen sig i att planera och lösa problem kreativt samt att dokumentera arbetsprocessen.

I centrum för **visuell uttrycksförmåga** inom förskoleundervisningen i Helsingfors står barnens möjlighet att känna glädje över att producera bilder samt de estetiska upplevelser och erfarenheter som konsten ger. Barnen har tillgång till ett mångsidigt urval av verktyg och material, och de får handledning i att använda dem rätt. Barnen uppmuntras att mångsidigt använda olika slags verktyg och material, samt producera två- och tredimensionella arbeten samt digitala verk. Barnen får också bekanta sig med kulturinstitutioner, museer, gallerior och stadens offentliga konst.

Inom Helsingfors förskoleundervisning uppmuntras barnen att genom **munlig och kroppslig uttrycksförmåga** uttrycka sig och kommunicera mångsidigt med sin kropp. I centrum för den kroppsliga uttrycksförmågan står lekfullhet och möjligheten till upplevelser. Munlig och kroppslig uttrycksförmåga övas också i spontana interaktionssituationer, såsom i ramsor eller interaktiva sång- och ramslekar. Verk som planerats tillsammans kan framföras i grupper eller för en större publik, såsom på gemensamma fester.

Jag och vår gemenskap

När barnen växer blir deras livsmiljö större. Utöver det egna hemmets värderingar, åskådningar, traditioner och rutiner möter barnen också andra sätt att tänka och handla. Förskoleundervisningens uppdrag är att stärka barnens förmåga att komma till rätta i ett samhälle och uppfatta mångfald. Lärområdet ska behandlas ur ett **historiskt och samhällligt perspektiv** samt ur ett **etiskt och åskådningsmässigt perspektiv**. Genom att fundera över närmiljöns historia och aktuella frågor riktas barnens intresse mot samhällsfrågor. Att reflektera över etiska val i vardagen, att utveckla sina emotionella färdigheter och att träna konstruktiv dialog stärker barnens kommunikativa färdigheter. Att bekanta sig med seder och bruk, religioner och andra åskådningar i närmiljön i kombination med andra övergripande mål stöder utvecklingen av barnens kulturella och kommunikativa kompetens samt förmågan att tänka och lära sig i anknytning till mångsidig kompetens. I undervisningen ska man samarbeta med vårdnadshavarna och vara lyhörd och visa respekt för varje familjs bakgrund, åskådningar och värderingar. Det är viktigt att temana behandlas så att barnet kan känna att hen är accepterad och trygg.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Målet är att stärka barnens intresse för samhällelig verksamhet, i synnerhet i närmiljön, och att stärka barnens delaktighet i sin verksamhetsmiljö. Barnen ska göras uppmärksamma på fenomen i nuet och de ska ges möjligheter att leva sig in i händelser och situationer i det förflutna samt fundera på framtiden. Barnen ska få lära sig att utveckla förmågan till käll- och mediekritik samt färdigheter i digital säkerhet. Undervisningen ska stödja barnens förmåga att tänka och agera etiskt samt utveckla deras emotionella färdigheter. Under lärarens ledning ska barnen bekanta sig såväl med sin egen som med andra religioner och åskådningar som finns representerade i den egna barngruppen eller i närmiljön, och med seder och bruk som kännetecknar dem. Barnen ska uppmuntras att fråga och de ska ges utrymme att fundera och undra. Lämpliga arbetsätt för den här helheten är diskussioner och metoder som ger barnen möjlighet att leva sig in i olika situationer.

Detaljerade mål

Tillsammans med barnen bekantar man sig med en person eller ett objekt i närmiljön ur ett **historiskt perspektiv**. Ämnet behandlas på ett åskådligt sätt genom att använda flera sinnen och olika uttrycksformer. Också andra historiska händelser, personer, kulturer och kulturarv som intresserar barnen kan tas upp i undervisningen. Som informationskällor kan man använda personer, föremål och platser i den närmaste omgivningen samt vårdnadshavarnas och mor- och farföräldrarnas sakkunskap om sitt eget kulturarv. I undervisningen kan man också bekanta sig med olika festligheter, berättelser, lekar och sånger med långa traditioner.

Barnens intresse för **samhällsfrågor** ska väckas med hjälp av diskussioner om aktuella frågor i närmiljön och samhället som intresserar barnen. Tillsammans med barnen ska man bekanta sig med medier och pröva att producera media på ett lekfullt sätt i en trygg miljö. Tillsammans med barnen funderar man kring medieutbudets innehåll och sanningsenlighet. I undervisningen ska man bekanta sig med barnens rättigheter utgående från FN:s konvention om barnets rättigheter. Regler för förskolegruppen skapas och utvecklas tillsammans med barnen. Samtidigt hjälper man barnen att förstå att regler i samhället är avtal som människor har gjort upp. Barnen ska ges möjligheter att få erfarenheter av att delta och påverka i sin närmiljö.

Förskoleundervisningen ska innehålla gemensam **etisk fostran** för hela gruppen. Den ska kopplas till barnens erfarenheter och till olika vardagliga situationer som är förknippade med känslor och etiska val. Barnen ska få hjälp med att lära sig identifiera sina känslor, handla vänligt och ansvarsfullt och att lösa konfliktsituationer som uppstår mellan barnen på ett konstruktivt sätt. Tillsammans med barnen ska man fundera över vänskap och respekt för andra, glädje och rädsla, könsrelaterade antaganden och hur man skiljer mellan rätt och fel. Man ska bland annat granska mångfalden av människor, kön och familjer. Naturliga arbetsätt för etisk fostran är förutom gemensamma diskussioner till exempel roller, sagor och medieinnehåll. Undervisningsmaterial och -program som utarbetats för att främja barns sociala och emotionella färdigheter kan utnyttjas i undervisningen.

Inom **åskådningsfostran** bekantar man sig tillsammans med de religioner och åskådningar som förekommer i barngruppen och i närmiljön. Irreligiositet granskas vid sidan av övriga åskådningar. Åskådningsfostran kopplas ihop med seder och bruk samt med fester under årets gång och under en människas livstid som har en religiös eller konfessionell innebörd. Målet är att hjälpa barnen att förstå och respektera både sina egna och andra barns och familjers olika åskådningsmässiga traditioner samt sedvänjor och uppfattningar som hänger ihop med dem. Barnen ska uppmuntras att fundera över olika livsfrågor tillsammans med andra och de ska ges möjligheter att förundra sig över livsfrågor till exempel genom lek, diskussion och kreativt uttryck. Åskådningsfostran ger barnen redskap att förstå begrepp och frågor som anknyter till religioner och åskådningar samt färdigheter att bygga upp sin egen kulturella och åskådningsmässiga identitet. I undervisningen kan man dra nytta av exempelvis besök av gäster och evenemang i närmiljön.

Jag utforskar min omgivning

Barnens omvärld – den närbelägna naturen och den byggda miljön samt de övriga lärmiljöerna i förskolan – erbjuder gott om resurser för barnens lärande. För att stödja barnens **matematiska färdigheter** och **teknologi- och miljöfostran** är det viktigt att i handledningen dra nytta av barnens egna iakttagelser och aktiviteter och de situationer som uppkommer i förskoleundervisningen. Matematiska aktiviteter utvecklar mångsidigt barnens

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

färdigheter. Genom att värdesätta, fördjupa och strukturera barnens iakttagelser som berör omgivningen eller matematik stöder man barnens utveckling som tänkande och lärande individer. Då förmågan att iaktta fenomen i omgivningen och förmågan att förstå och använda olika begrepp utvecklas stöds barnets matematiska tänkande och det främjar även lärandet av andra färdigheter. Förskoleundervisningens uppdrag är att stödja utvecklingen av barnens matematiska tänkande och intresse för matematik. Den ska också stärka barnens naturkännedom och förhållande till naturen och göra dem bekanta med vardagsteknik. I förskolan ska barnen bekanta sig med undersökande lärande genom att iaktta och utforska omgivningen och genom att experimentera och dra slutsatser.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Förskoleundervisningen ska stödja utvecklingen av barnens matematiska tänkande. Barnen ska handledas att upptäcka matematiska egenskaper som förekommer i omgivningen och matematiskt tänkande ska synliggöras i vardagen. Undervisningen och verksamheten ska ge möjligheter att utveckla förståelse för begreppen tal och förändring, för geometriska begrepp samt för rymd och att utveckla mätkunskaper. Målet för undervisningen är att erbjuda barnen glädje över att komma till insikt och lära sig samt stödja de matematiska färdigheterna hos varje barn.

I undervisningen ska man iaktta naturen. Utvecklingen av barnens känsla för miljön och deras förhållande till naturen stöds genom att barnen får röra sig i naturen och utforska den. Barnen ska också handledas att iaktta hurdan teknik som finns i omgivningen och att pröva egna lösningar och motivera dem.

Undersökande arbetssätt och lärande har en central roll för utvecklingen av de matematiska färdigheterna och i teknologi- och miljöfostran. Barnen ska lära sig att jämföra, klassificera och sortera information utgående från observationer eller mätningar. De ska uppmuntras att dra slutsatser och hitta lösningar på vardagliga problem och att pröva olika lösningar. I undervisningen ska barnen öva sig att dokumentera med olika verktyg och att presentera

Inom förskoleundervisningen i Helsingfors upplever barnen glädje över de insikter de får och det de lär sig när de befattar sig med matematiska, natur-, vetenskapliga, teknologiska och miljöfenomen, till exempel med hjälp av **Hållbar framtid inom småbarnspedagogiken-modellen** och den inspirerande **STEAM-labyrinten**.

Barnen uppmuntras att tillsammans göra iakttagelser, förundras och begrunda samt ställa frågor. De får stöd i att söka svar på frågor på många olika sätt, dra slutsatser, pröva på och finna kreativa lösningar. Barnen får öva sig i att beskriva och förklara olika iakttagelser och slutsatser. Uppmärksamhet fästs vid olika begrepp som används inom vetenskapsgrenarna och som ofta är mycket exakta allt medan man stärker multilitteraciteten och språkmedvetenheten. Den pedagogiska dokumenteringen synliggör barnens lärande och kunnande samt hjälper barnen att bli medvetna om sina framsteg och att identifiera sina styrkor.

Inom förskoleundervisningen beaktas det att barnen kan lära sig överallt och att hela staden är en lärmiljö. Tack vare Finlands fyra årstider, mångformiga natur och den byggda stadsmiljön kan barnen bekanta sig med matematiska, naturvetenskapliga och teknologiska fenomen. I mån av möjlighet utnyttjas olika aktörers lärmiljöer till att förvärva kunskaper om matematik, natur, vetenskap, miljö och teknologi.

I Helsingfors råder det enighet om att kunnande om möjliggör innovationer är av stor betydelse i framtiden. Det rör sig om att utmana invanda tanke- och verksamhetssätt, om förmåga till dialog, om förmåga till många perspektiv och om att sätta sig in i en annan människas ställning samt förmåga att lösa problem och konflikter.

I Helsingfors strävar man efter att stärka barnens förmåga att vara nyskapande bland annat genom den tvärvetenskapliga pedagogiska STEAM-metoden (science, technology, engineering, arts, mathematics). Den här infallsvinkeln betonar att lärande är betydelsefullt och knyter an till vardagliga situationer. Genom en humanistisk och samhälls- och åskådningssvinkel kan man tillföra bland annat ett historiskt djup, element såsom historier och drama samt värderingsfrågor. Olika aktiviteter och byggprojekt samt konstnärliga uttrycksformer ger barnen också möjlighet att bekanta sig med planering och formgivning samt olika processer för konstnärligt skapade. Målet är en enhetlig och levande STEAM @ Stadi-lärstig från småbarnspedagogiken till andra stadiet och den fria

bildningen. Som en del av lärtigen stärker, fördjupar och utvidgar man det kunnande som byggts upp inom småbarnspedagogiken inom förskoleundervisningen i Helsingfors. Så som inom småbarnspedagogiken är målet inom förskoleundervisningen att ge barnen positiva upplevelser och minnen i samband med att de lär sig om matematiska, natur-, vetenskapliga, miljö- och teknologiska fenomen.

Detaljerade mål

Grunden för de matematiska färdigheterna läggs redan före skolålder. Barnets matematiska tänkande utvecklas då barnet lär sig att ur matematiska synvinklar iakttä sin omgivning och vad som händer runt omkring. Barnen ska spöras att utveckla sina **matematiska färdigheter och sitt matematiska tänkande** med hjälp av aktiverande övningar, genom lek i olika lärmiljöer och i vardagliga situationer. I undervisningen ska man tillsammans bekanta sig med matematiken samt med dess delområden och grundläggande begrepp på ett åskådligt sätt.

Barnen ska uppmuntras att fundera över och beskriva sina matematiska observationer i olika vardagliga situationer med hjälp av att läraren beskriver och sätter ord på företeelserna. Barnen ska uppmuntras att dela sina iakttagelser med varandra och på det sättet fördjupa det kollaborativa tänkandet, problemlösningsfärdigheterna och aktiviteten. Verksamheten ska planeras så att den erbjuder barnen möjligheter att lära sig och använda matematiska begrepp, klassificera, jämföra och rangordna saker och ting och att hitta och skapa lagbundenheter. Undervisningen ska omfatta lekar och uppgifter som utvecklar minnesförmågan och det logiska tänkandet. Undervisningen ska vara lekfull och man ska bland annat använda lekar, spel och berättelser samt digitala verktyg.

Figur 2. Centrala delområden för barnens matematiska utveckling i förskoleundervisningen.

Delområdena för barnens matematiska utveckling är färdigheter som barnet ofta lär sig parallellt, och inte skilt för sig.

Matematiska relationer

Det matematiska tänkandet börjar med iakttagelser och att man sätter ord på dem och bildar begrepp. Man ska sätta begrepp på barnens egna och gemensamma iakttagelser och sätta namn på och känna igen de olika egenskaperna och man ska sträva efter att i undervisningen kategorisera de olika begreppen som hör ihop med iakttagelserna. Med tanke på utvecklingen av de matematisk-logiska färdigheterna och problemlösningsfärdigheterna är det ändå relevant att barnen har många möjligheter att öva, jämföra, kategorisera samt ställa saker och föremål i ordningsföljd och finna och skapa regelbundenheter. Samtidigt övar man på att använda tillhörande begrepp som gäller plats och relation och att dra slutsatser. Barnens rumsuppfattning ska stödjas i vardagliga situationer och i leken. För barn som har ett annat förstaspråk än undervisningsspråket som används i förskolegruppen, är det särskilt viktigt att få stöd och öva begrepp som gäller plats och relation och att sätta ord på dem. Spel, lekar och uppgifter som utvecklar minnet stöder barnens lärande.

Taluppfattning

Taluppfattningen utvecklas redan under den tidiga barndomen. Utvecklingen av barnens taluppfattning ska i förskoleundervisningen stödjas genom att mångsidigt öva upp färdigheterna som anknyter till talföljder och genom att räkna med mindre antal. Färdigheten att räkna upp siffrorna ska stärkas bland annat med hjälp av fingrarna, sång eller lek. Man ska tillsammans med barnen som en del av verksamheten i vardagen öva på att räkna antal med hjälp av en samling av olika föremål eller bilder eller iakttagelser. De olika delarna ska adderas, subtraheras och delas samtidigt som man räknar antalen på nytt. Olika helheter och deras antal ska jämföras sinsemellan och placeras i ordningsföljd. Denna aktivitet stärker barnens förståelse för samband mellan räkneord och antal samt skapar grunden för att förstå att en talföljd bildar en följd av antal. I förskoleundervisningen ska man också öva på att kombinera räkneord och antal till siffersymboler samt placera dem i en talföljd. Barnet får en stadig grund för att utveckla sin taluppfattning då hen tillräckligt länge och genom aktiviteter samt med stöd av tal får öva på färdigheterna som anknyter till talföljder.

Geometriska begrepp

I geometri ska man bekanta sig med figurer, kroppar och deras egenskaper. Förmågan att uppfatta nivå och läge ska stödjas genom olika övningar. Barnen ska uppmuntras att undersöka och testa två- och tredimensionalitet hos föremål och lära sig därtill hörande plats- och jämförelsebegrepp, såsom framför, uppe, till vänster och till höger och varannan. För att stärka barnens geometriska tänkande ska barnen ges möjligheter att bygga, pyssla och modellera. Innehåll och formspråk som hör till geometri ska även utforskas med hjälp av rörelser och visuella aktiviteter samt kreativitet. Under lärarens ledning ska barnen bekanta sig med former i omgivningen och öva sig att känna igen och benämna dem.

Mätning och tid

Grundprincipen för att mäta etableras hos barnen genom övning och lek. Målen som anknyter till mätning ska granskas både när det gäller längd och storlek samt rymd och mängd. I förskoleundervisningen ska barnen pröva på att mäta både med kroppen och med olika redskap. I stället för standardiserade mätskalor ska man använda den egna kroppen och pedagogiska redskap. Mätningen ska kombineras med aktiviteter där man jämför och placerar saker i ordningsföljd och läraren ska stödja barnen när de mäter. I undervisningen tränas tidsbegrepp såsom ibland, i går och i morse. Man funderar tillsammans på tidsföljder till exempel genom att observera dygnstider och visuellt åskådliggöra dagsrytmen. Man övar på att kombinera tidsuppfattningen och förmågan att mäta i leken till exempel genom att uppskatta hastigheter och producera hög och låg fart.

Aritmetiska basfärdigheter

I förskoleundervisningen börjar man öva på att bilda och lösa additioner och subtraktioner. Man ska börja öva med låga antal och dra nytta av leken. Additioner och subtraktioner åskådliggörs och övas med hjälp av en samling av föremål, bilder eller iakttagelser samtidigt som man sätter ord på det man lär sig. Barnen ska handledas att förstå begrepp som anknyter till addition och subtraktion, såsom ett större än/ett mindre än. Målet är att barnet lär sig koppla samman addition och subtraktion med olika situationer i vardagen.

Miljöfostran i förskoleundervisningen ska ge barnen naturupplevelser och möjlighet att utforska och bekanta sig med växter, djur och naturfenomen. Barnets relation till naturen och positiva naturupplevelser ska stödjas i undervisningen. I undervisningen skapar man en grund för en hållbar livsstil. Omgivningen iaktas med olika sinnen och med hjälp av audiovisuella hjälpmedel. Undervisningen kan också innehålla mindre experiment. Man ska diskutera iakttagelserna och öva sig i att klassificera information från sina observationer. Samtidigt övar barnen sig på att använda begrepp som anknyter till naturen, att dra slutsatser och fundera över orsakssammanhang. Barnens kunskap om naturen används i undervisningen.

Man övar tillsammans att hämta information om sådant som intresserar barnen. Barnen ska lära sig att värna om sin miljö och trivseln i miljön. Barnen ska handledas att respektera naturen och de växter och djur som finns där. Miljöfostran främjar utvecklingen i riktning mot en hållbar livsstil, vårdandet av naturen samt därtill hörande

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

färdigheter. Sådana praktiska färdigheter är till exempel att inte skräpa ner då man gör utflykter i naturen, att lära sig måttlighet och sparsamhet, ansvarsfullhet som berör måltider, att spara energi och att minska på avfall till exempel genom sortering, reparation och återanvändning. Barnen ska samtidigt handledas att fästa uppmärksamhet vid effekterna av dessa handlingar. Det är viktigt att se till att barnen upplever att de genom sina egna handlingar kan påverka en hållbar livsstil utan att de behöver ta ett större ansvar för det än vad som är lämpligt för ett barn.

Tillsammans med barnen ska man iakttä och fundera på **tekniska lösningar** i vardagen, deras egenskaper och hur de fungerar. I undervisningen framhålls att teknik är resultatet av människans kreativitet. Barnen ska få bekanta sig med teknik genom att hitta på, pyssla och själva bygga olika konstruktioner och lösningar med olika material, även sådana som kan återvinnas och användas på nytt. Barnen ska uppmuntras att beskriva sina lösningar. Utöver redskapen i lärmiljöerna kan man till exempel använda barnens egna leksaker i undervisningen och fundera över hur de fungerar.

Inom Helsingfors förskoleundervisning uppmuntras barnen att undersöka och beskriva sina iakttagelser mångsidigt med ord, bilder, byggleksaker eller sin kropp. Genom mångsidiga uttrycksformer stöds bland annat förmågan att uppfatta rum och form, och dessutom lär sig barnen begrepp om orsak och verkan. Barnen får bekanta sig med kausalitet, dvs. orsak och verkan, samt de principer som programmering bygger på genom lekar, leksaker och spel. Dessutom övar sig barnen tillsammans i att ge olika slags instruktioner genom lek och i mån av möjlighet också i att ge instruktioner med en programmerbar anordning eller en applikation. Digitala verktyg, såsom pedagogiska spel och applikationer används också annars i mån av möjlighet regelbundet på ett ändamålsenligt sätt.

Utvecklingen av en uppskattande relation till naturen och miljön stöds på tre olika sätt: 1) lärande i miljön, 2) lärande av miljön och 3) agerande för miljön. Förskoleundervisningen skapar grunden för ekosocial bildning så att barnen förstår att ekologisk hållbarhet är en förutsättning för all hållbarhet. Lek, spel och äventyr är viktiga sätt att angripa frågan. Barnen får bekanta sig med vardagsmiljön och olika fenomen i den samt med ämnen och material – med alla sina sinnen. Barnen uppmuntras att tillsammans ta fram kreativa lösningar och förverkliga sina idéer genom att bygga, pyssla och modellera eller utnyttja andra sätt att uttrycka sig med olika material och redskap. Den emotionella och estetiska miljörelationen stärks när barnen får bekanta sig med stadsmiljön och dess historia och berättelser.

Barnets relation till teknologi utvecklas när hen får lära sig hur olika vardagliga tekniska anordningar och system fungerar, till exempel hushållsmaskiner, informations- och kommunikationsteknik samt fortskaffningsmedel. Samtidigt kan man också bekanta sig med deras historiska utveckling. Genom olika redskap som kan programmeras kan barnets matematiska tänkande utvecklas och hen kan öva sina teknologiska färdigheter. Som exempel kan nämnas det digitala och flermediala innehåll som barnen själva producerar för den pedagogiska dokumenteringen. Det här stödjer utmärkt målen för barnens teknologiska fostran. I undervisningen beaktas målen för den språkmedvetna pedagogiken genom att barnen får lära sig terminologi som rör bruk- och funktionsprinciperna för olika tekniska anordningar och system.

Jag växer, rör på mig och utvecklas

Förmåga att ta hand om sig själv och hantera vardagen ingår i den mångsidiga kompetens som är målet för förskoleundervisningen. Barnen behöver erfarenheter, information och reflektion för att deras upplevelse av att de klarar av och deras färdigheter inom detta område småningom stärks. I förskoleundervisningen närmar man sig lärområdet utgående från **fysisk aktivitet, kost- och konsumentvanor, hälsa samt trygghet och säkerhet**. Förskoleundervisningens uppdrag är att lägga grunden för en livsstil som värnar om hälsa, välbefinnande och fysisk aktivitet samt att utveckla barnens kunskaper om hälsa och säkerhet. Vidare ska förskoleundervisningen främja kost-, konsumtions- och hygienvanor som hör samman med en hållbar livsstil.

Allmänna mål för undervisningen inom denna helhet

Barnen ska få mångsidiga erfarenheter av att röra på sig och börja förstå sambandet mellan fysisk aktivitet, välbefinnande och hälsa. Undervisningen ska ge barnen möjligheter att utveckla sina motoriska och sociala färdigheter. Särskild vikt ska fästas vid att utveckla de perceptionsmotoriska färdigheterna som är viktiga med tanke på barnens allmänna förutsättningar för lärande genom fysiskt aktiverande lekar. Tillsammans med barnen ska man bekanta sig med hälsosam kost och fundera över dess betydelse som en del av vardagen. Barnen ska handledas att lära sig måttlig konsumtion och att ta hand om naturen. I undervisningen ska man fundera på hälsorelaterade faktorer och stödja barnens förmåga att sköta om sin hälsa. Genom att forma om lärmiljöerna kan man på många olika sätt främja barnens fysiska aktivitet och motoriska färdigheter.

I förskoleundervisningen ska man stärka barnens färdigheter som berör välbefinnande och trygghet och säkerhet. Barnen ska handledas att respektera och skydda sin egen och andras kroppar. Barnens socioemotionella färdigheter ska stödjas och utvecklas samt främjas genom positiva kamratrelationer och färdigheter att fungera i grupp. De socioemotionella färdigheterna och att styra dem samt atmosfären i gruppen är betydande bland annat för att minska mobbning och lösa olika konfliktsituationer. I förskoleundervisningen ska man fästa uppmärksamhet vid att varje barn och vuxen har möjlighet att bli hörd, att höra till gruppen och att genuint vara en del av gemenskapen.

I förskoleundervisningen ska barnen få information om hur man rör sig tryggt i närmiljön och i lärmiljöerna.

Detaljerade mål

Målet i förskoleundervisningen är att inspirera barnen **att röra på sig** på många olika sätt och känna glädje över att röra på sig under alla årstider. Med hjälp av fysisk aktivitet och lekar utvecklas barnens förmåga att fungera tillsammans med andra. Spel och lekar där man rör på sig utvecklar barnens matematiska och språkliga färdigheter. Samtidigt stärks deras kroppskontroll och förmågan att uppfatta sin kropp och dess olika delar i förhållande till det omgivande rummet, den använda tiden och kraften utvecklas. Utöver handledd fysisk aktivitet ska barnen också varje dag ges möjligheter att spontant röra på sig både inomhus och utomhus. I samarbete med vårdnadshavarna ska barnen spurras att röra på sig också på fritiden i olika lokaler och i olika förhållanden utomhus.

Grundläggande motoriska färdigheter som behövs i vardagen ska tränas mångsidigt och regelbundet i olika miljöer i förskoleundervisningen. Sådana färdigheter är balans- och rörelseförmåga och förmåga att hantera redskap. Barnen ska träna balans med hjälp av lekar där de övar att till exempel bromsa och finta eller genom att leka på en teknikbana. Rörelseförmågan främjas genom övningar där barnen ska rulla, klättra, springa och hoppa. Förmågan att hantera redskap tränas genom att barnen får knuffa och dra och använda olika redskap och bollar på olika sätt. Barnen ska dessutom inspireras att träna sin finmotorik med hjälp av spel och lekar som utvecklar fingerfärdighet och precision. Målet är att verksamheten ger alla barn möjligheter att delta och att lyckas och att den stöder barnens välbefinnande och funktionsförmåga.

I förskoleundervisningen ska måltidssituationerna, som skapar en rytm i den dagliga verksamheten, utgöra en lärmiljö som anknyter till mat som främjar välbefinnandet och hälsan samt till **kunnande om kost och matvanor**. Man ska tillsammans med barnen göra måltidssituationerna trivsamma och barnen ska få handledning i goda seder och en hållbar livsstil. Utöver den finländska matkulturen och de finländska sederna, bekantar man sig även med någon annan matkultur genom att utnyttja hemmens sakkunskap.

Man ska tillsammans med barnen undersöka reklam som riktar till barnen och fundera över betydelsen av **måttlig konsumtion**. Till exempel tolkningar av konsumtion och reklam som kommer till uttryck i barnens lekar och teckningar kan fungera som grund för konsumentfostran i förskolan. I förskoleundervisningen ska man bygga upp en grund för kunnande om cirkulär ekonomi som bygger på en hållbar användning av naturresurser, till exempel genom att tillsammans med barnen fundera över hur skräp och sopor blir råvaror eller genom att diskutera olika teman från ägande till sam användning och från engångsprodukter till reparation av produkter.

Barnen får lära sig förstå betydelsen av fysisk aktivitet dagligen, tillräcklig vila och att ha goda människorelationer **för välbefinnandet och hälsan**. Tillsammans med barnen ska man fundera över hälsa och

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

sjukdomar och orsakerna till dem samt över människans möjligheter att påverka sin fysiska hälsa och sitt psykiska välbefinnande. Man diskuterar goda människorelationer och vilken betydelse de har för det psykiska välbefinnandet. I vardagliga situationer och i lekar ska barnen få öva att vara en god vän och ta hänsyn till andra samt att identifiera och behärska känslor. Tillsammans med barnen ska man diskutera mängden sömn och fysisk aktivitet och fundera över hur de inverkar på att man varje dag är pigg och mår bra. I undervisningen ska man söka information om hygien och som en del av vardagen i förskolan ska man öva grundläggande färdigheter i anslutning till hygien. I förskoleundervisningen ska barnen handledas till en positiv kroppsjälvkänsla och kroppsbild. Barnens nyfikenhet gentemot sexualitet och kroppen ska handledas på ett respektfullt och för barnets ålder lämpligt sätt.

Barnen ska i förskolan få information om sin rätt till ett **tryggt** liv, respektfullt bemötande och fysisk integritet. Man ska iaktta och fundera tillsammans med barnen över de vanligaste fysiska och psykiska risksituationerna i vardagen och i lärmiljöerna i förskolan. Målet är att stödja barnens fysiska, psykiska och sociala känsla av trygghet, ge dem färdigheter att be om och söka hjälp och att handla tryggt i de vanligaste vardagliga situationerna. Barnen ska uppmuntras att be om hjälp av en vuxen i problemsituationer i förskolan och om de upplever mobbning samt att berätta om sina bekymmer. I undervisningen tränas reglerna för hur man rör sig i trafiken och agerar tryggt i digitala miljöer på ett för åldern lämpligt sätt.

I Helsingfors tillämpar förskoleundervisningens verksamhetsställen Småbarnspedagogiken i rörelse-modellen och utvecklar en verksamhetskultur som kännetecknas av en positiv inställning till fysiska aktiviteter och som ska förverkligas varje dag. De vuxna föregår med gott exempel och har en positiv inställning till fysiska aktiviteter. Barnen uppmuntras att finna sitt sätt att röra på sig och barn som är mindre aktiva av naturen stöds och uppmuntras till rörelse.

Under dagen i förskolan undviker man situationer där barnen inte rör på sig. Barnen har tillgång till motionsredskap också när de rör sig på egna villkor och under lekar. Personalen sörjer för att varje barn får uppleva att hen lyckas och kan glädjas när hen rör på sig ensam, med ett par och i grupp. Dessutom får barnen möjlighet att lära sig hur man under olika årstider kan röra på sig ute.

4.5 Preciseringar gällande språklig och kulturell mångfald

Utgångspunkten i grunderna för läroplanen är att de språkliga och kulturella aspekterna ska beaktas för varje barn som deltar i förskoleundervisningen. Barnens varierande språkliga och kulturella bakgrund och färdigheter ska ses som något som berikar mångfalden i gruppen. En språk- och kulturmedveten förskoleundervisning innebär att olika språk, kulturer och åskådningar knyts samman till en del av helheten i förskolan.

Enligt lagen om grundläggande utbildningen är undervisningsspråket i förskoleundervisningen svenska eller finska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk. Undervisningsspråket kan också vara något annat språk, om det inte äventyrar möjligheterna att uppnå målen i läroplansgrunderna. Om andra språk används ska barnet också få stöd för sin modersmålsutveckling i svenska eller finska. I en särskild grupp kan förskoleundervisningen huvudsakligen eller helt ges på ett annat språk⁶⁷. Informationen till vårdnadshavarna och olika centrala dokument ska finnas tillgängliga på undervisningsspråket enligt vad som fastställs i lagen om grundläggande utbildning.

Ett samarbete mellan lärare, vårdnadshavare och olika kultursamfund främjar kontinuiteten i barnens och familjernas kulturarv och stöder barnens möjligheter att ge uttryck för sin egen kulturella bakgrund. I två- och flerspråkiga miljöer ska barnen handledas att kommunicera med varandra.

Förskoleundervisning för **samiska barn** har som särskilt mål att stärka barnens samiska identitet och kännedom om sin kultur och ge barnen möjlighet att tillägna sig samiska traditioner och färdigheter. Samerna är ett urfolk som i enlighet med grundlagen har rätt till sitt eget språk och sin egen kultur⁶⁸. Närmiljön och samarbetet med vårdnadshavarna och den samiska gemenskapen ska tas till vara i undervisningen. Förskoleundervisningen kan ordnas på samiska eller som tvåspråkig språkbadsundervisning. När förskoleundervisning ordnas på något av de tre samiska språken, är undervisningens särskilda mål att stärka barnens förmåga att förstå och använda språket. Målet är att förbättra barnens förmåga att komma till rätta i en samisk miljö, att lära sig samiska och att lära sig på samiska. Läraren ska i samarbete med vårdnadshavarna främja bevarandet av det samiska språk- och kulturarvet.

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

Förskoleundervisningen för **romska barn** har som särskilt mål att stärka barnens positiva identitetsutveckling och kännedom om sin historia och kultur samt öka barnens delaktighet i samhället. Utöver det ska man stödja barnens språkliga utveckling och stärka de romska språkens språkliga och kulturella arv i samarbete med barnens vårdnadshavare och den romska gemenskapen. Romerna har i enlighet med grundlagen rätt att utveckla sitt språk och sin kultur⁶⁹. Barnen ska i mån av möjlighet ges undervisning i romani. I undervisningen i romani ska barnen bekanta sig med det romska språket och den romska kulturen, deras ordförråd ska utvidgas och de ska uppmuntras att använda språket i olika kommunikationssituationer.

Förskoleundervisning för **teckenspråkiga barn** genomförs i första hand i en skild grupp för teckenspråkiga eller i en grupp, som består av teckenspråkiga barn och barn som använder talat språk. Teckenspråket kan vara barnets modersmål, första språk eller andra språk. Barnen som använder teckenspråk kan vara döva, ha en hörselnedsättning eller vara hörande. Målet för förskoleundervisningen för teckenspråkiga barn är att stödja och stärka barnens språkliga och kulturella identiteter genom att ge dem möjlighet att använda och tillägna sig det finlandssvenska eller finska teckenspråket i samarbete med vårdnadshavarna. Målet är också att förbättra barnens förmåga att komma till rätta i olika språkmiljöer samt stärka teckenförrådet och kunskaperna i det finlandssvenska eller finska teckenspråket.

I förskoleundervisningen ska **flerspråkiga barn**, inklusive barn som har svenska och finska som hemspråk, få stöd för att utveckla sina språkkunskaper, sina språkliga och kulturella identiteter och sin självkänsla. Utvecklingen av kunskaperna i undervisningsspråket svenska eller finska ska främjas inom de olika områdena som barnets språkliga kunskaper och färdigheter omfattar, med hänsyn till barnens behov och förutsättningar. Med hjälp av mångsidiga kommunikationssituationer och lärmiljöer ska barnen ges möjligheter att använda och tillägna sig undervisningsspråket. Ett konkret språk och ett uttrycksförråd som används i vardagen ska vara utgångspunkten för att tillägna sig språket. Förmågan att förstå och producera språk ska knytas samman.

En del barn med **invandrabakgrund** blir bekanta med den finländska kulturen och det svenska eller finska språket först då de börjar i förskoleundervisningen. Förskoleundervisningen stöder barnets integration i det finländska samhället. Vårdnadshavarna ska informeras om den finländska förskoleundervisningens mål, innehåll och metoder. Tillsammans med vårdnadshavarna ska man diskutera om familjens språkliga miljö, språkval, formandet av en flerspråkig och mångkulturell identitet samt om betydelsen av modersmålet eller modersmålen och skedena i språkutvecklingen.

Vid försöksverksamhetsställena kan man stödja lärandet i undervisningsspråket hos barn med invandrabakgrund genom att ordna undervisning i svenska eller finska som andraspråk för dem. Undervisningen ska fortskrida målinriktat och vara pedagogiskt planerad och handledd verksamhet som grundar sig på barnens behov. Undervisningen ska genomföras i de dagliga kommunikationssituationerna i den tvååriga förskoleundervisningen och i samband med genomförandet av de olika lärområdenas innehåll.

I mån av möjlighet skapas även tillfällen där barnen kan använda och utveckla sina kunskaper i **sitt eget eller sina egna modersmål**. Det egna modersmålet och att lära sig svenska eller finska ligger till grund för barnets funktionella två- och flerspråkighet. Ansvar för att upprätthålla och utveckla barnets modersmål – ett eller flera – och kultur ligger i första hand hos barnets familj.

Vid behov används tolk i diskussion med vårdnadshavare för att garantera ömsesidig förståelse.

I förskoleundervisning på två språk ska man följa beskrivningarna i kapitel 4.4 i Grunderna för förskoleundervisningens läroplan (2014).

4.6 Förskoleundervisning på två språk i Helsingfors

Den tvåspråkiga förskoleundervisningen har som mål att utnyttja barnens sensitiva period för tidig språkinläring genom att erbjuda språkfostran som är mångsidigare än den sedvanliga förskoleundervisningen. I den tvåspråkiga förskoleundervisningen skapar lärarna motiverande tillfällen för barnen att lära sig språken. Det här ligger sedan till grund för livslånga språkstudier. Målet är att den flerspråkiga omgivningen ska väcka barnets språkliga

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

nyfikenhet och lust att prova på. Inom den tvåspråkiga förskoleundervisningen är det centralt att barnen uppmuntras att aktivt använda språken för att på så sätt lära sig dem.

I Helsingfors erbjuder den finska servicehelheten inom småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen förskoleundervisning på två språk. I Helsingfors erbjuds tvåspråkig förskoleundervisning i form av språkbud i svenska, omfattande förskoleundervisning på två språk och mindre omfattande undervisning på två språk, dvs. språkberikad förskoleundervisning. Målet med språkbudet i svenska är att ge barnet språkliga förutsättningar att fortsätta sina studier inom den grundläggande utbildningen på svenska och finska. Den omfattande förskoleundervisningen på två språk ger barnet förutsättningar att verka i en tvåspråkig miljö, eftersom barnet utöver undervisningsspråket också lär sig på ett annat språk. Den språkberikade förskoleundervisningen syftar till att väcka barnens intresse för språket och få hen att anamma en positiv attityd till språket.

5. STÖD FÖR BARNETS VÄXANDE OCH LÄRANDE

I grunderna för förskoleundervisningens läroplan används den i förskoleundervisningen lämpligare termen stöd för växande och lärande i stället för termen stöd för lärande och skolgång som används i lagen om grundläggande utbildning. Stödet för växande och lärande och elevvården som beskrivs i kapitel 6 ska bilda en helhet. I detta kapitel föreskrivs om stödet för lärande och skolgång som fastställs i lagen om grundläggande utbildning.

I slutet av varje kapitel beskrivs Helsingfors lokala principer och praktiska arrangemang för stöd för växande och lärande.

5.1 Principerna för stöd

Barn som deltar i förskoleundervisning omfattas av stöd för växande och lärande enligt lagen om grundläggande utbildning. Enligt lagen har barnen rätt att få tillräckligt stöd genast när behov uppstår. Det finns tre nivåer av stöd för växande och lärande: allmänt, intensifierat och särskilt stöd. Stödformer som nämns i lagen om grundläggande utbildning är till exempel specialundervisning på deltid, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel. Stödformerna kan användas på alla nivåer av stöd, antingen enskilt eller samtidigt så att de kompletterar varandra. Stödet ska vara flexibelt, långsiktigt planerat och förändras enligt behovet av stöd. Stödet ska ges så länge, på den nivå och i den form som det behövs. Det är viktigt att behovet av stöd identifieras och att stöd för växande och lärande ges i ett tidigt skede för att förhindra att problemen växer och blir mera komplicerade.

Stödet för växande och lärande ska ordnas utgående från såväl det enskilda barnets som barngruppens styrkor respektive behov i anknytning till lärande och utveckling. Det är viktigt att i förskoleundervisningen se till att alla barn får uppleva att de lyckas i lärandet och som medlemmar i gruppen. Det stöder barnens positiva uppfattning om sig själva. Mångsidig respons och information om lärandet ska metodiskt användas för att uppmuntra och handleda barnen. På det viset blir barnen medvetna om hur lärandet framskrider.

Stödet för växande och lärande innebär både lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna samt lösningar som möter barnens individuella behov. Särskild vikt ska läggas vid att lärandet framskrider så obehindrat som möjligt och att inlärningssvårigheter förebyggs och upptäcks i ett tidigt skede. Yrkesövergripande samarbete mellan lärarna, speciallärare, övrig förskolepersonal och andra sakkunniga är viktigt för att behovet av stöd ska upptäckas och när stödet planeras och genomförs. Vilka sakkunniga som ska delta i samarbetet avgörs från fall till fall.

Principen är att behovet av stöd ska bedömas och beslut om stöd enligt lagen om grundläggande utbildning fattas så fort som möjligt efter att förskoleundervisningen inletts. Ofta har barnets behov av stöd observerats redan innan förskoleundervisningen inletts. Samarbete mellan förskoleundervisningen, barnets tidigare småbarnspedagogik, rådgivningen och vårdnadshavarna bidrar till kontinuitet i barnets välbefinnande och lärande. Information om stödåtgärder som barnet eventuellt fått före förskolan ska utnyttjas i förskoleundervisningen.

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

När behovet av stöd bedöms ska först de befintliga arbetsätten, undervisningsarrangemangen och lärmiljöerna samt hur de lämpar sig för barnet granskas. Utifrån det bedöms om man genom att ändra på dem kunde hitta bättre pedagogiska lösningar för barnet.

Barnet ska i första hand ges stöd i den egna förskolegruppen genom olika flexibla arrangemang, om inte barnets bästa nödvändigtvis förutsätter att barnet flyttas till en annan grupp eller enhet. Om barnet utöver förskoleundervisning också använder andra tjänster inom småbarnspedagogiken, ska förskolepersonalen och den övriga personalen inom småbarnspedagogiken samarbeta i frågor som gäller stödet för barnets växande och lärande.

Det är viktigt att information om barnets behov av stöd och det stöd barnet fått i förskolan också överförs till den grundläggande utbildningen. Utbildningsanordnarna ansvarar för att skapa och utveckla smidiga rutiner för informationsöverföring.

I Helsingfors beaktas barnens styrkor och stödbehov i samband med att en förskolegrupp bildas. Stödformerna är flexibla gruppindelningar, olika pedagogiska lösningar, specialundervisning på deltid, assistenttjänster, elevvårdstjänster och särskilda hjälpmedel. Stödformerna kan användas på alla nivåer av stöd, både separat eller parallellt för att komplettera varandra.

För att kartlägga ett barns behov av stöd och ordna olika stödformer utförs i Helsingfors sektorsövergripande samarbete med speciallärare inom småbarnspedagogik, yrkesutbildade inom hälsovården, psykologer och kuratorer inom förskoleundervisningens elevvård samt vid behov med andra aktörer som besitter särskild sakkunskap eller som utför undersökningar.

Om barnet har varit mycket frånvarande eller barnets frånvaro inte meddelas, tillämpas **Frånvarotrappan-modellen**. Läraren för förskoleundervisningen kontakter vårdnadshavarna och diskuterar med dem om orsakerna bakom frånvaron. Läraren inom förskoleundervisningen konsulterar elevvårdspersonalen i ett tidigt skede. Förskolegruppens personal ansvarar för uppföljningen.

Det tidiga stödet för barnfamiljerna stärks med **Hur går det-modellen**. Modellen ger personalen inom förskoleundervisningen verktyg att identifiera risker som äventyrar barnens och familjernas välbefinnande och behov av stöd, samt att ingripa i sådana situationer.

5.2 Samarbete med vårdnadshavaren i samband med stöd

Undervisningen och fostran ska ordnas i samarbete med vårdnadshavarna så att varje barn får undervisning, handledning och stöd enligt sin utvecklingsnivå och sina behov. När ett barn har behov av stöd ökar betydelsen av samarbete med vårdnadshavaren. Förskolepersonalen ska känna till de lagar och bestämmelser som gäller samarbetet med vårdnadshavaren i anslutning till barnets stöd. Det är bra att informera alla vårdnadshavare om möjligheten att få stöd och om de centrala principerna för stöd. Barnen ska delta i samarbetet på ett ändamålsenligt och för dem lämpligt sätt.

Det är viktigt att förskolepersonalen kontakter vårdnadshavaren genast om det framgår att ett barn har problem i utvecklingen eller lärandet eller om det finns risk för att barnets välbefinnande äventyras. Vårdnadshavaren ska ges tillräcklig information om till exempel hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor. Vårdnadshavaren ska uppmuntras att för sin del stödja sitt barn i att nå sina mål. Målet är att handla i samförstånd med barnet och vårdnadshavaren. Det är bra att vårdnadshavarna vet att varken de eller barnet kan vägra att ta emot stöd för växande och lärande och att deras samtycke inte behövs för att bedöma behovet av stöd eller för att planera stödet. Barnet kan också behöva stöd inom den individuella elevvården. Detta stöd grundar sig på frivillighet och förutsätter vårdnadshavarens samtycke (se kapitel 6 Elevvård).

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

I Helsingfors diskuterar personalen med vårdnadshavarna på daglig basis under vardagarna och berättar hur barnets dag har förlopt, både om sådant som varit lyckat och om utmaningar. Om det uppstår oro över barnets växande och lärande, tar läraren inom förskoleundervisningen alltid först upp sina iakttagelser med vårdnadshavarna. En speciallärare inom småbarnspedagogik deltar vid behov i samtalen. Vårdnadshavarna informeras och har alltid möjlighet att delta när ärenden som rör barnet behandlas genom yrkesövergripande samarbete.

Vårdnadshavarna ska dessutom ha möjlighet att delta i möten som hålls vid behov i syfte att överföra information, när barnet flyttar från småbarnspedagogiken till förskoleundervisning och från förskoleundervisning till den grundläggande utbildningen.

5.3 Allmänt stöd

Förskoleundervisning av hög kvalitet lägger grund för barnets växande, lärande och välbefinnande. Svårigheter ska förebyggas till exempel genom olika slags arbetssätt och pedagogiska metoder, flexibel gruppindelning och samarbete mellan lärarna och den övriga personalen. Undervisningen ska ta hänsyn till både gruppens och det enskilda barnets behov.

Det första sättet att möta ett barns behov av stöd är allmänt stöd. Det innebär i allmänhet att enstaka stödåtgärder sätts in för att påverka situationen i ett så tidigt skede som möjligt. Allmänt stöd ska ges genast när behovet av stöd uppstår och det krävs inga särskilda undersökningar eller beslut för att påbörja stödet. Att utvärdera behovet av stöd och ge det stöd som behövs ska ingå i all fostran och undervisning. Stödet ska ordnas genom samarbete mellan lärarna och den övriga förskolepersonalen och i nära samarbete med vårdnadshavaren och barnet. Inom det allmänna stödet ska barnets behov av stöd mötas till exempel med hjälp av material och redskap som lämpar sig för barnets individuella behov samt undervisningsprogram som är avsedda för förskoleundervisningen och specialundervisning på deltid. En plan för barnets lärande kan användas i samband med allmänt stöd.

I Helsingfors upprättas barnets plan för förskoleundervisning för varje barn. Planen upprättas på hösten tillsammans med barnet och vårdnadshavarna, läraren inom förskoleundervisningen och vid behov en speciallärare inom småbarnspedagogik samt en kurator eller psykolog från elevvården.

Läraren inom förskoleundervisningen ansvarar för det allmänna stödet inom förskoleundervisningen och hela teamet förverkligar det. Det allmänna stödet förverkligas i barnets egen förskolegrupp med pedagogiska metoder, såsom genom att framförhålla, verka i en smågrupp och använda kommunikation som stödjer och ersätter tal. För att underlätta ordnandet av stödet i praktiken har **Stödmaterial till läraren** utarbetats.

5.4 Intensifierat stöd

Ett barn som behöver regelbundet stöd eller flera olika former av stöd samtidigt ska utgående från en pedagogisk bedömning ges intensifierat stöd i enlighet med en plan för barnets lärande. Intensifierat stöd ges då det allmänna stödet inte är tillräckligt och så länge barnet behöver det. Det intensifierade stödet ska planeras som en helhet. Stödet är mera omfattande och mera långsiktigt än det allmänna stödet. Barnet behöver ofta även flera former av stöd. Inom det intensifierade stödet kan alla former av stöd inom förskoleundervisningen användas, med undantag av den specialundervisning som ges på basis av ett beslut om särskilt stöd.

Stödet ska ordnas genom samarbete mellan lärarna och förskolans övriga personal. Läraren ska ge barnet och vårdnadshavaren respons om barnets framsteg samt lyssna och ta hänsyn till deras åsikter. Under den tid barnet

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

får intensifierat stöd ska läraren i samråd med vårdnadshavaren regelbundet följa upp barnets lärande och välbefinnande. Om det utifrån en bedömning konstateras att behovet av stöd har förändrats eller att barnet inte har nytta av det stöd som ges, ska planen för barnets lärande uppdateras så att den motsvarar den nya situationen.

Intensifierat stöd ges i regel ända tills förskoleundervisningen avslutas. Eftersom man i allmänhet inte på en kort tid kan konstatera vilken effekt stödet haft, är det under förskoletiden sällan nödvändigt att fatta ett beslut om särskilt stöd för ett barn som får intensifierat stöd.

I Helsingfors bedöms huruvida intensifierat stöd ska inledas och ordnas på basis av en mångprofessionell behandling som sker i samarbete med yrkesutbildade inom elevvården. Kriteriet om mångprofessionell behandling uppfylls om undervisningspersonalen och beroende på ärendet yrkesutbildade som företräder hälsovården och/eller psykolog- och kuratorstjänster deltar i behandlingen.

Stödåtgärderna antecknas i barnets plan för förskoleundervisningen. Planen utvärderas tillsammans med vårdnadshavarna minst en gång på våren och vid behov oftare.

Det intensifierade stödet kan utöver pedagogiskt stöd innebära flexibel gruppindelning, specialundervisning på deltid eller assistentjänster.

En speciallärare inom småbarnspedagogik deltar vid behov i ordnandet av intensifierat stöd, handleder den övriga personalen i att förverkliga intensifierat stöd och deltar vid behov i samtal med vårdnadshavarna. Personalen i förskolegruppen deltar i att förverkliga intensifierat stöd.

Pedagogisk bedömning

Intensifierat stöd ska grunda sig på en pedagogisk bedömning. I den skriftliga pedagogiska bedömningen ska beskrivas

1. barnets växande och lärande som helhet ur förskolepersonalens, vårdnadshavarens och barnets synvinkel
2. det allmänna stöd som barnet har fått och en bedömning av vilken effekt olika former av stöd har haft
3. barnets intressen, styrkor, inlärningsfärdigheter och specifika behov i anslutning till växande och lärande
4. en bedömning av vilka pedagogiska stödåtgärder, stödåtgärder som gäller lärmiljön, handledning, elevvård, eller andra stödåtgärder som kan stödja barnet
5. en bedömning av barnets behov av intensifierat stöd.

Samarbetet med barnet och vårdnadshavaren är viktigt för att behoven ska kunna utredas och stödet planeras och genomföras på bästa sätt. Läraren eller flera lärare tillsammans gör den skriftligapedagogiska bedömningen. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. Ifall barnet har en plan för småbarnspedagogik, en habiliteringsplan eller andra planer som stöder barnets förskoleundervisning, ska de tillämpas med vårdnadshavarens tillstånd. Inledandet och ordnandet av intensifierat stöd och vid behov återgången till allmänt stöd ska behandlas utgående från den pedagogiska bedömningen som grundar sig på yrkesövergripande samarbete med yrkesutbildade personer inom elevvården. Behandlingen förutsätter inte vårdnadshavarens tillstånd. Uppgifterna om behandlingen av ärendet ska dokumenteras på det sätt som utbildningsanordnaren bestämt, till exempel i den skriftliga pedagogiska bedömningen.

I Helsingfors gäller följande. Vid barnets övergång till den grundläggande utbildningen får rektorn för skolan ifråga en pedagogisk bedömning av barnet av daghemsföreståndaren.

Plan för barnets lärande inom intensifierat stöd

Stödet som barnet får inom det intensifierade stödet ska antecknas i en plan för barnets lärande. Planen för barnets lärande ska basera sig på en godkänd läroplan och ska beskriva målen för barnets växande och lärande och vilka undervisningsarrangemang, stöd- och handledningsåtgärder som barnet behöver.

Målet är att ge barnet förutsättningar att nå sina mål. Den plan för barnets lärande som ska utarbetas inom intensifierat stöd ska bygga på information som tagits fram i samband med en pedagogisk bedömning. Planen ska utarbetas tillsammans med barnet och vårdnadshavaren, om det inte finns något uppenbart hinder för det. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. Ifall barnet har en plan för småbarnspedagogik, en habiliteringsplan eller andra planer som stöder barnets förskoleundervisning, ska de tillämpas med vårdnadshavarens tillstånd. I samband med att planen för barnets lärande utarbetas, avtalas också om uppföljningen av hur målen nås samt när och hur ofta planen ska ses över. Om det sker förändringar i barnets situation, ska planen alltid justeras så att den motsvarar behovet av stöd.

Planen för barnets lärande som ska utarbetas inom det intensifierade stödet ska innehålla följande uppgifter i enlighet med vad som förutsätts för att ordna förskoleundervisning och stöd för barnet:

Mål för barnets välbefinnande, växande och lärande

1. barnets uppfattning om sina mål och intressen
2. barnets styrkor, inlärningsförutsättningar och specifika behov i anslutning till växande och lärande
3. barnets mål i anslutning till lärande, arbets- och kommunikationsfärdigheter

Pedagogiska lösningar

1. lösningar som gäller lärmiljöerna
2. lösningar i anslutning till barnets stöd, såsom flexibel gruppindelning, kompanjonundervisning, undervisningsmetoder, arbetsätt och sätt att kommunicera
3. specialundervisning på deltid som ges barnet
4. mål och åtgärder för handledning av barnet

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

1. stöd av elevvården och andra sakkunniga samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
2. tolknings- och biträdestjänster enligt lagen om grundläggande utbildning som förutsätts för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen, övriga undervisningstjänster, särskilda hjälpmedel samt ansvarsfördelningen mellan de olika aktörerna
3. samarbetet med barnet och vårdnadshavaren, det stöd som vårdnadshavaren ger
4. barnets eventuella deltagande i övrig småbarnspedagogik och en beskrivning av samarbetet med den som ordnar verksamheten

Uppföljning och utvärdering av stödet

1. uppföljning av hur målen i planen för barnets lärande nås, utvärdering av åtgärdernas effekt och tidpunkter för utvärderingen
2. granskning av planen för barnets lärande samt tidpunkt för granskningen
3. vilka personer som varit med och utarbetat planen

I planen för barnets lärande ska barnets personliga egenskaper inte beskrivas.

I Helsingfors ansvarar läraren inom förskoleundervisningen för att barnets plan för förskoleundervisningen upprättas och för bedömningen av stödbehov samt vid behov sammankallar till diskussion sakkunniga från social- och hälsovården.

5.5 Särskilt stöd

Särskilt stöd ska ges barn som annars inte i tillräcklig utsträckning kan uppnå målen för växande, utveckling eller lärande. Barnets förutsättningar har kunnat försämrats på grund av exempelvis en funktionsvariation eller en allvarlig sjukdom. Syftet med det särskilda stödet är att ge barnet ett övergripande och systematiskt stöd för växande och lärande och att främja barnets förutsättningar för lärande. Också ett barn som får särskilt stöd ska få uppleva glädje över att lyckas och lära sig. Detta stärker barnets självkänsla och motivation att lära sig.

Ett beslut om särskilt stöd kan fattas under tiden i förskoleundervisning eller innan förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen inleds. Ett beslut om särskilt stöd kan fattas utan föregående pedagogisk utredning eller intensifierat stöd, om det ur en psykologisk eller medicinsk bedömning framgår att undervisningen för barnet till följd av en funktionsvariation, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller någon annan motsvarande orsak inte kan ordnas på annat sätt.

Särskilt stöd innefattar specialundervisning och annat stöd som barnet behöver och har rätt till enligt lagen om grundläggande utbildning. Specialundervisningen och det övriga stöd som barnet får ska bilda en systematisk helhet. Alla former av stöd som fastställs i lagen om grundläggande utbildning kan användas.

Utbildningsanordnaren ska se till att det finns tillgång till specialpedagogisk kompetens när ett barn ges särskilt stöd.

Ett barn som fått ett beslut om särskilt stöd ska ges specialundervisning i enlighet med en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP) som utarbetas för barnet. Syftet med de pedagogiska lösningarna i specialundervisningen är i första hand att säkerställa barnets lärande. De pedagogiska lösningarna kan till exempel gälla undervisningen och arbetssätten eller materialen och redskapen.

Utöver de pedagogiska lösningarna i specialundervisningen som stöder lärandet, har ett barn som får särskilt stöd också rätt till annat stöd i förskoleundervisningen. Sådant stöd är exempelvis individuell elevvård, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel.

I Helsingfors används alla stödformer på nivån för särskilt stöd. Särskilt stöd förverkligas i en förskolegrupp, en integrerad specialgrupp, en specialgrupp eller en annan grupp. En speciallärare inom småbarnspedagogiken och läraren inom förskoleundervisningen ansvarar för förverkligandet av specialundervisningen.

Pedagogisk utredning

Innan ett beslut om särskilt stöd fattas ska utbildningsanordnaren göra en pedagogisk utredning om barnet.

Utbildningsanordnaren ska utse ett organ, en tjänsteman eller anställd som tar fram en skriftlig utredning

1. om barnets framsteg i lärandet av de lärare som ansvarar för barnets förskoleundervisning
2. om det intensifierade stöd som barnet fått, och om barnets helhetssituation som sammanställts genom yrkesövergripande samarbete med yrkesutbildade personer inom elevvården.

Utgående från dessa två utredningar gör utbildningsanordnaren en bedömning av barnets behov av särskilt stöd. Den helhet som de två utredningarna och den bedömning som gjorts utifrån dem utgör kallas för pedagogisk utredning.

I den skriftliga pedagogiska utredningen beskrivs

1. hur barnets lärande framskrider
2. barnets växande och lärande som helhet ur förskolepersonalens, vårdnadshavarens och barnets synvinkel
3. det intensifierade stöd som barnet har fått och en bedömning av vilken effekt olika former av stöd har haft

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

4. barnets styrkor och intressen, barnets inlärningsfärdigheter och specifika behov i anslutning till växande och lärande
5. en bedömning av vilka pedagogiska stödåtgärder, stödåtgärder som gäller lärmiljön, handledning, elevvård, eller andra stödåtgärder som kan stödja barnet
6. en bedömning av behovet av särskilt stöd.

Den pedagogiska utredningen ska göras utgående från barnets eventuella tidigare pedagogiska bedömning och plan för barnets lärande. Samarbetet med barnet och vårdnadshavaren är viktigt för att behoven ska kunna utredas och stödet planeras och genomföras på bästa sätt.

För beredningen av ett beslut om särskilt stöd behövs utöver en pedagogisk utredning eventuellt också andra utlåtanden, såsom ett psykologiskt eller medicinskt utlåtande eller en motsvarande social utredning. Ifall barnet har en plan för småbarnspedagogik, en habiliteringsplan eller andra planer som stöder barnets förskoleundervisning, ska de tillämpas med vårdnadshavarens tillstånd.

I Helsingfors görs ett förslag till i ett beslut om särskilt stöd innan förskoleundervisningen börjar på basis av en psykologisk eller medicinsk bedömning. Om det uppstår ett behov av särskilt stöd under förskoleundervisningen, görs en pedagogisk utredning.

En speciallärare inom småbarnspedagogik ansvarar för utvärderingen av stödbehovet, utarbetandet av en pedagogisk utredning och sammankallar vårdnadshavarna, lärare inom förskoleundervisningen och vid behov andra sakkunniga. Den pedagogiska utredningen utarbetas på våren det andra förskoleåret om man kommer fram till att barnet behöver särskilt stöd vid övergången till den grundläggande utbildningen, eller när det särskilda stödet upphör och barnet ska få intensifierat stöd istället. En pedagogisk utredning utarbetas också när barnet har fått intensifierat stöd inom förskoleundervisningen och det föreslås att hen får särskilt stöd inom den grundläggande utbildningen.

Beslut om särskilt stöd

För att ge särskilt stöd måste utbildningsanordnaren fatta ett skriftligt beslut. Innan beslutet om särskilt stöd fattas ska utbildningsanordnaren höra barnet och vårdnadshavaren. Beslutet ska fattas i enlighet med förvaltningslagen. Beslutet om särskilt stöd ska beskriva barnets huvudsakliga undervisningsgrupp, eventuella tolknings- och biträdestjänster, andra tjänster som barnet behöver samt vid behov undantagsarrangemang i förskoleundervisningen. En besväransvisning ska fogas till beslutet, eftersom vårdnadshavarna har rätt att söka ändring i beslutet genom besvär. Ett beslut ska alltid motiveras. Motiveringarna till beslutet ingår i allmänhet i den pedagogiska utredningen och i eventuella utlåtanden.

Ett beslut om särskilt stöd kan fattas innan förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen inleds eller under tiden sådan utbildning pågår utan föregående pedagogisk utredning eller intensifierat stöd, om det ur en psykologisk eller medicinsk bedömning framgår att undervisningen för barnet till följd av en funktionsvariation, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller någon annan motsvarande orsak inte kan ordnas på annat sätt. Vanligtvis fattas ett beslut om särskilt stöd tidigast när förskoleundervisningen inleds. Endast för barn som omfattas av förlängd läroplikt måste beslutet fattas när barnet är fem år. Ifall ett beslut om särskilt stöd fattas under förskoletiden utan att barnet fått intensifierat stöd, ska beslutet grunda sig på en omvärdering av barnets situation, till exempel till följd av en olycka eller svår sjukdom.

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska behovet av särskilt stöd alltid granskas då barnets behov av stöd förändras på de punkter som bestäms i beslutet om särskilt stöd. Att granska behovet under förskoletiden innebär i allmänhet att ändra på en viss sak i beslutet om särskilt stöd. Det kan till exempel gälla biträdestjänster eller särskilda hjälpmedel. För granskningen görs en ny pedagogisk utredning om barnet. Om barnet inte längre behöver särskilt stöd, ska ett beslut fattas om att stödet avslutas. Barnet övergår därefter till intensifierat stöd. Eftersom

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

man i allmänhet inte på en kort tid kan konstatera vilken effekt stödet haft, är det ovanligt att det särskilda stödet avslutas under barnets förskoletid.

I Helsingfors ordnar daghemsföreståndaren ett hörande för barnets vårdnadshavare och barnet innan ett beslut om särskilt stöd fattas. I samband med hörandet har de möjlighet att framföra sina åsikter om huruvida särskilt stöd bör ordnas. Åsikterna antecknas på en hörandebblankett.

Individuell plan för hur undervisningen ska ordnas

För verkställandet av ett beslut om särskilt stöd ska en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP) utarbetas för barnet. Planen ska beskriva hur barnet ges undervisning och annat stöd i enlighet med beslutet om särskilt stöd. IP är en skriftlig plan som beskriver målen för barnets förskoleundervisning och lärande, undervisningens innehåll, de pedagogiska metoderna och hurdan stöd barnet behöver.

IP ska alltid utarbetas i samband med särskilt stöd och bygger på information som tagits fram i samband med en pedagogisk utredning. IP ska utarbetas utgående från barnets eventuella tidigare plan för lärande. Ifall barnet har en plan för småbarnspedagogik, en habiliteringsplan eller andra planer som stöder barnets förskoleundervisning, ska de tillämpas med vårdnadshavarens tillstånd. Barnets lärare ska utarbeta planen tillsammans med barnet och vårdnadshavaren, om det inte finns något uppenbart hinder för det. Vid behov anlitas också andra sakkunniga.

IP som utarbetas i samband med särskilt stöd ska innehålla följande uppgifter i enlighet med vad som förutsätts för att ordna förskoleundervisning och stöd för barnet:

Mål för barnets välbefinnande, växande och lärande

1. barnets uppfattning om sina mål och intressen
2. barnets styrkor, inlärningsförutsättningar och specifika behov i anslutning till växande och lärande
3. mål som anknyter till barnets lärande, arbetsfärdigheter och utveckling, såsom kunskapsmässiga, sociala, motoriska, språkliga och emotionella mål

Pedagogiska lösningar

1. lösningar som gäller lärmiljöerna
2. lösningar i anslutning till barnets stöd, såsom flexibel gruppindelning, kompanjonundervisning, undervisningsmetoder, arbetssätt och sätt att kommunicera
3. specialundervisning som barnet erbjuds
4. mål och åtgärder för handledning av barnet

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

1. stöd av elevvården och andra sakkunniga samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
2. tolknings- och biträdestjänster i enlighet med beslutet om särskilt stöd, övriga undervisningstjänster, särskilda hjälpmedel samt ansvarsfördelningen mellan de olika aktörerna
3. samarbetet med barnet och vårdnadshavaren, det stöd som vårdnadshavaren ger
4. barnets eventuella deltagande i övrig småbarnspedagogik och en beskrivning av samarbetet med den som ordnar verksamheten
5. en beskrivning av hur barnets transport till och från förskolan ordnas och vem som ansvarar för den samt av den handledda verksamheten och övervakningen som ordnas när barnet väntar på transport

Uppföljning och utvärdering av stödet

1. bedömning av barnets välbefinnande och lärande som helhet i samråd med barnet och vårdnadshavaren
2. uppföljning av hur målen i IP nås, utvärdering av vilken effekt åtgärderna haft samt tidpunkter för utvärderingen
3. granskning av IP samt tidpunkt för granskningen
4. vilka personer som varit med och utarbetat planen

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

I IP ska barnets personliga egenskaper inte beskrivas. IP kan innehålla en bilaga med vårdnadshavarens specifika tillstånd att överlåta information.

IP ska vid behov ses över så att den motsvarar barnets behov, dock minst en gång per läsår. Planen ska alltid ses över då barnets behov av stöd eller målen för undervisningen förändras. Om man beslutar att avsluta det särskilda stödet, ska en plan för barnets lärande utarbetas och barnet övergår till intensifierat stöd.

I Helsingfors sammankallar en speciallärare inom småbarnspedagogik vårdnadshavarna och läraren inom förskoleundervisningen i syfte att upprätta en plan över hur den individuella undervisningen för barnet ska ordnas. Barnets åsikt utreds genom observation och en intervju samt eventuellt genom delaktiggörande i samtalet.

Barnets individuella plan för hur undervisningen ska ordnas (IP) utvärderas minst två gånger under verksamhetsperioden. Personalen inom förskoleundervisningen gör i vardagen observationer om barnets styrkor och behov av stöd, och hur planen förverkligas uppdateras på basis av observationerna. Det andra förskoleåret sker utvärderingen vid årsskiftet när skolstigen planeras och en andra gång på senvåren.

Förlängd läroplikt

Om det är uppenbart att ett barn på grund av en funktionsvariation eller sjukdom inte på nio år kan nå de mål som ställts upp för den grundläggande utbildningen, blir barnet läropliktigt ett år tidigare än vad som bestäms i lagen om grundläggande utbildning. Läroplikten upphör när den grundläggande utbildningens lärokurs har fullgjorts eller när det har förflutit 11 år sedan läroplikten för barnet som omfattas av förlängd läroplikt började. För barn som omfattas av förlängd läroplikt kan förskoleundervisningen omfatta ett eller två år. Syftet är att förbättra barnets förutsättningar att klara den grundläggande utbildningen så bra som möjligt.

Barn med svår funktionsnedsättning omfattas av förlängd läroplikt. Också en svår sjukdom kan vara orsak till förlängd läroplikt. Ett beslut om förlängd läroplikt fattas i allmänhet innan barnet blir läropliktigt. Då ska också ett beslut om särskilt stöd för barnet fattas. En IP ska utarbetas för barnet då förskoleundervisningen inleds. Varje barn har rätt till förskoleundervisning året innan läroplikten börjar. Barn som omfattas av förlängd läroplikt har rätt till förskoleundervisning från och med början av höstterminen det år barnet fyller fem år. Ett beslut om förlängd läroplikt behövs innan förskoleundervisningen inleds för att rätten ska kunna uppfyllas.

Sektorsövergripande samarbete är en förutsättning för att ett barn ska kunna hänvisas till stöd i ett tillräckligt tidigt skede. Barnets vårdnadshavare ska i tillräckligt god tid få information om de olika alternativen av förlängd läroplikt och om konsekvenserna av olika val. Vårdnadshavaren avgör om barnet ska delta i den förskoleundervisningen som föregår läroplikten. Hur länge barnet ska gå i förskola och när barnet ska inleda den grundläggande utbildningen ska planeras utgående från barnets framsteg, behov av stöd och situation som helhet.

Förskoleundervisningen för barn som omfattas av förlängd läroplikt kan ordnas på tre olika sätt:

1. Barnet börjar i förskoleundervisning som föregår läroplikten det år barnet fyller fem år, fortsätter följande år inom den läropliktsenliga förskoleundervisningen och inleder därefter den grundläggande utbildningen.
2. Barnet inleder den förlängda läropliktsenliga förskoleundervisningen det år barnet fyller sex år, deltar i förskoleundervisningen ett år och inleder därefter den grundläggande utbildningen.
3. Barnet inleder den förlängda läropliktsenliga förskoleundervisningen det år barnet fyller sex år och deltar i förskoleundervisningen två år. Barnet inleder då den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs, det vill säga det år barnet fyller åtta år. Ett separat förvaltningsbeslut ska fattas om den grundläggande utbildningen inleds senare än vad som föreskrivs.

I Helsingfors krävs vid ansökan om förlängd läroplikt ett utlåtande från den specialiserade sjukvården. Den funktionsvariation eller sjukdom som medför att de mål som ställts upp för den grundläggande utbildningen inte kan uppnås under nio år ska framgå av utlåtandet. Om barnet rekommenderas förlängd läroplikt i utlåtandet, fyller

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

specialläraren inom småbarnspedagogik eller läraren tillsammans med vårdnadshavarna i en ansökan om förlängd läroplikt. Under samtalet reder man ut de tre alternativa sätten att ordna förlängd läroplikt. Inom den tvååriga förskoleundervisningen kan förskoleundervisningen förverkligas helt eller delvis som förskoleundervisning som hör till den förlängda läroplikten. Valet görs av vårdnadshavarna på basis av sakkunnigutlåtandet och de uppgifter som personalen inom förskoleundervisningen ger.

Den ambulerande specialläraren tar emot ansökan om förlängd läroplikt och chefen för grundläggande utbildningen fattar beslutet om förlängd läroplikt. Förlängd läroplikt kan ordnas i en förskolegrupp, en integrerat specialgrupp, en specialgrupp eller en annan grupp.

5.6 Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning

Specialundervisning på deltid

Ett barn som har svårigheter i sitt lärande eller sin skolgång har rätt att få specialundervisning på deltid vid sidan om den övriga förskoleundervisningen. Specialundervisning på deltid ges barn som till exempel har språkliga, matematiska eller motoriska svårigheter eller svårigheter med självkontroll, uppmärksamhet eller sociala färdigheter. Målet med specialundervisningen på deltid är att stärka barnets förutsättningar för lärande och förebygga svårigheter i utvecklingen och lärandet. Specialundervisning på deltid ska ges på alla nivåer av stöd.

Specialundervisningen på deltid ska ordnas flexibelt som kompanjonundervisning, i en liten grupp eller som individuell undervisning. Alla vårdnadshavare ska informeras om hur specialundervisning på deltid genomförs i förskolan. Förskolepersonalen ska tillsammans och i samråd med barnet och vårdnadshavaren planera specialundervisningen på deltid samt bedöma behovet och effekten av undervisningen i fråga. Målen för och innehållet i specialundervisningen på deltid ska integreras i barnets övriga undervisning.

I Helsingfors ansvarar specialläraren inom småbarnspedagogiken som arbetar vid en småbarnspedagogisk enhet om specialundervisning på deltid. Om det inte finns en speciallärare inom småbarnspedagogik på daghemmet, ansvarar den ambulerande specialläraren inom småbarnspedagogik om specialundervisning på deltid och för handledningen av personalen i förverkligandet av barnets specialundervisning på deltid.

Tjänster och särskilda hjälpmedel som förutsätts för att kunna delta i undervisningen

Ett barn har på alla nivåer av stöd rätt att avgiftsfritt få de tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel som förutsätts för att barnet ska kunna delta i undervisningen. Syftet är att garantera barnet grundläggande förutsättningar för växande och lärande samt tillgängliga lärmiljöer med möjlighet till socialt samspel.

Ett barn ska vid behov få tolkning på grund av till exempel hörselnedsättning eller specifika språkliga svårigheter. Barnet kan också ha behov av kommunikationsmetoder som stöder eller ersätter tal, till exempel olika symbolsystem. För barn som använder teckenspråk kan man vid behov använda en teckenspråkstolk eller ett biträde som behärskar teckenspråk som stöd för barnets kommunikation. För barn med olika grader av hörselnedsättning kan också andra tolkningsmetoder än teckenspråkstolkning komma i fråga. För barn med specifika språkliga svårigheter används en taltolk eller ett biträde som behärskar metoder som stöder och ersätter tal. Även läraren kan stödja barnets kommunikation med hjälp av tecken eller andra symboler.

Det stöd som biträdet ger ska hjälpa barnet att klara sig självständigt, ta egna initiativ och utveckla en positiv självkänsla. Biträdets stöd kan riktas till ett enskilt barn eller till hela förskolegruppen. Lärares uppgift är att planera, undervisa, stödja och utvärdera barnets och hela gruppens lärande och arbete. Biträdet ska handleda och stödja barnet i dagliga situationer och hjälpa barnet att utföra uppgifter enligt lärarens eller andra sakkunnigas

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

anvisningar. Lärarna och biträdena ska planera och utvärdera sitt arbete tillsammans och vid behov med den övriga förskolepersonalen.

Ett barn kan behöva särskilda hjälpmedel för att se, höra, röra sig eller för något annat fysiskt behov. Barnet kan också ha specifika behov för lärandet. I sådana fall kan man till exempel använda olika datatekniska tillämpningar, talböcker, konkretiseringsmaterial i matematik eller hjälpmedel som stöder koncentrationen. De som arbetar med barnet ska vara tillräckligt insatta i användningen av de hjälpmedel som behövs för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen och genom samarbete med andra sakkunniga handleda barnet och vårdnadshavaren i användningen av hjälpmedlen. Hjälpmedlen ska användas systematiskt och användningen och behovet ska utvärderas regelbundet.

De som arbetar med barnet ska tillsammans och vid behov med hjälp av andra sakkunniga planera användningen av de tjänster och hjälpmedel som förutsätts för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen. Stödet för barnet kan förutsätta specialkompetens som inte är tillräcklig hos personalen vid den egna förskoleenheten. I sådana fall utnyttjas till exempel lär- och handledningscenter som erbjuder tjänster för barnen och utbildning och konsultation för personalen.

Utbildningsanordnaren beslutar om tolknings- och biträdestjänster och om övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel. Barnets lärare och elevvårdspersonalen bedömer tillsammans behovet och omfattningen av de tjänster och hjälpmedel som barnet behöver. Även den information som fåtts av barnet och vårdnadshavaren och eventuella utlåtanden av utomstående experter utnyttjas. Behovet av tjänster och hjälpmedel för barn som får intensifierat stöd ska beskrivas i en pedagogisk bedömning. Om barnet får särskilt stöd, ska behovet av tjänster och särskilda hjälpmedel bedömas i en pedagogisk utredning och fastställas i ett beslut om särskilt stöd. För ett barn som får allmänt och intensifierat stöd ska ett förvaltningsbeslut fattas om de tjänster och särskilda hjälpmedel som barnet behöver. Användningen av tjänster och hjälpmedel ska beskrivas i en plan för barnets lärande eller i en IP.

I Helsingfors ges de assistenttjänster som ett barn eller en grupp behöver av specialassistenter inom området. Läraren inom förskoleundervisningen och assistenten planerar tillsammans stödet för uppväxt och lärande utifrån barnets och gruppens behov. Läraren inom förskoleundervisningens uppgift är att planera, stödja och handleda lärandet, samt bedöma barnets och hela gruppens lärande och förskolearbete. Assistenten assisterar barnet eller gruppen i att utföra enskilda uppgifter med koppling till förskoleundervisningen eller rehabilitering i enlighet med lärarens eller terapeuternas anvisningar.

Chefen för småbarnspedagogiken beslutar om hur assistenttjänster riktas. Assistenttjänster för krävande särskilt stöd ordnas centralt. Om hjälpmedel och handlednings- och stödperioder som barnet behöver beslutar chefen för den grundläggande utbildningen.

Psykologerna inom förskoleundervisningens elevvård anlitas som sakkunniga när barnets behov av pedagogiskt stöd bedöms, planeras eller förverkligas. Elevvårdens psykolog kan ha i uppgift att till exempel utföra psykologiska undersökningar och göra andra bedömningar av barnet samt ge konsultation och handledning.

Rådgivningspsykologerna anlitas som sakkunniga för förskoleelever från Helsingfors när en annan psykologisk bedömning eller konsultation krävs enligt hälso- och sjukvårdslagen eller socialvårdslagen, såsom till exempel kartläggningar för den specialiserade sjukvården som inte har någon koppling till rekommendationer om pedagogiskt stöd.

6. ELEVVÅRD

I försöket med tvåårig förskoleundervisning iaktas de bestämmelser om elevvård som i enlighet med lagen om elev- och studerandevård föreskrivs i Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014. Närmare anvisningar för försökskommunernas har sammanställts i kapitlet 6.5. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan används begreppen elevvård, barn och förskoleundervisning, förskola eller förskoleenhet i stället för de i lagen om elev- och studerandevård använda begreppen elevhälsa, studerande och läroanstalt. I enlighet med lagstiftningen används begreppet utbildningsanordnare.

I takt med att barnens uppväxtmiljö och verksamhetsmiljön i förskolan förändras, har elevvården blivit en allt viktigare del av förskolans kärnverksamhet. Elevvården hänger nära samman med förskoleundervisningens uppdrag att skapa gynnsamma förutsättningar för barnets växande, utveckling och lärande. Elevvårdsarbetet ska utgå från barnets bästa.

Barnet har rätt att avgiftsfritt få den elevvård som behövs för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen. Elevvården i förskoleundervisningen gäller också barn som omfattas av förlängd läroplikt. Elevvård innebär att främja och upprätthålla barnets lärande, goda psykiska och fysiska hälsa, sociala välbefinnande samt verksamhet som ökar förutsättningarna för dessa i förskoleundervisningen. Elevvården ska i första hand bestå av förebyggande, gemensam elevvård som stöder hela förskolegemenskapen. Utöver det har barnen också rätt till individuell elevvård. Yrkesövergripande samarbete är centralt inom elevvården. Elevvårdsarbetet ska grunda sig på konfidentialitet och respekt för barnet och vårdnadshavaren samt på att man stöder deras delaktighet.

Elevvården i förskoleundervisningen och planerna som an knyter till den regleras i lagen om elev- och studerandevård. I detta kapitel beskrivs de centrala principerna för elevvården och målen för den elevvård som hör till undervisningsväsendet. Kapitlet innehåller även anvisningar om den lokala läroplanen och elevvårdsplanen för den enskilda enheten. Stödet för barnets växande och lärande som ingår i förskoleundervisningen beskrivs i kapitel 5.

6.1 Yrkesövergripande samarbete inom elevvården

Elevvården ska ordnas genom yrkesövergripande samarbete mellan undervisningsväsendet och social- och hälsovårdsväsendet så att elevvården bildar en fungerande och sammanhängande helhet. Elevvården ska genomföras i samarbete med barnet och barnets vårdnadshavare med hänsyn till barnets ålder och förutsättningar. Upptäcks problem i förskolan eller i anknytning till barnens välbefinnande ska man söka en lösning i samarbete med vårdnadshavarna.

Elevvården i förskoleundervisningen angår alla som arbetar i förskolan och de som ansvarar för elevvårdstjänsterna. Förskolans personal bär det primära ansvaret för välbefinnandet i förskolan. Till elevvårdstjänsterna hör psykolog- och kuratorstjänster samt hälsovårdstjänster som enligt hälso- och sjukvårdslagen ordnas som rådgivningsbyråttjänster för åldersgruppen. Dessa sakkunnigas arbetsuppgifter berör såväl barnet och barnets uppväxtmiljöer som samarbetet. Tjänsterna ska vara lätt tillgängliga. Tjänsterna ska ordnas inom lagstadgad tid.

Barnets vårdnadshavare ska informeras om den elevvård som finns att tillgå och anvisas att söka de elevvårdstjänster som de behöver. Barnets och vårdnadshavarens delaktighet i elevvården, systematiskt samarbete och information om elevvården ökar kännedomen om elevvården och sänker tröskeln att anlita tjänsterna. Att personalen inom olika yrkesgrupper konsulterar varandra är en viktig arbetsmetod inom elevvården.

Målen, uppdragen och principerna för genomförandet av elevvården ska utgöra en sammanhängandehelhet som sträcker sig från förskoleundervisningen till utbildningen på andra stadiet. Kommunikationen mellan förskoleundervisningen och den övriga småbarnspedagogiken och med den grundläggande utbildningen är viktig när man funderar över elevvårdens verksamhet. Enhetliga förfaringsätt stöder barnets hälsa, välbefinnande och lärande i de olika utvecklingsstadierna. Samarbetsstrukturerna, -formerna och -rutinerna för den

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

yrkesövergripande elevvården ska utvecklas i förskolegemenskapen och med olika samarbetspartner. Utvecklingsarbetet förutsätter systematisk utvärdering av elevvården.

Elevvårdsgrupper

Utbildningsanordnaren ska tillsätta en styrgrupp för elevvården samt elevvårdsgrupper för de olika enheterna. Ärenden som gäller ett enskilt barn ska behandlas i en expertgrupp som ska tillsättas från fall till fall. Alla tre grupper ska ha sina egna uppgifter och en sammansättning som bestäms utgående från uppgifterna. Alla elevvårdsgrupper ska vara yrkesövergripande, vilket innebär att gruppen utöver undervisningspersonal också ska ha medlemmar som företrädare hälsovårds- samt psykolog- och kuratorstjänster riktade till åldersgruppen i enlighet med vad ärendet som behandlas förutsätter.

Styrgruppen för elevvården ansvarar för den allmänna planeringen, utvecklingen, styrningen och utvärderingen av den enskilda utbildningsanordnarens elevvård. Styrgruppens uppgifter kan också skötas av någon annan för ändamålet lämplig grupp. Två eller flera utbildningsanordnare kan också ha en gemensam styrgrupp. Samma grupp kan också vara gemensam för flera utbildningsformer, såsom för förskoleundervisning och grundläggande utbildning.

Förskoleenhetens elevvårdsgrupp ansvarar för planeringen, utvecklingen, genomförandet och utvärderingen av elevvården i förskolan. Ifall förskoleundervisningen ordnas i anslutning till skolan, kan skolans elevvårdsgrupp också fungera som elevvårdsgrupp för förskoleundervisningen. Gruppen ska ledas av en person som utses av utbildningsanordnaren. Utbildningsanordnaren ska tillsammans med de sektorer som producerar elevvårdstjänster bestämma om gruppens sammansättning, uppgifter och förfaringsätt. Elevvårdsgruppen kan vid behov höra experter. Gruppens centrala uppgift är att främja välbefinnandet och tryggheten och säkerheten i förskolan och att genomföra och utveckla övrig gemensam elevvård.

En expertgrupp ska sammankallas för att utreda behovet av stöd och ordna elevvårdstjänster för ett enskilt barn eller en viss barngrupp. Gruppen sammankallas av den person i förskolepersonalen eller elevvården som ärendet på grund av personens arbetsuppgifter hör till. Gruppens yrkesövergripande sammansättning bestäms från fall till fall och utgående från ärendet som behandlas. Expertgruppen ska utse en ansvarsperson inom gruppen. För att utse experter till medlemmar i gruppen eller för att andra samarbetspartner eller närstående till barnet ska få delta i arbetet i gruppen förutsätts vårdnadshavarens samtycke.

6.2 Gemensam elevvård

Elevvården är en viktig del av verksamhetskulturen i förskolan. Till den gemensamma elevvården hör att följa upp, utvärdera och utveckla välbefinnandet i förskolan och förskolegrupperna. Dessutom ska man se till att förskolemiljön är hälsosam, trygg och fri från hinder. Gemensamma förfaringsätt ska utvecklas i samarbete med småbarnspedagogiken, rådgivningen och övriga kommunala myndigheter och aktörer som främjar barnens välbefinnande.

Att barnen och vårdnadshavarna är delaktiga och får sin röst hörd i frågor som gäller den gemensamma elevvården är viktigt och stärker välbefinnandet. Den gemensamma elevvården ska skapa förutsättningar för samhörighet, omsorg och öppen kommunikation i förskolan. Förfaringsätt som ökar delaktigheten hjälper också till att förebygga och upptäcka problem i ett tidigt skede och ordna det stöd som behövs.

Barnet har rätt till trygga lärmiljöer. Det innebär såväl fysisk och psykisk som social trygghet. Utgångspunkten i förskoleundervisningen är att garantera barnens och personalens trygghet och säkerhet i alla situationer. En lugn atmosfär främjar arbetsron. Utbildningsanordnaren ska som en del av elevvårdsplanen för förskoleenheten utarbeta en plan för att skydda barnen mot våld, mobbning och trakasserier. Om det förekommit trakasserier, mobbning eller våld i förskolan eller på väg till eller från förskolan, ska läraren, daghemsföreståndaren eller rektorn informera vårdnadshavarna till de inblandade barnen.

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

Omsorg om byggnaden, undervisningslokaler och undervisningsmaterial bidrar till en hälsosam och trygg miljö. Till främjande av trygghet och säkerhet hör också de förfaringsätt som gäller transporter till och från förskolan, datasäkerheten och att förebygga olyckor. Ifall förskoleundervisningen ordnas i anslutning till skolan, ska man vid undersökningar av en sund och trygg skolmiljö och välbefinnande även ta förskolan i beaktande.

6.3 Individuell elevvård

Med individuell elevvård avses

- de hälsovårdstjänster som enligt hälso- och sjukvårdslagen ordnas som rådgivningsbyråttjänster för åldersgruppen,
- psykolog- och kuratorstjänster inom elevvården,
- yrkesövergripande elevvård som gäller ett enskilt barn.

Målet med den individuella elevvården är att följa upp och främja barnets välbefinnande och lärande samt barnets växande, utveckling och hälsa som helhet. Elevvården i förskolan har stor betydelse för att kunna garantera tidigt stöd och förebygga problem. Barnens individuella förutsättningar, resurser och behov ska beaktas både när elevvårdsstödet planeras och i förskolans vardag.

Individuell elevvård i förskoleundervisningen förutsätter alltid vårdnadshavarens samtycke. Det är viktigt att stödja vårdnadshavarnas delaktighet och ta hänsyn till deras åsikter i fråga om individuell elevvård. Barnets delaktighet, egna önskemål och åsikter om åtgärder och lösningar som gäller hen ska beaktas enligt barnets ålder, utvecklingsnivå och förutsättningar. Kommunikationen ska vara öppen och präglas av respekt och förtroende. Elevvårdsarbetet ska ordnas så att barnet upplever situationen som rofylld och får sin röst hörd. Bestämmelser om sekretess och överlämnande av uppgifter ska följas i arbetet.

Också när det gäller stöd för ett enskilt barn ska behandlingen av ett ärende i en expertgrupp och gruppens sammansättning grunda sig på vårdnadshavarens samtycke. Med specifikt skriftligt samtycke av vårdnadshavaren får behövliga samarbetspartner inom elevvården eller närstående till barnet delta i behandlingen av ärendet. Medlemmarna i gruppen har dessutom rätt att be behövliga experter om råd i barnets ärende.

Behandlingen av ett enskilt barns ärende i en expertgrupp ska dokumenteras i en elevvårdsjournal. Den ansvariga i gruppen ska i elevvårdsjournalen anteckna de uppgifter som är nödvändiga för att ordna och genomföra den individuella elevvården. Anteckningarna kan också göras av andra medlemmar i expertgruppen. Journalen ska föras i fortlöpande och kronologisk form.

Enligt lagen om elev- och studerandevård ska journalen innehålla följande uppgifter:

- barnets namn, personbeteckning, hemkommun och kontaktinformation samt vårdnadshavarens eller en annan laglig företrädares namn och kontaktinformation
- datum för dokumenteringen samt vem som gjort den och hens yrkes- eller tjänsteställning
- vilka som deltagit i mötet och deras ställning
- vad ärendet gäller och vem som inlett ärendet
- vilka åtgärder som vidtagits medan barnets situation har utretts, såsom utlåtanden, undersökningar och utredningar
- vilka åtgärder som vidtagits, såsom samarbete med olika parter samt tidigare och nuvarande stödåtgärder
- uppgifter om behandlingen av ärendet vid gruppens möte, mötesbesluten och planen för verkställande av besluten
- vem som ansvarar för verkställandet och uppföljningen.

Om uppgifter i en elevvårdsjournal lämnas ut till en utomstående, ska det i handlingen dessutom antecknas vilka uppgifter som lämnats ut, till vem och på vilka grunder.

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

Elevvårdsjournaler och övriga dokument som man inom elevvården upprättat eller erhållit angående enskilda barn ska införas i ett elevvårdsregister. Utbildningsanordnaren ansvarar för behandlingen av personuppgifter och upprätthåller ifrågavarande register. Uppgifter som införts i elevvårdsregistret och som gäller ett enskilt barn eller någon annan enskild person är sekretessbelagda.

Hälsovårdspersonalen och psykologerna ska på föreskrivet sätt anteckna det individuella elevvårdsarbetet i en patientjournal och övriga journalhandlingar. Kuratorerna inom elevvården ska anteckna klientuppgifterna i en klientjournal.

Trots sekretessbestämmelserna har de som deltar i anordnandet och genomförandet av individuell elevvård för ett barn rätt att av varandra få och till varandra och till den myndighet som ansvarar för elevvården lämna ut sådana uppgifter som är nödvändiga för att den individuella elevvården ska kunna ordnas och genomföras. De har också rätt att få och till varandra och till barnets lärare, rektor eller daghemsföreståndare och utbildningsanordnaren lämna ut information som är nödvändig för att barnets förskoleundervisning ska kunna ordnas på ett ändamålsenligt sätt. Den som lämnar ut information måste till exempel överväga om det handlar om information som är nödvändig för att garantera barnets eller de övriga barnens trygghet och säkerhet. Informationen kan till exempel gälla en sjukdom som barnet har som måste beaktas i undervisningssituationerna. Även om det finns en lagstadgad grund för att lämna ut information är det, med tanke på samarbetet och förtroendet, alltid bäst att i första hand be om vårdnadshavarens samtycke för att lämna ut sekretessbelagda uppgifter.

Om ett barn övergår till undervisning som ordnas av en annan utbildningsanordnare, ska den tidigare utbildningsanordnaren begära samtycke av barnets vårdnadshavare till att sådana sekretessbelagda uppgifter i elevvårdens klientregister som behövs för elevvårdens kontinuitet får överlämnas till den nya utbildningsanordnaren. Däremot ska uppgifter som är nödvändiga med tanke på undervisningen, trots sekretessbestämmelserna och utan dröjsmål, överlämnas till den nya anordnaren av förskoleundervisning eller grundläggande utbildning. Motsvarande uppgifter kan också ges på den nya anordnarens begäran.

6.4 Elevvårdsplaner

I förskoleundervisningen ska läroplanen också till den del den berör elevvården göras upp i samråd med de myndigheter som sköter uppgifter inom den kommunala social- och hälsovården. Beredningsarbetet ska ske i samarbete med vårdnadshavarna och vid behov också med andra myndigheter och samarbetspartner. På lokal nivå består elevvårdsplanen av tre olika planer som tillsammans styr planeringen och genomförandet av elevvården. Planerna ska utarbetas genom yrkesövergripande samarbete. Planerna är

- en välfärdsplan för barn och unga i kommunen, där uppgifter om elevvården antecknas
- en beskrivning av elevvården i den lokala läroplanen
- en enhetsspecifik elevvårdsplan.

Avsnittet om elevvård i den lokala läroplanen och de enhetsspecifika elevvårdsplanerna ska utarbetas utgående från välfärdsplanen för barn och unga och övriga riktlinjer som gäller barns och ungas välbefinnande, hälsa och trygghet i kommunen.

Principerna och verksamhetsformerna för enheternas elevvårdsarbete beskrivs i elevvårdsplanen och den innehåller en beskrivning av det totala behovet av elevvård och vilka elevvårdstjänster som är tillgängliga. I elevvårdsplanen beskrivs den gemensamma elevvården och tillvägagångssätt samt hur den individuella elevvården ordnas.

I planen beskrivs även tillvägagångssätten kring hälsa och trygghet, transporter, förebyggande av olyckor samt datasäkerhet.

Elevvårdsplanen kompletteras med en plan för hur barnen skyddas mot våld, mobbning och trakasserier samt en handlingsplan för plötsliga kriser och hotfulla eller farliga situationer.

6.5 Elevvård i Helsingfors förskoleundervisning

Struktur för förskolans elevvård

Styr- och utvecklingsgruppen

- Koordinerar och utvecklar elevvården i förskoleundervisningen
- Chefen för elevvården (ordf.), vare ambulerande spec.lärare (sekreterare) vares områdeschef, chefen för den grundläggande utbildningen (sves), chefen för rådgivningen och hemservice för barnfamiljer, chefen för centraliserad service (familjernas specialtjänster), överläkare, pedagogisk sakkunnig (förskoleundervisning)

Enhetsvisa elevvårdsgrupper (4 områden)

- Chefen för småbarnspedagogiken (ordförande), områdesvisa daghemsföreståndare, områdesvisa ambulerande spec.lärare, områdesvisa psykologer och kuratorer, rådgivningens områdesvisa avdelningsskötare, rådgivningspsykolog

Södra
4 förskoleenheter

Västra
5 förskoleenheter

Norra
5 förskoleenheter

Östra
5 förskoleenheter

Styr- och utvecklingsgruppen för elevvården inom förskoleundervisningen utfärdar riktlinjer på stadsnivå för elevvården inom förskoleundervisningen på möten som hålls fyra gånger per år. De småbarnspedagogiska områdenas elevvårdsgrupper sammankommer två gånger per läsår för att följa upp, bedöma och utveckla förskolegemenskapens och gruppernas välbefinnande. Elevvårdsgruppen inom ett område upprättar och uppdaterar en elevvårdsplan för sitt område.

Strukturen för den gemensamma elevvården inom förskoleenheten

Den yrkesövergripande elevvården bygger på samarbete mellan dem som besitter pedagogisk sakkunskap och elevvårdspersonalen. Samarbete kan inledas på initiativ av chefen för förskoleenheten eller annan personal. Elevvårdspersonalen erbjuder också aktivt tider för möten med enheterna och/eller teamen. Hur den gemensamma elevvården förverkligas varierar från ett småbarnspedagogiskt område till ett annat. Nedan har de gemensamma elementen och förfarandena inom den gemensamma elevvården beskrivits.

Inom förskoleenheterna förverkligas det yrkesövergripande gemensamma elevvårdsarbetet när personalen tillsammans med elevvården granskar gruppens sammansättning och interaktion, sociala och psykiska lärmiljö och verksamhetsstrukturer. Man strävar efter att inkludera alla som arbetar med förskolegruppen i de yrkesövergripande samtalen, inklusive den ambulerande specialläraren inom småbarnspedagogik och läraren i svenska som andra språk. Syftet med samtalen är att komma fram till en gemensam syn på situationen och behoven i gruppen: man fokuserar särskilt på att till exempel ingripa i frånvaron, stödja arbetsron samt utveckla interaktions-, säkerhets- och de emotionella färdigheterna. I samband med ett samtal kartlägger man eventuella faktorer som spelar in på gruppnivå och som har en menlig inverkan på välbefinnandet, och strävar efter att sätta in lösningar enligt stadens gemensamma riktlinjer (bl.a. AMP13, Frånvarotrappan och Hur går det-modellen).

Elevvårdspersonalen bekantar sig med grupperna också genom att observera verksamheten i dem. De iakttagelser som personalen gör i olika situationer samt den egna sakkunskapen eller sakkunskap som inhämtats genom konsultation underlättar valet av ändamålsenliga förfaranden för hantering av olika fenomen i gruppen. Elevvårdspersonal kan behovsfullt verka som arbetspar till förskoleundervisningens personal också i samband med att gruppinterventioner eller verksamhet i smågrupper inleds. Dessutom kan

Läroplan för förskoleförsöket i Helsingfors

den (elevvårdspersonalen) delta i föräldramöten, där man på gemenskapsnivå behandlar olika fenomen i gruppen, såsom mobbning.

I ett yrkesövergripande samtal på gemenskapsnivå kan det framkomma att det också finns behov av individuellt elevvårdsarbete. I så fall diskuterar man med vårdnadshavarna om vilket slags stöd barnet behöver under förskoleåret. Elevvårdspersonal deltar också i konsultativa möten med vårdnadshavarna och förskoleundervisningens anställda.

Fenomen som är föremål för den gemensamma elevvårdens arbete

Producerar information både på samhälls- och daghemsnivå. I elevvårdsguppen behandlas ifrågakärande information, som sedan utnyttjas i vardagen. Det hur förankringen sker och hur information utbyts i olika riktningarska bedömas separat.

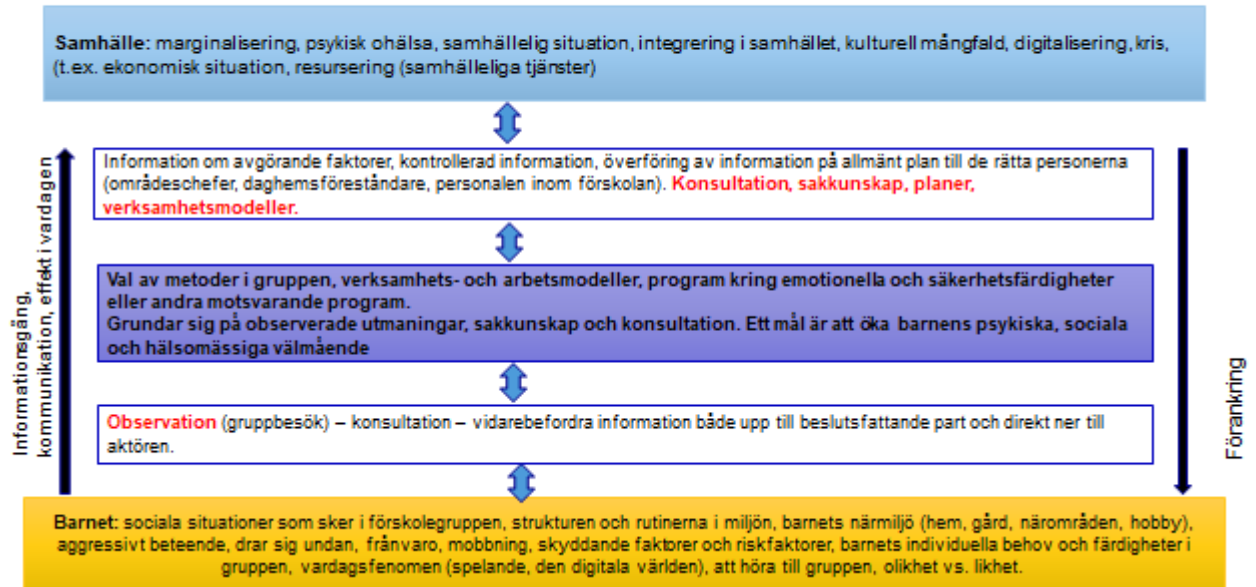

Bild 2 Områdesbaserade fenomen kring helomfattande välmående hos barnen och förskolegruppen